

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

**Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ
ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ
ΕΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

διπλωματική εργασία
της
ΠΑΠΑΜΑΝΩΛΗ ΜΑΡΙΑΣ

επιβλέπων : **ΣΚΙΑΔΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ**
Καθηγητής του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών
Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2018

Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου.

Παπαμανώλη Μαρία (2018)

αφιερωμένη στην κόρη μου Δανάη - Αθηνά

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Από τη θέση αυτή, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Δημήτρη Σκιαδά για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε με την ανάθεση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, την κατανόηση στις όποιες δυσκολίες παρουσιάστηκαν και την πολύτιμη βοήθεια σε όλες της φάσης εκπόνησής της.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	2
2.1 ΕΝΕΡΓΕΙΑ: ΕΝΑ ΠΟΛΥΠΑΡΑΜΕΤΡΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	2
2.2 ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΤΟΜΕΑ.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	8
3.1 Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ.....	8
3.1.1. Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα.....	8
3.1.2. Η Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας.....	9
3.1.3. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ.....	10
3.1.4. Η Συνθήκη της Νίκαιας.....	10
3.1.5. Η Συνθήκη της Λισσαβόνας.....	11
3.2 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΕ	13
3.3 ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΕ	16
3.3.1. Η βιώσιμη ανάπτυξη ως συνιστώσα της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ.....	16
3.3.2. Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας.....	18
3.3.3. Η ενίσχυση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού.....	22
3.4 ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	24
3.4.1 Η ανάγκη για μια ενεργειακή ένωση.....	24
3.4.2. Η στρατηγική – πλαίσιο για την Ενεργειακή Ένωση.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	33
4.1 ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ.....	33
4.2 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.....	35
4.2.1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ (ΕΕΠΑ).....	35
4.2.2. ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ «ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ» (ΔΣΕ).....	36
4.2.3 ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ 2020.....	37
4.2.4. NER 300.....	37
4.2.5. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	38
4.2.6. ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ (ΕΔΕΤ).....	39
4.2.6.1. Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).....	41
4.2.6.2. Ταμείο Συνοχής.....	43
4.2.6.3. Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).....	43
4.2.6.4. Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).....	44
4.2.6.5. Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ).....	46
4.2.6.6. Συνέργεια μεταξύ ΕΔΕΤ και των άλλων χρηματοδοτικών μέσων.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Ο ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	51
5.1 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	51
5.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	51
5.2.1. Η Σημερινή κατάσταση του Ελληνικού Ενεργειακού Συστήματος.....	51
5.2.2. Οι Στόχοι της Ελληνικής Ενεργειακής Πολιτικής.....	53
5.2.3. Μέτρα για την επίτευξη των εθνικών ενεργειακών στόχων.....	54
5.2.3.1. Μέτρα πολιτικής στην τελική κατανάλωση ενέργειας.....	55

5.2.3.2. Μέτρα πολιτικής στον τομέα του ηλεκτρισμού.....	57
5.2.3.3. Μέτρα πολιτικής για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.....	57
5.2.3.4. Μέτρα πολιτικής για τα Δίκτυα Μεταφοράς και Διανομής Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου.....	58
5.2.4. Η Εξέλιξη του Θεσμικού Πλαισίου της Ενεργειακής Πολιτικής.....	58
5.2.5. Φορείς υλοποίησης ενεργειακής πολιτικής.....	62
5.3. ΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	62
5.3.1. 1986-1988 Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα.....	63
5.3.2. 1989-1993 Πρώτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.....	64
5.3.3. 1994-1999 Δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.....	66
5.3.4. 2000-2006 Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.....	69
5.3.5. 2007-2013 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφορά.....	75
5.3.6. 2014-2020 Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης.....	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	85
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	91

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση της συμβολής των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων στην επίτευξη των στόχων της Ενεργειακής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ελλάδα. Σήμερα, περισσότερο παρά ποτέ, η ανάγκη μείωσης της χρήσης ορυκτών καυσίμων, οι γεωπολιτικές αλλαγές και η μετατόπιση του κέντρου βάρους της παγκόσμιας αγοράς ενέργειας στην Ασία, καθώς και η αυξανόμενη αστάθεια στις αγορές πετρελαίου και φυσικού αερίου αναδεικνύουν την ενεργειακή πολιτική σε ένα από τα πιο κρίσιμα θέματα σε διεθνές επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, επιχειρώντας την προσαρμογή στις παγκόσμιες προκλήσεις, έχει αναλάβει τη δέσμευση να οικοδομήσει μια Ενεργειακή Ένωση, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για την προστασία των μακροπρόθεσμων οικονομικών συμφερόντων και της ευημερίας της Ευρώπης και των πολιτών της. Η νέα κατάσταση στον ενεργειακό τομέα απαιτεί σημαντικές επενδύσεις για τις οποίες, η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να παρέμβει με προγράμματα χρηματοδότησης και δανεισμού. Ένας από τους κύριους φορείς υλοποίησης των προγραμμάτων αυτών είναι τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία. Η συμβολή τους στην επίτευξη των στόχων της ενεργειακής πολιτικής στην Ελλάδα, η οποία προσαρμόζεται νομοτελειακά στα πλαίσια που υπαγορεύονται από την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα διεθνή πλαίσια συνεργασίας, πάντα όμως υπό το πρίσμα των ιδιαιτεροτήτων του εθνικού ενεργειακού συστήματος, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Οι διαρθρωτικές πολιτικές για την ενέργεια στην Ελλάδα ξεκινούν από την ένταξη της στην ΕΕ με τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα και συνεχίζονται με τα Πρώτο, Δεύτερο και Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013 και φθάνουν μέχρι σήμερα στο Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης 2014-2020. Ενώ αρχικά υπήρξαν σοβαρές δυσχέρειες και καθυστερήσεις στην υλοποίησή τους, στην πορεία η εναρμόνιση του εθνικού θεσμικού πλαισίου με τους ευρωπαϊκούς κανόνες, η βελτίωση του γενικότερου οργανωτικού πλαισίου και η εξάλειψη των γραφειοκρατικών εμποδίων οδήγησε στην επιτυχή εφαρμογή τους. Βέβαια, παρ' όλο που η Ελλάδα παρουσίασε αξιοσημείωτη πρόοδο στις μεταρρυθμίσεις στον ενεργειακό τομέα τα τελευταία χρόνια, οι τρέχουσες πολιτικές δεν επαρκούν για την καθοδήγηση του ελληνικού ενεργειακού τομέα στην κατεύθυνση της μακροπρόθεσμης ενεργειακής μετάβασης. Η εκπόνηση ενός μακροχρόνιου σχεδιασμού είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την προσέλκυση επενδυτικών πρωτοβουλιών ικανών να οδηγήσουν σε νέες θέσεις απασχόλησης και ανάπτυξη του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και τελικά να καταστήσουν τον ενεργειακό τομέα αναπτυξιακό μοχλό της ελληνικής οικονομίας.

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to examine the contribution of the European Structural and Investment Funds to the achievement of the objectives of the European Union's Energy Policy in Greece. Today, more than ever, the need to reduce the use of fossil fuels, geopolitical changes and the shift in the weight of the global energy market in Asia, and increasing volatility on oil and gas markets, highlight energy policy as one of the most critical issues at international level. The European Union, trying to adapt to global challenges, has committed itself to build an Energy Union, which is vital to protect the long-term economic interests and prosperity of Europe and its citizens. The new situation in the energy sector requires significant investments for which the European Union is called upon to intervene with funding and lending programs. One of the main implementing bodies of these programs is the European Structural and Investment Funds. Their contribution to the achievement of the goals of energy policy in Greece, which adapts lawfully within the framework of European Union policy and international cooperation frameworks, always in the light of the specificities of the national energy system, is particularly important. Structural policies for energy in Greece start from its accession to the EU through the Mediterranean Integrated Programs and continue with the First, Second and Third Community Support Framework, the National Strategic Reference Framework 2007-2013 and reach to date in the Partnership Agreement for the Development Framework 2014-2020. While initially there were serious difficulties and delays in their implementation, the harmonization of the national institutional framework with European rules, the improvement of the overall organizational framework and the elimination of bureaucratic obstacles led to their successful implementation. Although Greece has made remarkable progress in energy sector reforms in recent years, current policies are insufficient to guide the Greek energy sector in the direction of long-term energy transition. Making a long-term plan is a prerequisite for attracting investment initiatives that can lead to new jobs and growth of Gross National Product and eventually make the energy sector a lever for the development of Greek economy.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ενεργειακός τομέας τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και στην Ελλάδα βρίσκεται σήμερα σε πορεία ραγδαίων και ριζικών εξελίξεων. Οι νέες εξελιγμένες ενεργειακές τεχνολογίες και οι διαχρονικές περιβαλλοντικές επιταγές, τα διεθνή και ευρωπαϊκά πλαίσια συνεργασίας αλλά και άλλες διακρατικές συμφωνίες και πρωτόκολλα επιτάσσουν την προσαρμογή και την εναρμόνιση της ελληνικής ενεργειακής αγοράς και του θεσμικού της πλαισίου με τις σύγχρονες διεθνείς τάσεις, αντιλήψεις και επιταγές. Οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα κατά το σχεδιασμό της ενεργειακής της πολιτικής μεγεθύνονται αν συνυπολογιστούν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και η αβεβαιότητα των μελλοντικών οικονομικών συγκυριών. Παράλληλα, πρέπει να συνυπολογιστεί το γεγονός ότι σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν συμφωνηθεί δεσμευτικοί ενεργειακοί στόχοι για τα κράτη - μέλη μέχρι το 2050.

Η νέα κατάσταση στον ενεργειακό τομέα απαιτεί σημαντικές επενδύσεις για τις οποίες, η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να παρέμβει με προγράμματα χρηματοδότησης και δανεισμού. Ένας από τους κύριους φορείς υλοποίησης των προγραμμάτων αυτών είναι τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, η συμβολή των οποίων στην επίτευξη των στόχων της Ενεργειακής Πολιτικής της ΕΕ στην Ελλάδα αποτελεί το θέμα της παρούσας εργασίας.

Στα πλαίσια της εργασίας αυτής στο κεφάλαιο 2 εξετάζεται η παγκόσμια διάσταση της ενεργειακής πολιτικής και αναλύονται οι τάσεις στον ενεργειακό τομέα σε διεθνές επίπεδο.

Στο κεφάλαιο 3 επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής, παρουσιάζονται οι κύριοι άξονες πάνω στους οποίους είναι δομημένη, καθώς και το όραμα για μια ενεργειακή ένωση στην Ευρώπη.

Στη συνέχεια, στο κεφάλαιο 4 παρουσιάζονται οι επενδυτικές ανάγκες στον ενεργειακό τομέα και τα χρηματοδοτικά μέσα με τα οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να τις καλύψει. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο ρόλο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων.

Στο κεφάλαιο 5 παρουσιάζεται η ελληνική ενεργειακή πολιτική και ειδικότερα η εξέλιξη του θεσμικού της πλαισίου, οι φορείς υλοποίησής της, οι διαρθρωτικές πολιτικές στον ελληνικό ενεργειακό τομέα από την ένταξη της χώρας στην ΕΕ μέχρι και σήμερα επιχειρώντας μια αποτίμηση των αποτελεσμάτων τους.

Τέλος, το κεφάλαιο 6 περιέχει τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

2.1 ΕΝΕΡΓΕΙΑ: ΕΝΑ ΠΟΛΥΠΑΡΑΜΕΤΡΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η ενέργεια αποτελεί κατ' εξοχήν παράγοντα προόδου και βασικό συστατικό για τη βελτίωση της ανθρώπινης καθημερινότητας και την οικονομική ανάπτυξη. Σύμφωνα με τα λόγια του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Ban Ki-moon: «Είναι αδιανόητο ότι οι σημερινές οικονομίες θα μπορούσαν να λειτουργήσουν χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα και άλλες σύγχρονες υπηρεσίες ενέργειας. Από τη δημιουργία θέσεων εργασίας μέχρι την οικονομική ανάπτυξη, από τις ανησυχίες για την ασφάλεια μέχρι την κατάσταση των γυναικών, η ενέργεια βρίσκεται στο επίκεντρο των βασικών συμφερόντων όλων των χωρών».¹ Περαιτέρω, σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας (ΔΟΕ), «η ενέργεια από μόνη της δεν αρκεί για τη δημιουργία των προϋποθέσεων για οικονομική ανάπτυξη, αλλά είναι απολύτως απαραίτητη. Είναι αδύνατο να λειτουργήσει ένα εργοστάσιο ή ένα κατάστημα, να αναπτυχθούν οι καλλιέργειες ή να παραδοθούν τα προϊόντα στους καταναλωτές χωρίς τη χρήση κάποιας μορφής ενέργειας».²

Τα ζητήματα ενέργειας είναι ιδιαίτερος περίπλοκος. Περιλαμβάνουν και αντιπαραθέτουν τεχνικές, οικονομικές, πολιτικές, στρατηγικές, δεοντολογικές παραμέτρους. Η βραχυχρόνια προοπτική αντιπαρατίθεται με τη μακροχρόνια, η τοπική με την παγκόσμια διάσταση, το απείρως μικρό με το απείρως μεγάλο.³ Η πολυπλοκότητα είναι χαρακτηριστικό ενός συστήματος το οποίο είναι δύσκολο να κατανοήσουμε, να προβλέψουμε και να επηρεάσουμε τη συμπεριφορά του. Σύμφωνα με τις φυσικές και κοινωνικές επιστήμες τα βασικά χαρακτηριστικά των πολύπλοκων συστημάτων συνοψίζονται στον πίνακα 2.1. Τα ενεργειακά συστήματα έχουν τα περισσότερα από τα χαρακτηριστικά αυτά. Περιλαμβάνουν ένα πλήθος διασυνδεδεμένων στοιχείων. Είναι ανοικτά στην αλληλεπίδραση με το φυσικό, κοινωνικό και τεχνολογικό περιβάλλον. Έχουν υψηλή εξάρτηση από τη μέχρι σήμερα πορεία τους που περιορίζει τις μελλοντικές επιλογές. Είναι ικανά να υποβάλλονται σε ταχείες και απρόβλεπτες αλλαγές.⁴

Πίνακας 2.1. Χαρακτηριστικά ενός πολύπλοκου συστήματος

Διασυνδεδεσιμότητα: Τα πολύπλοκα συστήματα περιέχουν μεγάλο αριθμό αλληλεπιδρώντων στοιχείων με συλλογική σχέση που παράγουν βρόχους ανάδρασης και περίπλοκα δίκτυα.

Απρόβλεπτο: Η εμπειρία της συμπεριφορά του παρελθόντος ενός πολύπλοκου συστήματος δεν οδηγεί σε αξιόπιστη πρόβλεψη της μελλοντικής συμπεριφοράς του.

Μη γραμμικό: Μικρές αλλαγές μπορούν να παράγουν δυσανάλογα μεγάλες συνέπειες.

Εξάρτησης διαδρομής: Ένα σύστημα έχει μια ιστορία που επηρεάζει το παρόν και το μέλλον του. Η εξέλιξή της είναι συχνά μη αναστρέψιμη.

Ανοικτό: Τα όρια των πολύπλοκων συστημάτων συχνά δεν είναι σαφώς ορισμένα. Βρίσκονται συνεχώς σε αλληλεπίδραση με το περιβάλλον.

Προσαρμοστικότητα και ανθεκτικότητα: Τα πολύπλοκα συστήματα μπορούν να προσαρμοστούν στις εξωτερικές συνθήκες και να διατηρήσουν τα πρότυπα τους ακόμη και κάτω από εξωτερικούς κραδασμούς και πιέσεις.

Κατά συνέπεια, η πολύπλευρη και πολυεπίπεδη φύση των ενεργειακών ζητημάτων καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη τη διαχείρισή τους και την ανάπτυξη μιας πολιτικής, η οποία αποδεικνύεται κομβικής σημασίας για τη λειτουργία των σύγχρονων κοινωνιών. Σε γενικές γραμμές, η ενεργειακή πολιτική είναι ο τρόπος με τον οποίο μια συγκεκριμένη οντότητα (συνήθως κυβερνητική) αποφασίζει να ασχοληθεί με ζητήματα ενεργειακής ανάπτυξης συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής ενέργειας, τη διανομή και την κατανάλωση. Τα χαρακτηριστικά της ενεργειακής πολιτικής μπορεί να περιλαμβάνουν τη νομοθεσία, τις διεθνείς συνθήκες, τα κίνητρα για τις επενδύσεις, τις κατευθυντήριες γραμμές για την εξοικονόμηση ενέργειας, τη φορολογία και άλλες τεχνικές της δημόσιας πολιτικής.⁵

Η ενεργειακή πολιτική αποτελεί ένα από τα πιο κρίσιμα θέματα πολιτικής στον σημερινό κόσμο. Τόσο οι πραγματικές ενεργειακές προκλήσεις, όσο και οι πιθανές λύσεις τους χαρακτηρίζονται από μια τεράστια πολυπλοκότητα και έναν εξαιρετικά επείγοντα χαρακτήρα. Στην πραγματικότητα, η ενεργειακή πολιτική είναι ένα καλό παράδειγμα του τι μπορεί να περιγραφεί ως "μέγα-ζήτημα". Τα ζητήματα αυτά απαιτούν μια κάθετη και οριζόντια ολοκληρωμένη πολιτική απάντηση. Κάθετη, επειδή η ενεργειακή πολιτική λαμβάνει χώρα σε διαφορετικά πεδία χάραξης πολιτικής: σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Κάθε πεδίο πολιτικής περιλαμβάνει συγκεκριμένες ομάδες δρώντων που επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, οι οποίες έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο παγκόσμιο ενεργειακό σύστημα. Οριζόντια, επειδή η αντιμετώπιση των ενεργειακών προκλήσεων απαιτεί μια ποικιλία μέτρων πολιτικής σε διάφορους τομείς πολιτικής. Η ενεργειακή πολιτική είναι διατομεακή, δηλαδή έχει επιπτώσεις ή επηρεάζεται από τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε άλλους τομείς πολιτικής, όπως αυτές που αφορούν τη γεωργία, το κλίμα, την ανάπτυξη, την οικονομία, το περιβάλλον, την εξωτερική πολιτική και τη δημόσια υγεία. Η ενεργειακή πολιτική έχει αποκτήσει πρόσφατα αυξημένη πολιτική προσοχή από την κατανάλωση ορυκτών καυσίμων, η οποία συμβάλλει σημαντικά στην αλλαγή του κλίματος, γεγονός που σηματοδοτεί τη σχέση μεταξύ της κλιματικής και ενεργειακής πολιτικής. Επίσης, ο τομέας της γεωργίας διαδραματίζει έναν κρίσιμο ρόλο στη μετάβαση από τα ορυκτά καύσιμα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, δεδομένου ότι διαχειρίζεται βασικούς πόρους (π.χ. βιομάζα). Κατά συνέπεια, η μετάβαση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας συνεπάγεται αυξημένη αλληλεπίδραση μεταξύ των παραγόντων που ανήκουν στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής και εκείνων που ανήκουν στον τομέα της γεωργικής πολιτικής, οι οποίοι μπορεί είτε να διευκολύνουν ή να περιπλέξουν την διαδικασία χάραξης πολιτικής.⁶

2.2 ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΤΟΜΕΑ

Προφανώς, η ανάπτυξη της ενεργειακής πολιτικής ποικίλλει στο πέρασμα του χρόνου ανάλογα με τους περιορισμούς που θέτουν οι ιδιαίτερες συνθήκες κάθε περιόδου. Τα τελευταία χρόνια στην παγκόσμια πολιτική σκηνή διαδραματίζονται πολλαπλές αλλαγές με πιο αισθητή την άνοδο νέων οικονομικών πόλων πέρα από τους παραδοσιακούς. Η αλληλεπίδραση μεταξύ των παραδοσιακών μεγάλων δυνάμεων με τις αναδυόμενες διαμορφώνει το διεθνές περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από διασπορά ισχύος και έντονη αλληλεξάρτηση. Σ' αυτό το γενικό πλαίσιο, ο τομέας της ενέργειας αποτελεί

ένα πεδίο στο οποίο λαμβάνει χώρα ένα σύνολο δραματικών μεταβάσεων που εντάσσονται σε τρεις κεντρικές τάσεις, την αλλαγή του κλίματος, τις γεωπολιτικές αλλαγές και την αυξανόμενη αστάθεια στις αγορές πετρελαίου και φυσικού αερίου.⁷

Αναμφισβήτητα η πιο σημαντική μετάβαση συνδέεται με το θέμα της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής και την ανάγκη μείωσης της χρήσης ορυκτών καυσίμων. Η παραγωγή ενέργειας αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή αερίων του θερμοκηπίου, που αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 70% των παγκόσμιων εκπομπών. Τα κράτη και οι αγορές άργησαν να αλλάξουν με αποτέλεσμα οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα να εξακολουθούν να αυξάνονται. Παρόλα αυτά, η διεθνής κοινότητα έχει αναλάβει ουσιαστική δράση για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου δημιουργώντας κίνητρα για μια σημαντική αλλαγή στις επιλογές των καυσίμων και των προτύπων παραγωγής ενέργειας. Παρατηρείται, λοιπόν, μια στροφή από τις πηγές ενέργειας υψηλών εκπομπών όπως ο άνθρακας και το πετρέλαιο προς πηγές χαμηλών εκπομπών όπως η αιολική, η ηλιακή, η γεωθερμική και υδροηλεκτρική ενέργεια. Νέες δομές και δίκτυα είναι απαραίτητα για τη δημιουργία κινήτρων και τη διαχείριση των συνεπειών αυτής της ενεργειακής μετάβασης. Με την εμφάνιση διεθνών οργανισμών, όπως ο Διεθνής Οργανισμός Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (IRENA) και η Εταιρική Σχέση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Ενεργειακής Αποδοτικότητας (REEEP), τα πρώτα στάδια αυτής της θεσμικής ανάπτυξης είναι, ήδη, σε εξέλιξη. Κατά τη διεθνή διάσκεψη για το κλίμα στο Παρίσι το 2015, για πρώτη φορά, σχεδόν όλες οι χώρες του κόσμου έχουν δεσμευθεί να μειώσουν ή να ελέγξουν τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου. Προβλέπεται ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα αντιπροσωπεύουν έως το 2035 σχεδόν το ήμισυ της παγκόσμιας αύξησης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από διάφορες πηγές, κυρίως όμως από αιολική και ηλιακή ενέργεια. Η παγκόσμια επέκταση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, σε σχέση με τα σημερινά επίπεδα, αναμένεται να φτάσει το 45%, με πρωταγωνίστρια την Κίνα, η οποία θα έχει τη μεγαλύτερη απόλυτη αύξηση παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ συγκριτικά με την αθροιστική αύξηση σε Ιαπωνία, ΗΠΑ και ΕΕ. Η μείωση όμως της χρήσης των ορυκτών καυσίμων προϋποθέτει τεράστιες επενδύσεις. Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, θα χρειαστούν περίπου το 25 \$ τρισεκατομμύρια, τίμημα εκθετικά υψηλότερο μ' αυτό σε περίπτωση μη δράσης.⁸

Μια δεύτερη σημαντική μετάβαση στον ενεργειακό τομέα προέρχεται από τις γεωπολιτικές αλλαγές και τη μετατόπιση του κέντρου βάρους της παγκόσμιας αγοράς ενέργειας στην Ασία. Το 2035, ο κόσμος προβλέπεται να καταναλώνει περίπου 40% περισσότερη ενέργεια από ό, τι σήμερα. Το σύνολο σχεδόν της μελλοντικής αύξησης της ενεργειακής ζήτησης αναμένεται να προέλθει από μη μέλη του ΟΟΣΑ – και κυρίως της χώρας της Ασίας. Αντίθετα η κατανάλωση ενέργειας από χώρες του ΟΟΣΑ, αναμένεται να κορυφωθεί από το τέλος αυτής της δεκαετίας. Η Κίνα θα καταναλώνει σχεδόν 70% περισσότερη ενέργεια από ό, τι οι ΗΠΑ το 2035, η οποία θα αντιπροσωπεύει το 23% της παγκόσμιας κατανάλωσης. Εν τω μεταξύ, η κατανάλωση ενέργειας της Ινδίας προβλέπεται να διπλασιαστεί, γεγονός το οποίο τοποθετεί τη χώρα στην τρίτη θέση στην παγκόσμια ζήτηση ενέργεια, μετά την Κίνα και τις ΗΠΑ. Σε ορισμένες αγορές, όπως η

αγορά του πετρελαίου, αυτοί οι αριθμοί θα σημαίνουν μια μετατόπιση στη δύναμη καθορισμού των κανόνων της αγοράς. Έτσι αν μερικοί από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς ενέργειας στον κόσμο (για παράδειγμα, η Κίνα, η Ινδία) συνεχίσουν είναι έξω από οποιαδήποτε ουσιαστική θεσμική διάταξη για τη διακυβέρνηση της ενέργειας, αυτό θα έχει τεράστιες συνέπειες στην ικανότητα του ΔΟΕ για τη διαχείριση των κρίσεων εφοδιασμού με πετρέλαιο μέσω της διάθεσης ποσοτήτων από τα στρατηγικά αποθέματα των μελών του. Κατά συνέπεια, ο ΔΟΕ έχει κληθεί να συμπεριλάβει την Κίνα και την Ινδία, αλλά υπάρχουν σημαντικά εμπόδια για την επέκταση αυτή.⁹

Μια τρίτη σημαντική μετάβαση είναι η αυξανόμενη αστάθεια στις αγορές πετρελαίου και φυσικού αερίου, ακόμη και εν απουσία των αλλαγών που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή. Οι τιμές του πετρελαίου μεταβλήθηκαν σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Η περίοδος 2005-2014 αποτελεί έναν κύκλο υψηλών (και ευμετάβλητων) τιμών ενέργειας, μετά από ένα κύκλο χαμηλών τιμών κατά την περίοδο 1985-2005. Οι υψηλές τιμές του πετρελαίου στη δεκαετία του 2000 πυροδότησε συζήτηση για το "peak oil" και το ποσό του πετρελαίου που είναι διαθέσιμο στον πλανήτη γεωλογικά. Η επανάσταση στην παραγωγή σχιστολιθικού φυσικού αερίου και πετρελαίου στη Βόρεια Αμερική έχει αμβλύνει σε μεγάλο βαθμό αυτή τη συζήτηση. Υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις για την τρέχουσα κατάσταση. Ορισμένοι παρατηρητές, όπως ο Rex Tillerson, πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της ExxonMobil, υποστηρίζει ότι "είμαστε σήμερα μάρτυρες της μετάβασης σε μια νέα εποχή της αφθονίας». Άλλοι υποστηρίζουν ότι το φυσικό αέριο και το πετρέλαιο από σχιστόλιθο δείχνουν ότι γίνεται όλο και πιο δύσκολη και πιο δαπανηρή η εξεύρεση νέων κοιτασμάτων πετρελαίου. Τα φθηνότερα αποθέματα πετρελαίου ολοένα και περισσότερο παράγονται από αυταρχικές και μερικές φορές πολιτικά ασταθείς περιοχές του κόσμου. Δεδομένου ότι το πετρέλαιο αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε παγκόσμιο επίπεδο, οι εξελίξεις οπουδήποτε θα μπορούσαν να προκαλέσουν παράπλευρες συνέπειες σε ολόκληρη τη διεθνή αγορά. Είναι αξιοσημείωτο ότι η φύση των απειλών για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού έχει αλλάξει με την πάροδο του χρόνου. Στη δεκαετία του 1970, ο αραβικός εθνικισμός και οι αυστηρές συνθήκες της αγοράς πετρελαίου συνδυάστηκαν για να κάνουν το εμπόριο πετρελαίου από τον ΟΠΕΚ την κύρια ανησυχία για τις χώρες-εισαγωγείς ενέργειας. Σήμερα, η φύση των απειλών έχει αλλάξει σημαντικά. Ο ρόλος των μη κρατικών φορέων έχει αυξηθεί, με τη μορφή της πειρατείας στα ανοικτά των ακτών της Σομαλίας, το «bunkering» (δηλαδή, την κλοπή και το λαθρεμπόριο) στη Νιγηρία και η τρομοκρατία στη Σαουδική Αραβία, τη Συρία και το Ιράκ.¹⁰

Αυτές οι δυναμικές μεταβάσεις στον τομέα της ενέργειας συμβαίνουν με φόντο την αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των ενεργειακών συστημάτων και την εξάπλωση εξωτερικών παραγόντων ενέργειας πέραν των εθνικών συνόρων. Την ίδια στιγμή η ικανότητα των εθνικών κρατών για τον έλεγχο και το σχεδιασμό ενεργειακών συστημάτων συνεχώς περιορίζεται. Όλο και λιγότερα κράτη μπορούν να συνεχίσουν να βασίζονται στους δικούς τους ενεργειακούς πόρους. Ακόμη περισσότερο, πολλά κράτη δεν έχουν την ικανότητα να κινητοποιούν τα απαραίτητα κεφάλαια και τεχνογνωσία για να αποκτήσουν και να

αναπτύξουν τις τεχνολογικές λύσεις που απαιτούνται για τις ενεργειακές μεταβάσεις: όπως η δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα, η πυρηνική ενέργεια, τα έξυπνα δίκτυα και οι εγκαταστάσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Γι' αυτό η αντιμετώπιση των ενεργειακών προκλήσεων απαιτεί συλλογική δράση και όχι μεμονωμένες εθνικές δράσεις, αφού η ενεργειακή πολιτική κάθε χώρας επηρεάζει την κοινωνική-οικονομική, οικολογική και πολιτική διάσταση της παγκόσμιας κατάστασης ενέργειας με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Αυτό κατέστη σαφές, για παράδειγμα το 2008, όταν η υψηλή μεταβλητότητα των τιμών πετρελαίου προκάλεσε ζημία τόσο στις χώρες- καταναλωτές και στις χώρες- παραγωγούς. Η προοπτική της παγκόσμιας διακυβέρνησης ενέργειας, εντός ενός αναθεωρημένου θεσμικού πλαισίου, αναδύεται ως ένα καίριο ζήτημα. Η παγκόσμια διακυβέρνηση ενέργειας στηρίζεται στην αρχή ότι στη γη η οποία είναι ένα ενιαίο, ολοκληρωμένο οικοσύστημα, τα κράτη δεν μπορούν κάνουν ό, τι θέλουν και παρέχει ένα πλαίσιο εργασίας για τον συντονισμό των πολιτικών αυτών, ώστε να διασφαλιστεί ότι κάθε κράτος θα λάβει υπόψη του τα συμφέροντα των άλλων κρατών.¹¹

Σ' αυτό το διεθνές ενεργειακό περιβάλλον η Ευρωπαϊκή Ένωση αναδεικνύεται σε σημαντικό δρώντα και καλείται μέσω της ενεργειακής της πολιτικής να υπερασπιστεί και να προάγει τα συμφέροντά της και παράλληλα να διασφαλίσει εκ των προτέρων ότι οι αξίες και οι στόχοι της θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση της νέας παγκόσμιας ενεργειακής σκηνής.¹² Θα επιλέξει η ΕΕ να διαδραματίσει ενεργό ρόλο ή απλά θα ακολουθήσει την πορεία που καθορίζεται από τους άλλους;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. Sustainable Energy for All: A Vision Statement by Ban Ki-moon Secretary-General of the United Nations, 2011. Διαθέσιμο στο http://www.se4all.org/sites/default/files/l/2013/09/SG_Sustainable_Energy_for_All_vision_final_clean.pdf (προσπελάστηκε 7/01/2017).
2. Energy_for_All_vision_final_clean.pdf Διαθέσιμο στο http://www.worldenergyoutlook.org/resources/energydevelopment/access_to_electricity/ (προσπελάστηκε 70/01/2017).
3. Chevalier J.M., (2004). *Les grandes batailles de l'énergie: Petit traite d'une economieviolente*. Paris: Gallimard.
4. Cherp A., Jewell J., and Goldthau A., (2011). Governing Global Energy: Systems,Transitions, Complexity. *Global Policy* vol.2 , no. 1, pp. 75-88
5. Wikipedia, κατηγορία: Ενεργειακή Πολιτική. Διαθέσιμο στο https://el.wikipedia.org/wiki/Κατηγορία:Ενεργειακή_πολιτική
6. Lesage D., Van de Graaf, T. and Westphal K., (2010). *Global Energy Governance in a Multipolar Word*. Farnham: Ashgate Publishing.
7. Kottari M., (2014). *A new era for global energy governance? The environmental imperatives and the EU perspective*. Διαθέσιμο στο http://www.iapss.org/wp/wp-content/uploads/2014/10/124_Volume-29.pdf (προσπελάστηκε 15/02/2017).
8. Van de Graaf, T. and Colgan J., (2016).Global energy governance: review and research agenda. *Palgrave Communications*. Διαθέσιμο στο www.palgrave-journals.com/articles/palcomms201547 (προσπελάστηκε 10/01/2017).
9. ibid

10. *ibid*

11. Tosun J., (2016), *Energy Policy*, Oxford Research Encyclopedia of Politics. Διαθέσιμο στο https://www.research.net/publication/310963858_Energy_Policy (προσπεράστηκε 10/01/2017).

12. Godzimirski, J., (2016). *EU Leadership in Energy and Environment Governance – Global and Local Challenges and Responses*. London: Palgrave Macmillan.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Σήμερα η Ευρώπη αντιμετωπίζει μεγάλες κρίσεις: μια ενεργειακή κρίση, με την ανθρώπινη δραστηριότητα να καταναλώνει περισσότερους πόρους από ό, τι η φύση μπορεί να προσφέρει, μια περιβαλλοντική κρίση, με την κλιματική αλλαγή να καλεί για μια ριζική αλλαγή στον τρόπο που παράγεται και καταναλώνεται η ενέργεια και μια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση η οποία περιορίζει την ικανότητά της να βρει λύσεις γρήγορα. Για τον λόγο αυτό η ενεργειακή πολιτική ανάγεται χωρίς αμφιβολία σε ένα από τα πιο σημαντικά πολιτικά ζητήματα.

Στο παρελθόν η έλλειψη συντονισμένων εθνικών πολιτικών και η απουσία μιας κοινής στάσης έναντι των χωρών εκτός ΕΕ παρεμπόδιζαν την πρόοδο στα ενεργειακά ζητήματα. Στο πέρασμα του χρόνου τα κράτη- μέλη σταδιακά συνειδητοποιούν ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση των ενεργειακών προκλήσεων απαιτεί μια πιο συνεκτική δέσμη μέτρων σε όλους τους τομείς πολιτικής τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο. Η Ευρώπη χρειάζεται μια κοινή ενεργειακή πολιτική, προκειμένου να διασφαλιστεί η πρόσβαση των πολιτών στην ενέργεια σε λογικές και σταθερές τιμές, να διατηρήσει τη βιομηχανική της ανταγωνιστικότητα, να προωθήσει την αειφόρο ανάπτυξη και τη μετάβαση σε μια κοινωνία με χαμηλές εκπομπές άνθρακα και να εξασφαλιστεί την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού για όλους τους Ευρωπαίους. Μια κοινή ενεργειακή πολιτική θα βελτιώσει την ικανότητα της ΕΕ να αντιμετωπίζει τις κοινές προκλήσεις της με βάση την αλληλεγγύη και την εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών. Πράττοντας κατ' αυτόν τον τρόπο, η ΕΕ επιστρέφει στις ρίζες της, τη Συνθήκη Άνθρακα και Χάλυβα το 1952, και τη Συνθήκη Ευρατόμ το 1957, στις οποίες τα ιδρυτικά κράτη μέλη διέγνωσαν την ανάγκη κοινής προσέγγισης του θέματος της ενέργειας.¹

3.1. Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Η ιδέα για μια κοινή ενεργειακή πολιτική μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών έχει τις ρίζες της στις πρώτες κοινοτικές συνθήκες της ΕΚΑΧ (συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα) του 1951 και της Ευρατόμ (συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας) του 1957. Παρ' όλα αυτά, η συνθήκη της Ρώμης το 1957 δεν αναφέρει καν τη λέξη ενέργεια. Στη συνέχεια οι Συνθήκες του Μάαστριχτ, του Άμστερνταμ και της Νίκαιας δεν προέβλεπαν κάποια ισχυρή νομική βάση για την ανάπτυξη ενεργειακής πολιτικής. Τελικά, η Συνθήκη της Λισσαβόνας είναι αυτή που αναγάγει την ενέργεια σε πρωτεύοντα τομέα της ευρωπαϊκής δραστηριότητας. Παρακάτω επιχειρείται μια ανασκόπηση της θέσης της ενεργειακής πολιτικής στις Ευρωπαϊκές Συνθήκες.

3.1.1. Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα

Μετά το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, κρίθηκε αναγκαία η οικονομική ανασυγκρότηση της ευρωπαϊκής ηπείρου και η εξασφάλιση διαρκούς ειρήνης. Στο πλαίσιο αυτό γεννήθηκε η ιδέα να τεθεί το σύνολο της γαλλογερμανικής παραγωγής άνθρακα και χάλυβα υπό από μια κοινή αρχή

και δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Η πρώτη κοινοτική Συνθήκη, αυτή που ίδρυε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) υπογράφηκε στο Παρίσι στις 18 Απριλίου 1951 από τη Γαλλία, τη Γερμανία και τις χώρες της Μπενελούξ και τέθηκε σε ισχύ στις 23 Ιουλίου 1952.² Στόχος της συνθήκης ΕΚΑΧ ήταν να συμβάλει, χάρη στη δημιουργία κοινής αγοράς άνθρακα και χάλυβα, στην οικονομική ανάπτυξη, στην αύξηση της απασχόλησης και στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 της συνθήκης. Ως εκ τούτου, τα θεσμικά όργανα όφειλαν να μεριμνούν για τον τακτικό εφοδιασμό της κοινής αγοράς, διασφαλίζοντας ίση πρόσβαση στις πηγές παραγωγής, τη θέσπιση των χαμηλότερων δυνατών τιμών και τη βελτίωση των όρων διαβίωσης και εργασίας του εργατικού δυναμικού. Συγχρόνως, τα θεσμικά όργανα όφειλαν να προάγουν την ανάπτυξη διεθνών συναλλαγών και τον εκσυγχρονισμό της παραγωγής. Γίνεται, λοιπόν, για πρώτη φορά αναφορά στην έννοια της «ασφάλειας» στον εφοδιασμό και της «προσιτής πρόσβαση στην ενέργεια». Τέλος, αν και η «βιώσιμη ανάπτυξη» φάνταζε μια μακρινή έννοια το 1951, το άρθρο 3 της συνθήκης της ΕΚΑΧ παραθέτει τη βιωσιμότητα ως προτεραιότητα προάγοντας "μια πολιτική χρήσης των φυσικών πόρων ορθολογικά και αποφεύγοντας την αλόγιστη εξάντλησή τους". Η περιορισμένης διάρκειας Συνθήκη της ΕΚΑΧ, αφού από ίδρυσής της προβλεπόταν η επέκτασή της σε περαιτέρω οικονομικούς τομείς, έληξε το 2002 και ενσωματώθηκε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.³

3.1.2. Η Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας

Η Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ), πιο γνωστή σαν Ευρατόμ, υπογράφηκε στη Ρώμη στις 25 Μαρτίου 1957 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1958. Αποτελεί το πρώτο σημαντικό επίτευγμα της υπερεθνικής Ευρώπης αφού για πρώτη φορά, τα έξι κράτη μέλη εκχώρησαν, αν και σε ένα αναμφισβήτητο περιορισμένο τομέα, ένα μέρος των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων τους υπέρ της Κοινότητας. Στόχος της συνθήκης είναι η συμβολή, γενικότερα, στη δημιουργία και στην ανάπτυξη ευρωπαϊκών πυρηνικών βιομηχανιών, ώστε όλα τα κράτη μέλη να μπορούν να επωφεληθούν από την ανάπτυξη της ατομικής ενέργειας και να εξασφαλιστεί η ασφάλεια εφοδιασμού. Παράλληλα, η συνθήκη εγγυάται υψηλό επίπεδο ασφάλειας για τον πληθυσμό και αποτρέπει τη χρησιμοποίηση για στρατιωτική χρήση των πυρηνικών υλικών που προορίζονται κυρίως για ειρηνικούς σκοπούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι το πεδίο εφαρμογής της Ευρατόμ περιορίζεται στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας για μη στρατιωτική και ειρηνική χρήση. Η Συνθήκη Ευρατόμ έθετε πολύ φιλόδοξους στόχους, αλλά, στην πραγματικότητα, λόγω του σύνθετου και ευαίσθητου χαρακτήρα του πυρηνικού τομέα, που άπτεται των ζωτικών συμφερόντων των κρατών μελών (άμυνα και εθνική ανεξαρτησία), η Συνθήκη υποχρεώθηκε να περιορίσει τις φιλοδοξίες της. Σε αντίθεση με την ΕΚΑΧ, δεν ήταν περιορισμένης διάρκειας και δεν συγχωνεύθηκε με την Ευρωπαϊκή Ένωση και, παρά το γεγονός ότι και οι δύο έχουν κοινά θεσμικά όργανα, διατηρεί ξεχωριστή νομική προσωπικότητα.⁴

3.1.3. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ

Στη δεκαετία του '90, η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση ή ευρύτερα γνωστή ως Συνθήκη του Μάαστριχτ καλεί τα κράτη –μέλη σε στενότερη συνεργασία σε όλους τους τομείς. Η ενέργεια , στα πλαίσια της ΕΕ , εντάσσεται στις λεγόμενες τομεακές πολιτικές. Ως τομεακές ορίζονται οι πολιτικές εκείνες της Ένωσης που αφορούν σε μεγάλους τομείς των οικονομιών των κρατών –μελών ονομαστικά : τη βιομηχανία, την έρευνα, την ενέργεια, τις μεταφορές , τη γεωργία και την αλιεία. Ενώ οι Συνθήκες υπαγορεύουν ρητά την ανάπτυξη κοινών πολιτικών στους τρεις τελευταίους τομείς , κάτι τέτοιο δεν ίσχυε για τους υπόλοιπους τομείς. Για τον τομέα της ενέργειας συγκεκριμένα, μπορεί να υποστηριχθεί πως οι κοινές πολιτικές ορίζονταν εν μέρει από τα κείμενα των ιδρυτικών Συνθηκών και κυρίως αυτού της ΕΥΡΑΤΟΜ. Το χαρακτηριστικό των τομεακών πολιτικών , είναι ότι τα κράτη – μέλη διατηρούν πολλές αρμοδιότητες στη χάραξη των εν λόγω πολιτικών κινούμενα με τη λογική προώθησης των εθνικών συμφερόντων και όχι των κοινοτικών. ⁵ Η απουσία ισχυρής νομικής βάσης (κείμενο Συνθήκης) είναι ένα ισχυρό επιχείρημα ενάντια στην ανάπτυξη κοινών πολιτικών από τα κράτη- μέλη στους μεγάλους τομείς της οικονομίας τους. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ επικεντρώνεται στην υλοποίηση του στόχου της Ενιαίας Αγοράς που επιτρέπει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, προσώπων , υπηρεσιών και κεφαλαίων. Στην καλή λειτουργία της κοινής αγοράς θα συμβάλλει καταλυτικά η ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων στα οποία συμπεριλαμβάνεται και ο ενεργειακός τομέας σε συνδυασμό, όμως, με τους τομείς μεταφορών και επικοινωνιών. Στην ουσία τα διευρωπαϊκά δίκτυα είναι η μόνη αναφορά στην ενέργεια που γίνεται στις Συνθήκες του Μάαστριχτ (άρθρο 129B) ⁶ και ,μετέπειτα, του Άμστερνταμ (άρθρο 154).

3.1.4. Η Συνθήκη της Νίκαιας

Η συνθήκη της Νίκαιας, που εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2000 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας και υπεγράφη στις 26 Φεβρουαρίου 2001, τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2003. Σκοπός της εν λόγω Συνταγματικής Συνθήκης ήταν να αντικαταστήσει όλες τις Συνθήκες που καταρτίστηκαν την τελευταία πενήνταετία με εξαίρεση τη Συνθήκη της ΕΥΡΑΤΟΜ. Η Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος της ΕΕ αποτελείται από τέσσερα μέρη. Στο τρίτο μέρος , που αποτελείται από τις διατάξεις που αφορούν τις πολιτικές και τη λειτουργία της Ένωσης και υπό τον τίτλο III «Εσωτερικές Πολιτικές και Δράσεις» , το τμήμα 10 του Κεφάλαιο III « Πολιτικές σε άλλους τομείς» αφορά την ενέργεια.

Άρθρο III-256

1. Στο πλαίσιο της εγκαθίδρυσης και λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και λαμβανομένης υπόψη της απαίτησης να προστατευθεί και να βελτιωθεί το περιβάλλον, η πολιτική της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας έχει ως στόχο:

- α) να διασφαλίζει τη λειτουργία της αγοράς ενέργειας,*
- β) να διασφαλίζει τον ενεργειακό εφοδιασμό της Ένωσης, και*

γ) να προωθεί την ενεργειακή αποδοτικότητα και την εξοικονόμηση ενέργειας καθώς και την ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

2. Με την επιφύλαξη της εφαρμογής άλλων διατάξεων του Συντάγματος, ευρωπαϊκός νόμος ή νόμος-πλαίσιο θεσπίζει τα μέτρα που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων της παραγράφου 1. Εκδίδεται μετά από διαβούλευση με την Επιτροπή των Περιφερειών και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Ο εν λόγω νόμος ή νόμος-πλαίσιο δεν θίγει το δικαίωμα κράτους μέλους να καθορίζει τους όρους εκμετάλλευσης των ενεργειακών του πόρων, την επιλογή του μεταξύ διαφόρων ενεργειακών πόρων και τη γενική διάρθρωση του ενεργειακού του εφοδιασμού, με την επιφύλαξη του άρθρου III-234 παράγραφος 2 στοιχείο γ).

3. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 2, ευρωπαϊκός νόμος ή νόμος-πλαίσιο του Συμβουλίου θεσπίζει τα μέτρα της εν λόγω παραγράφου, όταν πρόκειται για διατάξεις κυρίως φορολογικού χαρακτήρα. Το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Άρθρο III-234

1. Ευρωπαϊκός νόμος ή νόμος-πλαίσιο θεσπίζει τις δράσεις οι οποίες πρέπει να αναληφθούν για την πραγμάτωση των στόχων του άρθρου III-233. Εκδίδεται μετά από διαβούλευση με την Επιτροπή των Περιφερειών και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

2. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1 και με την επιφύλαξη του άρθρου III-172, το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, εκδίδει ομόφωνα ευρωπαϊκούς νόμους ή νόμους-πλαίσιο που θεσπίζουν:

α) διατάξεις κυρίως φορολογικού χαρακτήρα,

β) μέτρα που επηρεάζουν: i) τη χωροταξία, ii) την ποσοτική διαχείριση των υδάτινων πόρων, ή που αφορούν αμέσως ή εμμέσως τη διαθεσιμότητα των εν λόγω πόρων, iii) τις χρήσεις της γης, εξαιρουμένης της διαχείρισης των αποβλήτων,

γ) μέτρα που επηρεάζουν αισθητά την επιλογή ενός κράτους-μέλους μεταξύ διαφορετικών πηγών ενέργειας και τη γενική διάρθρωση του ενεργειακού του εφοδιασμού.

Η αναφορά στον τομέα της ενέργειας στη Συνθήκη της Νίκαιας έχει κατά κύριο λόγο νομική βάση. Οι ενεργειακές πολιτικές φαίνεται να ασκούνται de facto μέσω δύο κύριων συνιστωσών. Την εσωτερική αγορά και την προστασία του περιβάλλοντος. Το άρθρο III-234 επισημαίνει ρητά ότι οι διατάξεις που αφορούν μέτρα που επηρεάζουν αισθητά την επιλογή ενός κράτους-μέλους μεταξύ διαφορετικών πηγών ενέργειας και τη γενική διάρθρωση του ενεργειακού του εφοδιασμού, επιλογές με ουσιαστικά οικονομικό αντίκτυπο, θα λαμβάνονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με ομοφωνία και όχι βάση της διαδικασίας συναπόφασης.

3.1.5. Η Συνθήκη της Λισσαβόνας

Η συνθήκη της Λισσαβόνας, που υπογράφηκε από τα κράτη μέλη στις 13 Δεκεμβρίου 2007, αναγνωρίζει τη σημασία της ενεργειακής πολιτικής, αφιερώνοντάς της ένα ειδικό κεφάλαιο στις ιδρυτικές

Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, η ΕΕ διαθέτει στο εξής σαφώς προσδιορισμένες αρμοδιότητες, ώστε να ανταποκριθεί στους κοινούς στόχους των κρατών μελών σε θέματα ενέργειας.

Προτού τεθεί σε ισχύ η συνθήκη της Λισσαβόνας, οι ιδρυτικές Συνθήκες της ΕΕ δεν περιείχαν ειδική διάταξη όσον αφορά τον τρόπο παρέμβασης της ΕΕ στον τομέα της ενέργειας. Στο εξής, η συνθήκη της Λισσαβόνας προβλέπει ειδική νομική βάση στον τομέα της ενέργειας, με τη δημιουργία τού άρθρου 194 της συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ. Παραθέτουμε το κείμενο:

«1. Στο πλαίσιο της εγκαθίδρυσης ή της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και λαμβανομένης υπόψη της απαίτησης να προστατευθεί και να βελτιωθεί το περιβάλλον, η πολιτική της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας, σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ κρατών μελών, έχει ως στόχο:

α) να διασφαλίζει τη λειτουργία της αγοράς ενέργειας,

β) να διασφαλίζει τον ενεργειακό εφοδιασμό της Ένωσης, και

γ) να προωθή την ενεργειακή αποδοτικότητα και την εξοικονόμηση ενέργειας καθώς και την ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και

δ) να προωθή τη διασύνδεση των ενεργειακών δικτύων.

2. Με την επιφύλαξη της εφαρμογής των λοιπών διατάξεων των Συνθηκών, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, θεσπίζουν τα μέτρα που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων της παραγράφου 1. Τα εν λόγω μέτρα θεσπίζονται μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Τα μέτρα αυτά δεν επηρεάζουν το δικαίωμα κράτους μέλους να καθορίζει τους όρους εκμετάλλευσης των ενεργειακών του πόρων, την επιλογή του μεταξύ διαφόρων ενεργειακών πηγών και τη γενική διάρθρωση του ενεργειακού του εφοδιασμού, με την επιφύλαξη του άρθρου 175, παράγραφος 2, στοιχείο γ).

3. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 2, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομοφώνως σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θεσπίζει τα ως άνω μέτρα, όταν πρόκειται για μέτρα κυρίως φορολογικού χαρακτήρα».

Εξάλλου, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εγκρίνουν νομοθετικές πράξεις βάσει της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας, μετά από διαβούλευση με την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Ωστόσο, για την έγκριση μέτρων φορολογικού χαρακτήρα, το Συμβούλιο εκδίδει απόφαση με ομοφωνία μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Στο εξής, η ενέργεια ανήκει στις συντρέχουσες αρμοδιότητες (άρθρο 4 της ΣΛΕΕ) που μοιράζονται η ΕΕ και τα κράτη μέλη και επομένως υπάγεται στην αρχή της επικουρικότητας. Συνεπώς, η ΕΕ μπορεί να παρέμβει μόνο εφόσον δύναται να ενεργήσει πιο αποτελεσματικά από τα κράτη μέλη. Επιπλέον, η συνθήκη της Λισσαβόνας διευκρινίζει ότι η ΕΕ δεν μπορεί να παρέμβει στις επιλογές των κρατών μελών όσον αφορά τις πηγές τους ενεργειακού εφοδιασμού, παρά μόνο ομοφώνως και για περιβαλλοντικούς λόγους (άρθρο 192 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ). Ένας τέτοιος περιορισμός καλύπτει, πιο

συγκεκριμένα, το υποκείμενο θέμα της πυρηνικής ενέργειας. Οι καταστάσεις και οι θέσεις πάνω σε αυτό το θέμα ποικίλουν σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη μία ευρωπαϊκή χώρα στην άλλη.

Εν κατακλείδι, η Συνθήκη της Λισαβόνας συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση της ενεργειακής πολιτικής παγιώνοντας τους στόχους και τις προτεραιότητές της και παρέχοντας μία νέα νομική βάση για τη νομοθεσία της ΕΕ στα ενεργειακά ζητήματα. Ιδιαίτερως σημαντική είναι η ρήτρα αλληλεγγύης που εισάγει. Ο συντονισμός της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ θα βασίζεται στο «πνεύμα αλληλεγγύης» που πρέπει να επικρατεί μεταξύ των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Η εν λόγω αλληλεγγύη θα φανεί ιδιαίτερως χρήσιμη σε καιρούς κρίσης· εάν ένα ή περισσότερα κράτη μέλη χρειαστεί να αντιμετωπίσουν διακοπή του εφοδιασμού, θα μπορούν, τότε, να υπολογίζουν στον εφοδιασμό ενέργειας από τα άλλα κράτη μέλη.⁸

3.2. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΕ

Το πρώτο ερέθισμα για την ΕΕ να λάβει μέτρα στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής ήταν η κρίση του Σουέζ το 1956-1957, η οποία ανέδειξε την ευπάθεια των χωρών εισαγωγής πετρελαίου. Μετά την κρίση, το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία 68/414 /ΕΟΚ, η οποία υποχρέωνε τα κράτη – μέλη να διατηρούν αποθέματα ασφαλείας πετρελαίου για 65 ημέρες βάσει της μέσης εγχώριας κατανάλωσης του προηγούμενου ημερολογιακού έτους. Ένα δεύτερο κύμα πρωτοβουλιών πραγματοποιήθηκε ως αντίδραση στα προβλήματα εφοδιασμού ενέργειας που προκλήθηκαν από την τρίτη (1967) και τέταρτη αραβο-ισραηλινή σύγκρουση (1973). Το 1968, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δίνει τις πρώτες κατευθυντήριες γραμμές για την ενεργειακή πολιτική των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επισημαίνοντας τους κινδύνους της αυξανόμενης ενεργειακής εξάρτησης. Το κείμενο χαρακτηρίζει την έλλειψη ολοκλήρωσης στον ενεργειακό τομέα επικίνδυνη τάση που μπορεί να ανατραπεί μέσω μιας κοινοτικής ενεργειακής πολιτικής που θα συμπεριλαμβάνει τον ενεργειακό τομέα στην κοινή αγορά λειτουργώντας αντισταθμιστικά για τους κινδύνους που θα προκύψουν από την αυξανόμενη εξάρτηση των κρατών-μελών σε ενεργειακές εισαγωγές και την ανεπαρκή διαφοροποίηση των πηγών ανεφοδιασμού. Το 1972, η Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωση «Αναγκαία πρόοδος στην Κοινοτική Ενεργειακή Πολιτική 1975-1985» και το Συμβούλιο εξέδωσε δύο οδηγίες, μία για την υποχρέωση των κρατών - μελών να ενημερώνουν την Επιτροπή για τις εισαγωγές υδρογονανθράκων και μία δεύτερη για την υποχρέωση των κρατών μελών να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με επενδυτικά σχέδια στους τομείς του πετρελαίου, του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας.⁹

Η πετρελαϊκή κρίση του 1973 αποτελεί ορόσημο στην ιστορία της ενεργειακής πολιτικής των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, αλλά και του ισχύοντος συστήματος ενεργειακής ασφάλειας σε παγκόσμιο επίπεδο. Η πρώτη πετρελαϊκή κρίση συνέβη μετά τον αραβο-ισραηλινό πόλεμο του Γιομ –Κιπουρ το 1973. Οι αραβικές χώρες εξαγωγείς πετρελαίου, μέλη του ΟΡΕC, επέβαλαν εμπάργκο στις εξαγωγές για κάποιο

χρονικό διάστημα προς τις χώρες τις εχθρικά διακείμενες προς τα αραβικά συμφέροντα. Η εν λόγω ευπάθεια αφορά τον ενεργειακό τομέα στο γενικότερο του πλαίσιο και ειδικότερα, στο σημείο εξάρτησης των οικονομιών των ευρωπαϊκών κρατών από βασικά ενεργειακά προϊόντα και πρωτίστως το πετρέλαιο η κατανάλωση του οποίου επιδιώχθηκε να μειωθεί και να αντικατασταθεί από άλλα καύσιμα (ΦΑ, άνθρακας). Η πετρελαϊκή κρίση του 1973 , όμως, έδωσε μία νέα δυναμική στη διεθνή ενεργειακή συνεργασία και ώθησε τις ευρωπαϊκές κοινότητες , και μετέπειτα την Ένωση, να λάβουν δέσμη μέτρων στον ενεργειακό τομέα. Επίσης, έννοιες όπως οικονομία της ενέργειας, ορθολογική χρήση της ενέργειας, νέες και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας καθώς και η ανάπτυξη τεχνολογιών για την υγροποίηση και αεριοποίηση του άνθρακα, έχουν τις ρίζες τους σε αυτή τη δεκαετία ως ακόλουθο της πρώτης πετρελαϊκής κρίσης. Η σύσταση του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας (ΔΟΕ) οφείλεται, επίσης, σε μεγάλο βαθμό στις επιπτώσεις της πρώτης πετρελαϊκής κρίσης. Το 1974, έπειτα από πρωτοβουλία των ΗΠΑ, πραγματοποιήθηκε διάσκεψη στην Ουάσιγκτον που κατέληξε στη σύναψη της Διεθνούς Συμφωνίας για την Ενέργεια και τη σύσταση , στα πλαίσια του ΟΟΣΑ, του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέδωσε δύο Οδηγίες το 1973, 73/238/EEC «Μέτρα για την άμβλυνση των επιπτώσεων των δυσχερειών εφοδιασμού με αργό πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου» και το 1977, 77/706/ EEC « Καθορισμός κοινοτικού στόχου για τη μείωση της κατανάλωσης πρωτόγονους ενέργειας σε περίπτωση δυσχερειών με αργό πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου» , αντίστοιχα για να συγχρονίσει τις πολιτικές για τα στρατηγικά αποθέματα πετρελαίου με αυτές του ΔΟΕ. Οι συγκεκριμένες Οδηγίες περιλαμβάνουν την υποχρέωση, εκ μέρους των κρατών – μελών, της διατήρησης αποθεμάτων προϊόντων πετρελαίου για 90 ημέρες βάσει της μέσης εγχώριας κατανάλωσης του προηγούμενου ημερολογιακού έτους.¹⁰

Το 1981 , η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Ανακοίνωσή της με τίτλο « Η ανάπτυξη μιας ενεργειακής στρατηγικής για την Κοινότητα» προβλέπει μία σημαντική αύξηση της ενεργειακής ζήτησης αλλά, αναγνωρίζοντας την ανομοιογένεια στις ενεργειακές προτιμήσεις μεταξύ των κρατών-μελών, δεν προτείνει κάποιο ουσιαστικό εργαλείο για τη σύγκλιση των εθνικών ενεργειακών πολιτικών.

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986 θέτει τις βάσεις για τη δημιουργία μίας Ενιαίας Αγοράς το 1992 , παρέχοντας το κατάλληλο έδαφος για νομοθετικές ρυθμίσεις και στην εσωτερική αγορά ενέργειας. Ένα σχέδιο δράσης για τον ενεργειακό τομέα με χρονικό ορίζοντα ολοκλήρωσης το 1995 εστιάζει στην εφαρμογή της ρήτρας της κοινοτικής αλληλεγγύης με σκοπό τη γεωγραφική διαφοροποίηση των ενεργειακών εισαγωγών της Κοινότητας και μία πιο ενοποιημένη εσωτερική αγορά ενέργειας με την εξάλειψη δασμών στο ενεργειακό εμπόριο.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990 η πρώτη νομοθετική δέσμη μέτρων (Οδηγία 96/92/ΕΚ147 σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και Οδηγία 98/30/ΕΚ148 σχετικά με τους κοινούς κανόνες που θα πρέπει να διέπουν την εσωτερική αγορά ΦΑ). Η πρώτη αυτή δέσμη μέτρων εγκαινιάζει μία περίοδο μεταρρυθμίσεων στον ενεργειακό τομέα με την απελευθέρωση και την εισαγωγή της πολιτικής του ανταγωνισμού. Η πρώτη νομοθετική δέσμη μέτρων αντικαταστάθηκε με μία

δεύτερη δέσμη μέτρων το 2003 (Οδηγία 2003/54/EK150 σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και Οδηγία 2003/55/EK151 σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου) μετά από αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας το 2000. Η τρίτη δέσμη νομοθετικών μέτρων που, αντιστοίχως καταργεί την προηγούμενη υιοθετήθηκε το 2009. Οι σχετικές οδηγίες της τρίτης δέσμης είναι η Οδηγία 2009/73/EK153 σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ΦΑ και η Οδηγία 2009/72/EK154 σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.¹¹

Τον Ιανουάριο του 2007, στα πλαίσια της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, η Επιτροπή δημοσίευσε την ανακοίνωση με τίτλο «Ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη» COM(2007) 1, στην οποία έθεσε πέντε πρωταρχικούς στόχους που ορίζουν το σημείο στο οποίο θα πρέπει να έχει φθάσει το 2020. Οι στόχοι αυτοί είναι:

1. να μειώσει σε ποσοστό 20% τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου,
2. να αυξήσει το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό της μείγμα σε ποσοστό 20% και
3. να μειώσει κατά 20 % τη χρήση πρωτογενούς ενέργειας μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης.¹²

Το 2011 η ανακοίνωση της επιτροπής «Χάρτης πορείας για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050» αντικατοπτρίζει τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που αντιμετωπίζει η ΕΕ στον μακρύ δρόμο για την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές. Η μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών σημαίνει ότι η ΕΕ θα πρέπει να προετοιμαστεί για μειώσεις των εγχώριων εκπομπών της μέχρι το 2050 κατά 80% σε σύγκριση με το 1990.¹³

Το 2014 η Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Ένα πλαίσιο πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια για την περίοδο 2020-2030» θέτει τέσσερις σημαντικούς στόχους:

1. δεσμευτικό στόχο της ΕΕ για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 40% τουλάχιστον έως το 2030, σε σύγκριση με το 1990
2. στόχο, δεσμευτικό σε επίπεδο ΕΕ, για κατανάλωση τουλάχιστον κατά 27% ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές το 2030
3. ενδεικτικό στόχο σε επίπεδο ΕΕ για βελτίωση τουλάχιστον κατά 27% της ενεργειακής απόδοσης το 2030
4. στήριξη της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς ενέργειας με την επίτευξη του ισχύοντος στόχου της ηλεκτρικής διασύνδεσης σε ποσοστό 10% επειγόντως και το αργότερο το 2020, ιδίως στις

χώρες της Βαλτικής και την Ιβηρική Χερσόνησο, και με στόχο να επιτευχθεί ποσοστό 15% έως το 2030.¹⁴

3.3 ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΕ

Οι στόχοι της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ διαμορφώνονται γύρω από τρεις κύριους άξονες: την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, την ανταγωνιστικότητα της ενεργειακής αγοράς της ΕΕ και την ασφάλεια του ενεργειακού ανεφοδιασμού. Οι στόχοι αυτοί είναι συχνά ασύμβατοι μεταξύ τους, καθιστώντας την εξέλιξη της ενεργειακής πολιτικής μία ειδικής φύσεως περίπτωση σε σύγκριση με την εξέλιξη της κοινής αγροτικής πολιτικής, για παράδειγμα, που ήταν πιο ομαλή και σταδιακή.

3.3.1. Η βιώσιμη ανάπτυξη ως συνιστώσα της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ

Βιώσιμη ανάπτυξη, σύμφωνα με την έκθεση Brundtland (1987) του ΟΗΕ, ορίζεται η οικονομική ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες της σημερινής γενιάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανοποίηση των αναγκών των μελλοντικών γενιών. Το άρθρο 2 της Συνθήκης του Μάαστριχτ ορίζει ως μία από τις κύριες αποστολές της ΕΕ την προαγωγή της αρμονικής και ισορροπημένης ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων και το άρθρο 2 της Συνθήκης του Άμστερνταμ αναφέρεται στην ανάγκη για αρμονική, ισορροπημένη και αειφόρο ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων της ΕΕ. Το άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση δηλώνει ότι η Ένωση εργάζεται για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης με γνώμονα την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα των τιμών, την άκρως ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο και το υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001 εγκρίνει την πρόταση της Επιτροπής για τη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη. Η στρατηγική αυτή θα βασίζεται στο συντονισμό των κοινών πολιτικών που αφορούν τις οικονομικές, τις περιβαλλοντικές και τις κοινωνικές πτυχές της ανάπτυξης και στον καθορισμό μιας δέσμης προτεραιοτήτων για τον περιορισμό της αλλαγής του κλίματος και την αύξηση της χρήσης καθαρών πηγών ενέργειας, τον περιορισμό των κινδύνων για τη δημόσια υγεία, τη διαχείριση των φυσικών πόρων με πιο υπεύθυνο τρόπο, τη βελτίωση των συστημάτων μεταφορών και την καλύτερη διαχείριση του εδάφους. Η επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης, συνεπώς, εξαρτάται και από τις επιλογές της ΕΕ στον ενεργειακό τομέα.¹⁵

Τον Ιανουάριο του 2007, στα πλαίσια της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, η Επιτροπή δημοσίευσε την ανακοίνωση με τίτλο «Ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη» COM(2007) 1, στην οποία έθεσε πέντε πρωταρχικούς στόχους που ορίζουν το σημείο στο οποίο θα πρέπει να έχει φθάσει το 2020. Οι στόχοι αυτοί είναι:

1. να μειώσει σε ποσοστό 20% τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου,

2. να αυξήσει το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό της μίγμα σε ποσοστό 20% και
3. να μειώσει κατά 20 % τη χρήση πρωτογενούς ενέργειας μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης.

Οι παραπάνω στόχοι είναι γνωστοί και ως στόχοι 20-20-20, που ιδανικά θα εκπληρωθούν έως το 2020, ώστε η ΕΕ να οδηγηθεί σε μια μορφή «νέας βιομηχανικής επανάστασης» που θα χαρακτηρίζεται από μία ενεργειακή οικονομία υψηλής ενεργειακής απόδοσης και ταυτόχρονης μείωσης των εκπομπών CO₂.

Η αύξηση της χρήσης των ΑΠΕ και της ενεργειακής αποδοτικότητας είναι τα κύρια εργαλεία που αναπτύσσει η ΕΕ ώστε, να μειωθούν οι ρύποι του φαινομένου του θερμοκηπίου που παράγονται από το συνολικό ενεργειακό της μίγμα ενώ, ταυτόχρονα να μειωθεί και η εξάρτησή της σε υδρογονάνθρακες αφού και τα δύο αυτά εργαλεία στοχεύουν στην εκμετάλλευση των εγχώριων ενεργειακών δυνατοτήτων των κρατών – μελών της ΕΕ.

Τη στήριξη των κρατών-μελών της ΕΕ υπέρ της περαιτέρω ανάπτυξης των ΑΠΕ σφραγίζει η Οδηγία 2009/28/ΕΚ 135 που εισάγει δεσμευτικά μέτρα για την αύξηση του μεριδίου των ΑΠΕ στο ενεργειακό μίγμα των κρατών –μελών της. Σύμφωνα με την έκθεση προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για τις ΑΠΕ το 2015 παρατηρείται σημαντική αύξηση στην κατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στα περισσότερα κράτη-μέλη της ΕΕ. Η ανάλυση των δεδομένων αποδεικνύει, ότι η ΕΕ στο σύνολό της είναι σε τροχιά επίτευξης των στόχων 20-20-20, με το μερίδιο των ΑΠΕ το 2013 να αγγίζει το 15%.¹⁶ Ωστόσο, η πρόοδος στον επιδιωκόμενο στόχο των ΑΠΕ ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Κάθε κράτος-μέλος θα πρέπει να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της πολιτικής του υπέρ των ΑΠΕ, έτσι ώστε να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ των κρατών-μελών που έχουν μια καλά αναπτυγμένη βιομηχανία ΑΠΕ και εκείνων που δεν έχουν, και προκειμένου να δημιουργηθεί ένα σταθερό επενδυτικό περιβάλλον για την ανάπτυξη όλων των τεχνολογιών ΑΠΕ.

Η Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM (2014) 15 με τίτλο «Ένα πλαίσιο πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια για την περίοδο 2020-2030» επανακαθορίζει τον στόχο των ΑΠΕ στο 27% μέχρι το 2030, που θα είναι υποχρεωτικός μόνο σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Δεν εισάγονται νέοι δεσμευτικοί εθνικοί στόχοι για τις ΑΠΕ. Με άλλα λόγια, τα κράτη-μέλη της ΕΕ δεν υποχρεούνται να ρυθμίσουν άμεσα την ενεργειακή πολιτική με τον πανευρωπαϊκό στόχο για τις ΑΠΕ .

Η ενεργειακή απόδοση εντάσσεται στους στόχους 20-20-20 (μείωση κατά 20 % της χρήσης πρωτογενούς ενέργειας μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης) και την αναπτυξιακή στρατηγική της ΕΕ για το 2020 « Ευρώπη 2020» που επιδιώκει να καταστήσει την ευρωπαϊκή οικονομία «έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς».

Όταν, ωστόσο, εκτιμήσεις έδειξαν ότι η ΕΕ πρόκειται να επιτύχει το στόχο του 20% μόνο κατά το ήμισυ, η απάντηση της Επιτροπής ήταν να καταρτίσει ένα νέο και ολοκληρωμένο Σχέδιο δράσης για την

ενεργειακή απόδοση 2011 (COM(2011)109). Η οδηγία για την ενεργειακή απόδοση (2012/27/ΕΕ) τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2012. Σύμφωνα με την οδηγία, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θέσουν ενδεικτικούς εθνικούς στόχους σχετικά με την ενεργειακή απόδοση για το 2020, με βάση την πρωτογενή ή την τελική κατανάλωση ενέργειας. Η οδηγία θέτει επίσης νομικά δεσμευτικούς κανόνες για τους τελικούς χρήστες και τους προμηθευτές ενέργειας. Τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να καθιστούν τις ελάχιστες αυτές απαιτήσεις πιο αυστηρές, στην προσπάθειά τους να εξοικονομηθεί ενέργεια.¹⁷

3.3.2. Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας

Η υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες ενέργειας αποτελεί μία γενική προτεραιότητα για την ΕΕ και, ταυτόχρονα, έναν από τους κύριους στόχους της ενεργειακής πολιτικής της. Για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας απαιτείται η άρση πολυάριθμων εμποδίων και εμπορικών φραγμών, η προσέγγιση της φορολογικής πολιτικής και της πολιτικής τιμολόγησης και μέτρα σχετικά με τα πρότυπα και τις προδιαγραφές και νομοθεσία για το περιβάλλον και την ασφάλεια. Μία εύρυθμη εσωτερική αγορά ενέργειας θα διασφαλίσει ένα ανταγωνιστικό και ασφαλή ενεργειακό εφοδιασμό για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και τους πολίτες των κρατών –μελών της ΕΕ με χαμηλότερες τιμές. Μία ενιαία, πανευρωπαϊκή εσωτερική αγορά ενέργειας αποτελεί, επίσης, προϋπόθεση για την ύπαρξη μίας ενιαίας φωνής στις εξωτερικές ενεργειακές σχέσεις με τρίτες χώρες, ενισχύοντας και τον ανταγωνισμό των ευρωπαϊκών εταιρειών ενέργειας έναντι των ανταγωνιστών τους παγκοσμίως, και θα συμβάλει θετικά στην επίτευξη του στόχου της διαφοροποίησης ενεργειακών πηγών και προμηθευτών.

Στην Ευρώπη, η τάση της απελευθέρωσης και της ιδιωτικοποίησης της αγοράς ενέργειας εδράζει στην προοπτική των ιδρυτικών συνθηκών και την επιθυμία δημιουργίας μιας κοινής αγοράς ανοιχτής στους κανόνες του ανταγωνισμού προς όφελος του γενικού συμφέροντος. Το πρώτο βήμα έγινε το 1968 με την άρση των τελωνειακών εμποδίων στις ανταλλαγές πετρελαϊκών προϊόντων μεταξύ των κρατών-μελών των τότε ευρωπαϊκών κοινοτήτων. Μετά από μία περίοδο πολιτικής διστακτικότητας, εγκρίθηκαν διάφορα μέτρα που αφορούσαν στην απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας, τη ρύθμιση της αγοράς ενέργειας, την ασφάλεια του εφοδιασμού σε ηλεκτρική ενέργεια, φυσικό αέριο και πετρέλαια και τα διευρωπαϊκά δίκτυα, όπως αναλυτικά παρουσιάζονται παρακάτω:

A. Απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας

Η πρώτη νομοθετική δέσμη μέτρων, (οδηγία 96/92/ΕΚ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και οδηγία 98/30/ΕΚ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου), αντικαταστάθηκε το 2003 από μια δεύτερη νομοθετική δέσμη μέτρων που έδωσε τη δυνατότητα σε νέους προμηθευτές φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας να διεισδύσουν στις αγορές των κρατών μελών και στους καταναλωτές (σε επίπεδο βιομηχανικής χρήσης από 1ης Ιουλίου 2004 και σε επίπεδο οικιακής χρήσης από 1ης Ιουλίου 2007) να επιλέγουν τους προμηθευτές τους φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας. Τον Απρίλιο του 2009 εγκρίθηκε τρίτη νομοθετική δέσμη

μέτρων που τροποποιούσε τη δεύτερη, επιδιώκοντας περαιτέρω ελευθέρωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Πιο συγκεκριμένα, οι οδηγίες για την ηλεκτρική ενέργεια (2009/72/EK) που καταργεί την οδηγία 2003/54/EK και για το φυσικό αέριο (2009/73/EK) που καταργεί την οδηγία 2003/55/EK:

- ρυθμίζουν την ιδιοκτησία δικτύου μεταφοράς διασφαλίζοντας σαφή διαχωρισμό των δραστηριοτήτων προμήθειας και παραγωγής από τη λειτουργία του δικτύου μέσω τριών προτύπων οργάνωσης: τον πλήρη «διαχωρισμό της ιδιοκτησίας»· τον ανεξάρτητο διαχειριστή συστήματος (independent system operator, ISO — που είναι αρμόδιος για τη συντήρηση των δικτύων, ενώ τα περιουσιακά στοιχεία παραμένουν στην κατοχή της ολοκληρωμένης εταιρείας)· και τον ανεξάρτητο διαχειριστή μεταφοράς (independent transmission operator, ITO — ένα σύστημα λεπτομερών κανόνων για τη διασφάλιση της αυτονομίας, της ανεξαρτησίας και των απαραίτητων επενδύσεων για τις δραστηριότητες μεταφοράς)·
- διασφαλίζουν την αποτελεσματικότερη κανονιστική εποπτεία από πραγματικά ανεξάρτητους εθνικούς ρυθμιστικούς φορείς ενέργειας, ενισχύοντας και εναρμονίζοντας τις αρμοδιότητες και την ανεξαρτησία των εθνικών ρυθμιστικών αρχών, προκειμένου να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση στα δίκτυα μεταφοράς·
- ενισχύουν την προστασία των καταναλωτών και διασφαλίζουν την προστασία των ευάλωτων καταναλωτών·
- ρυθμίζουν την πρόσβαση τρίτων μερών σε εγκατάσταση αποθήκευσης φυσικού αερίου και σε εγκαταστάσεις υγροποιημένου φυσικού αερίου και θεσπίζουν κανόνες σχετικά με τη διαφάνεια και την τακτική υποβολή αναφορών για τα αποθέματα φυσικού αερίου·
- προωθούν την περιφερειακή αλληλεγγύη απαιτώντας τη συνεργασία των κρατών μελών σε περίπτωση σοβαρών διαταράξεων του εφοδιασμού σε φυσικό αέριο, συντονίζοντας τα εθνικά μέτρα εκτάκτου ανάγκης και αναπτύσσοντας διασυνδέσεις φυσικού αερίου.

B. Ρύθμιση της αγοράς ενέργειας

Το 2003 συστάθηκε η ευρωπαϊκή ομάδα ρυθμιστικών αρχών για την ηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο, αρμόδια για τη διασφάλιση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών ρυθμιστικών οργάνων και τη συνεπή εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη των οδηγιών για την εσωτερική αγορά (απόφαση 2003/796/EK). Το 2010, ιδρύθηκε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER) (κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 713/2009). Άρχισε τις εργασίες του τον Μάρτιο 2011. Ως εποπτική αρχή με συμβουλευτικό ρόλο, ο Οργανισμός διατυπώνει συστάσεις προς την Επιτροπή σχετικά με τη ρύθμιση της αγοράς και τις προτεραιότητες για την ανάπτυξη υποδομών μεταφοράς. Ο Οργανισμός είναι υπεύθυνος κυρίως για:

- την προώθηση της συνεργασίας των εθνικών ρυθμιστικών αρχών σε περιφερειακό και ευρωπαϊκό επίπεδο·
- την παρακολούθηση της προόδου στην εφαρμογή των δεκαετών προγραμμάτων ανάπτυξης του δικτύου·
- την παρακολούθηση των εσωτερικών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, ειδικότερα, τις συναλλαγές χονδρικής για ενεργειακά προϊόντα, τις λιανικές τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας και του αερίου, την πρόσβαση στο δίκτυο, περιλαμβανομένης της πρόσβασης στην ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και τη συμμόρφωση με τα δικαιώματα του καταναλωτή.

Ως περαιτέρω βήμα, εγκρίθηκαν δύο κανονισμοί για τη δημιουργία δομών συνεργασίας για ευρωπαϊκά δίκτυα διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς (ENTSO): ένας για την ηλεκτρική ενέργεια (κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 714/2009) και ένας για το φυσικό αέριο (κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 715/2009 όπως τροποποιήθηκε από την απόφαση της Επιτροπής 2010/685/ΕΕ). Τα ENTSO, σε συνεργασία με τον ACER, θεσπίζουν λεπτομερείς κανόνες πρόσβασης στο δίκτυο και τεχνικούς κώδικες και διασφαλίζουν τον συντονισμό της λειτουργίας του δικτύου μέσω της ανταλλαγής λειτουργικών πληροφοριών και της ανάπτυξης κοινών προτύπων και διαδικασιών ασφαλείας και εκτάκτου ανάγκης. Τα ENTSO είναι επίσης υπεύθυνα για την εκπόνηση ενός δεκαετούς επενδυτικού προγράμματος ανά διετία που επανεξετάζονται από τον ACER. Τον Οκτώβριο του 2013, η Επιτροπή θέσπισε τον πρώτο κώδικα δικτύου φυσικού αερίου για τον μηχανισμό κατανομής δυναμικότητας (κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 984/2013 της Επιτροπής). Τον Νοέμβριο του 2013, η Επιτροπή εξέδωσε επίσης οδηγό για τη δημόσια παρέμβαση στη εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας που περιέχει κυρίως ένα φύλλο ελέγχου ενεργειών που τα κράτη μέλη πρέπει να χρησιμοποιούν κατά τον σχεδιασμό επαρκών ικανοτήτων παραγωγής (C(2013)7243).

Η οδηγία 2008/92/ΕΚ επιδιώκει τη βελτίωση της διαφάνειας των τιμών αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας για τον τελικό βιομηχανικό καταναλωτή υποχρεώνοντας τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι εν λόγω τιμές και τα συστήματα τιμών που χρησιμοποιήθηκαν θα ανακοινώνονται στην Eurostat δύο φορές ανά έτος. Τον Οκτώβριο του 2011, η ΕΕ ενέκρινε τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1227/2011 για την ακεραιότητα και τη διαφάνεια στη χονδρική αγορά ενέργειας με στόχο να εγγυηθεί θεμιτές πρακτικές διαπραγμάτευσης στις ευρωπαϊκές αγορές ενέργειας. Αναθέτει στον ACER την αρμοδιότητα να συγκεντρώνει, να επανεξετάζει και να ανταλλάσσει δεδομένα σχετικά με τις ενεργειακές αγορές χονδρικής, να παρακολουθεί τις αγορές και τις συναλλαγές, να διερευνά περιπτώσεις καταχρηστικών πρακτικών στην αγορά και να συντονίζει την εφαρμογή των κατάλληλων κυρώσεων με τα κράτη μέλη. Η ευθύνη για την εκτέλεση των κυρώσεων που επιβάλλονται για παραβάσεις παραμένει ωστόσο στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Στη συνεδρίασή του της 22ας Μαΐου 2013, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε από την Επιτροπή να παρουσιάσει ανάλυση της σύνθεσης και των παραγόντων διαμόρφωσης των τιμών και του κόστους της ενέργειας στα κράτη μέλη, την οποία η Επιτροπή εξέδωσε τον Ιανουάριο 2014 (COM(2014)0021 και SWD(2014)0020).

Γ. Ασφάλεια του εφοδιασμού σε ηλεκτρική ενέργεια, φυσικό αέριο και πετρέλαιο

Η οδηγία 2005/89/ΕΚ θεσπίζει μέτρα προς κατοχύρωση της ασφάλειας του εφοδιασμού σε ηλεκτρισμό, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρισμού, επαρκές επίπεδο διασύνδεσης μεταξύ των κρατών μελών, επαρκές επίπεδο παραγωγικής δυναμικότητας και εξισορρόπηση προσφοράς και ζήτησης. Με γνώμονα τη μεγάλη σημασία του φυσικού αερίου για τον ενεργειακό εφοδιασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και απαντώντας στην κρίση φυσικού αερίου μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας που εκδηλώθηκε τον χειμώνα 2008/2009, εγκρίθηκε το 2010 ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 994/2010 σχετικά με τα μέτρα κατοχύρωσης της ασφάλειας εφοδιασμού με αέριο. Ο κανονισμός αποσκοπεί στην ενίσχυση των μηχανισμών πρόληψης και αντιμετώπισης κρίσεων. Με σκοπό την κατοχύρωση της ασφάλειας του εφοδιασμού σε πετρέλαιο η οδηγία 2009/119/ΕΚ υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διατηρούν ελάχιστα επίπεδα αποθεμάτων πετρελαίου που αντιστοιχούν σε 90 ημέρες μέσων ημερήσιων καθαρών εισαγωγών ή σε 61 ημέρες μέσης ημερήσιας εσωτερικής κατανάλωσης, ανάλογα με το ποια από τις δύο ποσότητες είναι μεγαλύτερη. Ανταποκρινόμενη στις ανησυχίες όσον αφορά την παράδοση του ρωσικού φυσικού αερίου μέσω της Ουκρανίας, η Επιτροπή εξέδωσε την στρατηγική της για την ενεργειακή ασφάλεια τον Μάιο 2014 (COM(2014)0330 τελικό). Η στρατηγική έχει στόχο να εξασφαλίσει σταθερό και πλουσιοπάροχο ενεργειακό εφοδιασμό για τους ευρωπαίους πολίτες και την οικονομία. Καθορίζει μέτρα όπως η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και της εγχώριας παραγωγής ενέργειας και η συμπλήρωση των κενών που υπάρχουν στις συνδέσεις υποδομής ούτως ώστε η ενέργεια να διοχετεύεται εκεί όπου είναι απαραίτητη κατά τη διάρκεια μιας κρίσης.

Δ. Διευρωπαϊκά δίκτυα

Η απόφαση αριθ. 1364/2006/ΕΚ καθορίζει προσανατολισμούς για τα διευρωπαϊκά δίκτυα στον τομέα της ενέργειας που προσδιορίζουν έργα κοινού ενδιαφέροντος και έργα προτεραιότητας μεταξύ των διευρωπαϊκών δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου. Δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2236/1995, τα έργα κοινού ενδιαφέροντος έχουν προτεραιότητα για τη χορήγηση κοινοτικής ενίσχυσης. Τα κονδύλια του προϋπολογισμού που διατίθενται για τα διευρωπαϊκά δίκτυα στον τομέα της ενέργειας προορίζονται κυρίως για τη χρηματοδότηση μελετών σκοπιμότητας. Για τη συγχρηματοδότηση των επενδύσεων θα μπορούσαν ενδεχομένως να χρησιμοποιηθούν πόροι άλλων μηχανισμών, για παράδειγμα των Διαρθρωτικών Ταμείων στις περιφέρειες σύγκλισης. Το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο ενέκριναν τον Φεβρουάριο του 2014 (T7-0058/2014) πρόταση κανονισμού της Επιτροπής σχετικά με την κοινοποίηση επενδυτικών σχεδίων σε ενεργειακή υποδομή στην ΕΕ (COM(2013)0153). Ο κανονισμός ζητεί από τα κράτη μέλη να κοινοποιούν στην Επιτροπή τα επενδυτικά τους σχέδια σε ενεργειακή υποδομή.

Σε έκθεση προς το Συμβούλιο Ενέργειας τον Ιούνιο 2011, η Επιτροπή υπολόγισε ότι θα χρειασθούν περίπου 200 δισ. ευρώ σε επενδύσεις έως το 2020 για την υποδομή ενέργειας ανά την Ευρώπη. Έχοντας

υπόψη αυτή την ανάγκη, η Επιτροπή, στο πλαίσιο της ανακοίνωσής της «Προϋπολογισμός για την “Ευρώπη 2020”» πρότεινε νέο μηχανισμό, τη χρηματοδοτική διευκόλυνση «Συνδέοντας την Ευρώπη» (CEF) για υποστήριξη έργων προτεραιότητας στον τομέα της ενέργειας, των μεταφορών και της κρίσιμης σημασίας ψηφιακής υποδομής από το 2014 έως το 2020. Το Νοέμβριο του 2013, το Κοινοβούλιο ενέκρινε τη συμφωνία που επιτεύχθηκε με το Συμβούλιο σχετικά με τον προϋπολογισμό της CEF, η οποία προέβλεπε την διάθεση 5,12 δισεκατομμυρίων ευρώ για την ανάπτυξη διευρωπαϊκών έργων ενεργειακής υποδομής (T7-0463/2013). Επιλέχθηκε μια σειρά έργων κοινού ενδιαφέροντος για να λάβουν υποστήριξη από την ΕΕ, με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές για την ενεργειακή υποδομή οι οποίες εγκρίθηκαν τον Μάρτιο του 2013 από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο (T7-0061/2013). Ο κανονισμός σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις ενεργειακές υποδομές προσδιορίζει 12 διαδρόμους και πεδία προτεραιότητας που καλύπτουν τα δίκτυα ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και μεταφοράς πετρελαίου και διοξειδίου του άνθρακα, και προβλέπει μέτρα για τον εκσυγχρονισμό και την επιτάχυνση των διαδικασιών χορήγησης άδειας και άλλων ρυθμιστικών διαδικασιών για έργα κοινού ενδιαφέροντος.¹⁸

Η πλήρης εφαρμογή στην ενέργεια του ευρωπαϊκού δικαίου της εσωτερικής αγοράς - και ιδίως όλων των διατάξεων σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών και των υπηρεσιών, με τα μονοπώλια, με τις κρατικές επιχειρήσεις και με τις κρατικές ενισχύσεις είναι ένα από τα βασικά μέσα για την ολοκλήρωση της ενεργειακής αγοράς. Η ολοκλήρωση των αγορών έχει επομένως ουσιαστική σημασία για την οικονομία της ΕΕ και για την ευημερία των πολιτών της. Αλλά αυτή η ολοκλήρωση δεν έχει ακόμη επιτευχθεί στον ενεργειακό τομέα, γιατί τα κράτη μέλη εμφανίζουν πολύ διαφορετικές επιδόσεις¹⁹ προβάλλοντας ακόμη την ασφάλεια του εφοδιασμού και τις διαφορές των ενεργειακών καταστάσεών τους σαν δικαιολογίες για να διατηρούν τα μονοπώλια και τα διάφορα εθνικά κανονιστικά πλαίσια της ενέργειας. Παραμένει λοιπόν επιτακτική η ανάγκη να εξασφαλιστεί η πραγματική υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας.²⁰

3.3.3. Η ενίσχυση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού

Η ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού μπορεί να οριστεί σαν η δυνατότητα διασφάλισης της συνεχούς κάλυψης των βασικών αναγκών σε ενέργεια, αφενός μέσω επαρκών εσωτερικών πόρων, εκμεταλλεύσιμων σε συνθήκες οικονομικά παραδεκτές και, αφετέρου, μέσω της προσφυγής σε εξωτερικές πηγές, διαφοροποιημένες και σταθερές. Η ασφάλεια ενεργειακού ανεφοδιασμού και οι εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ με τους ενεργειακούς της εταίρους έχει, σε μεγάλο βαθμό, παραμεληθεί ως κοινό πεδίο δράσης σε επίπεδο ΕΕ ενώ, έχουν διατηρηθεί τα κύρια προνόμια των κρατών – μελών. Η ΕΕ βρέθηκε αντιμέτωπη με σοβαρές παγκόσμιες και περιφερειακές ενεργειακές κρίσεις που ανέδειξαν τα τρωτά σημεία των εισαγωγών-χωρών της Ευρώπης. Παρόλα αυτά, τα κράτη-μέλη της ΕΕ τάχθηκαν για μεγάλο χρονικό διάστημα υπέρ μιας διακυβερνητικής προσέγγισης, η οποία αποκλείει τις κοινές θεσμικές δομές που μπορεί να προσφέρει η ΕΕ και αντί αυτών βασίζεται είτε σε διεθνείς ενεργειακούς οργανισμούς (πχ. ΔΟΕ),

είτε στις διμερείς διακυβερνητικές συμφωνίες των κρατών –μελών με τις προμηθεύτριες χώρες και τις ενεργειακές τους εταιρείες. Επιπλέον, η αδυναμία της ΕΕ να αναπτύξει μια κοινή εξωτερική πολιτική έχει εντείνει αυτή την τάση και παραμένει ένα από τα εμπόδια για τη διαμόρφωση μίας κοινής εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής.²¹

Το 2006 η ΕΕ θέτει τις πρώτες βάσεις της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής της . Η Πράσινη Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM(2006) 105 με τίτλο «Ευρωπαϊκή Στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια» αφιερώνει ένα μεγάλο μέρος της στην ουσιαστικής σημασίας, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στο κείμενο, ανάγκη για μία συνεκτική εξωτερική πολιτική ενέργειας. Σύμφωνα με τη Βίβλο, το πρώτο βήμα για μία συνεκτική εξωτερική ενεργειακή πολιτική είναι η συμφωνία των στόχων και των δράσεων σε κοινοτικό επίπεδο. Περαιτέρω, η εξωτερική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ θα πρέπει να καλύψει κάποιες βασικές επιδιώξεις

- Τη διασφάλιση και τη διαφοροποίηση των ενεργειακών προμηθειών μέσω της αναβάθμισης των ήδη υπαρχόντων και της κατασκευής νέων υποδομών
- Την αναβάθμιση των ενεργειακών εταιρικών σχέσεων με παραγωγούς, χώρες διαμετακόμισης και άλλους διεθνείς παράγοντες.
- Την αποτελεσματική αντίδραση της ΕΕ σε εξωτερικές καταστάσεις κρίσεως με τη δημιουργία ενός επίσημου αρμόδιου οργάνου που θα επιλαμβάνεται των έκτακτων εξωτερικών συμβάντων στο πεδίο της προσφοράς
- Την ένταξη της ενεργειακής πολιτικής σε άλλες πολιτικές με εξωτερική διάσταση και πιο συγκεκριμένα στην αναβάθμιση των σχέσεων με παγκόσμιους ενεργειακούς εταίρους (χώρες και οργανισμούς όπως ο ΔΟΕ και οι G8) για την αντιμετώπιση κοινών ενεργειακών προκλήσεων, όπως, η παγκόσμια αύξηση της ενεργειακής ζήτησης και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μέσω της προώθησης των ΑΠΕ και μίας διεθνούς συμφωνίας για την ενεργειακή απόδοση.²²

Μετά την Ανακοίνωση του 2007 « Ενεργειακή Πολιτική για τη Ευρώπη », COM (2007) που εισάγει το πρώτο νομοθετικό πακέτο ενεργειακών και περιβαλλοντικών στόχων με τον καθορισμό των στόχων 20-20-20, η δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής της ΕΕ το 2008, με την Ανακοίνωση «Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη» COM (2008) 781,²³ θέτει , επίσης, ευθέως το ζήτημα της ασφάλειας ενεργειακού ανεφοδιασμού. Η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (δηλ. Συνθήκη της Λισαβόνας) , έφερε σημαντικές αλλαγές στο πεδίο της ενεργειακής πολιτικής. Το άρθρο 194 παρέχει την πρώτη συγκεκριμένη νομική βάση για μια ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική. Το άρθρο αυτό είναι στην ουσία το αποτέλεσμα ενός προσεκτικά διαμορφούμενο συμβιβασμού ανάμεσα στο σεβασμό της εθνικής κυριαρχίας σε θέματα διαχείρισης φυσικών πόρων και της ενεργειακής φορολόγησης, και της κοινή αρμοδιότητα σε θέματα ενέργειας μεταξύ των κρατών – μελών της ΕΕ. Η Συνθήκη ,ωστόσο, διευκρινίζει ότι οι κύριοι στόχοι της συνολικής ενεργειακής πολιτικής της Ευρώπης που αναφέρονται στο

άρθρο 194 της Συνθήκης πρέπει να πληρούνται «σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών-μελών». Επίσης, ενώ η Συνθήκη δεν παρέχει ένα σαφές πλαίσιο και κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της ρήτρας αλληλεγγύης στη διαμόρφωση και την άσκηση της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ, η σημασία και η αποτελεσματικότητα της ρήτρας αυτής έχει αποδειχθεί πολλές φορές αδύνατη σε σχέση με τη δύναμη προμηθευτριών και χωρών διέλευσης (πχ. ρώσο-ουκρανικές κρίσεις). Παρ' όλα αυτά, η ΕΕ εξακολουθεί να επιδιώκει τη χάραξη μιας συνεκτικής και συλλογικής στρατηγικής διαφοροποίησης για τις προμήθειες και τις διεθνείς ενεργειακές συνεργασίες, σύμφωνα και με την Ανακοίνωση της Επιτροπής του 2011 , «Σχετικά με την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και τη διεθνή συνεργασία — Η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ: η συνεργασία με τους πέραν των συνόρων μας εταίρους» (COM(2011) 539), η οποία εγκρίθηκε στις 7 Σεπτέμβριο του 2011 με στόχο την προώθηση της περαιτέρω διασυνοριακής συνεργασίας της ΕΕ με τις γειτονικές της χώρες και τη δημιουργία ευρύτερου κανονιστικού χώρου, μέσω τακτικής ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με διακυβερνητικές συμφωνίες και συνεργασίας στους τομείς του ανταγωνισμού, της ασφάλειας, της πρόσβασης στο δίκτυο και της ασφάλειας του εφοδιασμού.

3.4. ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

3.4.1 Η ανάγκη για μια ενεργειακή ένωση

Σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει κανόνες για την ενέργεια που θεσπίζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά στην πράξη υπάρχουν 28 εθνικά ρυθμιστικά πλαίσια. Με τα δεδομένα αυτά δυσκολεύεται να αντιμετωπίσει τις σύγχρονες ενεργειακές προκλήσεις²⁴, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι:

A. Η Ευρώπη εξαρτάται όλο και περισσότερο από τις εισαγωγές ενέργειας από τρίτες χώρες

Η εξάρτηση της Ευρώπης από τις εισαγωγές αυξήθηκε τις δύο τελευταίες δεκαετίες και έως το 2035 αναμένεται να υπερβεί το 80% στην περίπτωση του πετρελαίου και του αερίου. Ορισμένα κράτη μέλη βασίζονται σε έναν μόνο ρώσο προμηθευτή και συχνά σε μία και μοναδική οδό εφοδιασμού για το 80% έως και το 100% του αερίου που καταναλώνουν. Αυτό σημαίνει ότι είναι εκτεθειμένα στην ισχύ του μοναδικού προμηθευτή τους, ο οποίος ενδέχεται να μην ακολουθεί πάντα τη λογική της αγοράς για τον καθορισμό των τιμών του. Η Ευρώπη συμμετέχει σε έναν παγκόσμιο αγώνα δρόμου για τις πηγές ενέργειας. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας (ΔΟΕ), έως το 2035 η παγκόσμια ζήτηση ενέργειας αναμένεται να αυξηθεί κατά περισσότερο από ένα τρίτο, με την Κίνα, την Ινδία και τη Μέση Ανατολή να αντιπροσωπεύουν το 60% της αύξησης. Η αυξημένη ζήτηση ενέργειας σε άλλα μέρη του κόσμου θα μπορούσε να έχει άμεσες επιπτώσεις στην Ευρώπη. Για παράδειγμα, λόγω των υψηλών τιμών που η Ιαπωνία και η Κορέα καταβάλλουν για το υδροποιημένο φυσικό αέριο (LNG) — περίπου κατά 60% υψηλότερες από τη μέση τιμή των εισαγωγών LNG στην ΕΕ τον Φεβρουάριο 2013 — οι εισαγωγές LNG προς την ΕΕ μειώθηκαν κατά 30% σε σύγκριση με το 2011. Τα κράτη μέλη που διαθέτουν

διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο προμηθευτών φυσικού αερίου και οδών εφοδιασμού καθώς και καλά ανεπτυγμένες αγορές αερίου ευνοούνται πληρώνοντας λιγότερο για τις εισαγωγές. Ενώ η εξάρτηση της Ευρώπης από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων αυξάνεται, οι ΗΠΑ έχουν δρομολογήσει τη μετατροπή τους από εισαγωγέα φυσικού αερίου σε καθαρό εξαγωγέα. Οι διαφορές στις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από τις τιμές των ορυκτών καυσίμων, και η πρόσφατη ανάκαμψη στην εγχώρια παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου στις ΗΠΑ, ιδίως του αερίου από σχιστολιθικά πετρώματα, δημιουργεί χάσμα μεταξύ των βιομηχανικών τιμών ενέργειας στην ΕΕ και τις ΗΠΑ, το οποίο συνεχώς διευρύνεται. Το 2012, οι βιομηχανικές τιμές 3 αερίου ήταν τέσσερις φορές χαμηλότερες στις ΗΠΑ απ' ό, τι στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα τη διάβρωση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών εταιρειών. Η εξέλιξη αυτή έχει επίσης επιπτώσεις στον υπόλοιπο κόσμο. Ο δείκτης βιομηχανικών τιμών ΔΟΕ για πραγματικές τιμές ηλεκτρικής ενέργειας αυξήθηκε κατά 37% σε ευρωπαϊκά μέλη του ΟΟΣΑ σε διάστημα 7 μόλις ετών (μεταξύ 2005 και 2012), ενώ η αντίστοιχη μεταβολή στις ΗΠΑ ήταν μείον 4%. Ο δείκτης για τα νοικοκυριά αυξήθηκε λιγότερο στην Ευρώπη (+ 22%), αλλά πάντα σημαντικά περισσότερο απ' ό, τι στις ΗΠΑ (+ 8%). Μια άλλη επίπτωση της έκρηξης στην παραγωγή σχιστολιθικού φυσικού αερίου στις ΗΠΑ είναι η αύξηση της χρήσης άνθρακα και των εκπομπών CO₂ στους σταθμούς παραγωγής ενέργειας της Ευρώπης. Η μεγάλη κατανάλωση αερίου στις ΗΠΑ συνεπάγεται την απελευθέρωση άνθρακα ΗΠΑ για εξαγωγή προς την Ευρώπη. Η κατανάλωση και οι εισαγωγές άνθρακα στην ΕΕ (σκληρού άνθρακα και λιγνίτη) αυξήθηκαν κατά 2% και σχεδόν κατά 9% τους πρώτους 11 μήνες του 2012, σε σχέση με την ίδια περίοδο το 2011. Στο ΗΒ και την Ισπανία, η κατανάλωση άνθρακα (σκληρού άνθρακα και λιγνίτη) αυξήθηκε κατά 28% τους πρώτους 11 μήνες του 2012. Η κατανάλωση άνθρακα της Γαλλίας αυξήθηκε κατά 16% και της Γερμανίας κατά 3%. Η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρήθηκε στην Ιρλανδία (διπλασιασμός της κατανάλωσης άνθρακα κατά τους πρώτους 11 μήνες του 2012) και στην Πορτογαλία (+ 38%). Σε πρόσφατη μελέτη του Κοινού Κέντρου Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περιλαμβάνεται ανάλυση σεναρίων για τις ενδεχόμενες επιπτώσεις της εγχώριας παραγωγής σχιστολιθικού φυσικού αερίου στην εξάρτηση από τις εισαγωγές. Ενώ είναι μάλλον απίθανο ότι η Ευρώπη θα καταστεί αυτάρκης στον τομέα του φυσικού αερίου, σύμφωνα με ένα αισιόδοξο σενάριο, το εγχώριο μη συμβατικό αέριο θα μπορούσε να αντικαταστήσει την παρακμάζουσα συμβατική παραγωγή διατηρώντας την εξάρτηση από τις εισαγωγές στο 60%. Μη συμβατικές πηγές είναι ήδη υπό εκμετάλλευση στην Ευρώπη: Η Εσθονία καλύπτει το 90% των ενεργειακών αναγκών της από την εξόρυξη πετρελαιούχου σχιστόλιθου.

B. Ορισμένες από τις αυξήσεις των τιμών της ΕΕ προέρχονται από τις εθνικές πολιτικές επιλογές

Οι λογαριασμοί ενέργειας για τους καταναλωτές αυξάνονται και αντιπροσωπεύουν ένα διαρκώς αυξανόμενο μερίδιο των μέσων δαπανών των νοικοκυριών, το οποίο κυμαίνεται μεταξύ 7% και 17%, συμπεριλαμβανομένης της προσωπικής μεταφοράς, ανάλογα με το κράτος μέλος. Σε ορισμένα κράτη μέλη, τα φτωχότερα τμήματα του πληθυσμού επιβαρύνονται με ενεργειακές δαπάνες σε ποσοστό 25% της συνολικής δαπάνης. Οι ενεργειακές δαπάνες των νοικοκυριών, συμπεριλαμβανομένων των φόρων και των

εισφορών, αναμένεται να αυξηθούν κι άλλο, ακόμη και αν ληφθούν υπόψη όλα τα πιθανά κέρδη από την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Αυτό οφείλεται εν μέρει στην πίεση από την αυξανόμενη παγκόσμια ζήτηση πόρων, καθώς και στο κόστος που συνδέεται με τις φθίνουσες υποδομές, των οποίων η συντήρηση καθίσταται όλο και πιο δύσκολη. Ωστόσο, σε μεγάλο βαθμό οι τιμές της ενέργειας είναι επίσης αποτέλεσμα των αποφάσεων των κρατών μελών σχετικά με τους δασμούς, τις εισφορές (συμπεριλαμβανομένων των τελών καθεστώτος στήριξης) και τους φόρους. Για την ΕΕ των 15, αντιπροσώπευαν ποσοστό 28% της τελικής τιμής για τους εγχώριους καταναλωτές το 2010, έναντι 22% το 1998. Τα αντίστοιχα στοιχεία για βιομηχανικούς χρήστες ήταν 19% το 1998 και 27% το 2010. Σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως η Δανία, οι φόροι και οι εισφορές για ορισμένες κατηγορίες καταναλωτών ηλεκτρισμού και αερίου αντιπροσωπεύουν μέχρι το 50% του τελικού λογαριασμού για την κατανάλωση ενέργειας.

Γ. Οι επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα

Σύμφωνα με τους χάρτες πορείας της Επιτροπής για χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές και την ενέργεια για το 2050, η μετάβαση σε μια ασφαλή, ανταγωνιστική ενέργεια χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών απαιτεί τη συνεχή αύξηση των επενδύσεων σε εξοπλισμό, δίκτυα, τεχνολογίες μεταφορών, υποδομές και αποδοτικά κτίρια. Η εν λόγω αύξηση των επενδύσεων εκτιμάται στο 1,5% του ΑΕΠ σε ετήσια βάση κατά την περίοδο έως το 2050. Μέχρι το 2020, απαιτούνται στην ΕΕ επενδύσεις 1 τρισεκατομμυρίου ευρώ για τη διασφάλιση της ασφάλειας του εφοδιασμού, τη διαφοροποίηση των πηγών, καθαρότερες πηγές ενέργειας και ανταγωνιστικές τιμές εντός μιας ολοκληρωμένης ενεργειακής αγοράς. Ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθούν να βρίσκονται σε μια «ενεργειακή νησίδα» ως αποτέλεσμα ανεπαρκών συνδέσεων των υποδομών σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ. Η εξάρτηση από μία μόνο πηγή εισαγωγών φυσικού αερίου εξακολουθεί να αποτελεί τον κανόνα στη βόρεια και ανατολική Ευρώπη. Σε ορισμένες περιοχές της Ευρώπης, οι αυξανόμενες ποσότητες ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές διαλείπουσας λειτουργίας δεν μπορούν να μεταφερθούν στους καταναλωτές λόγω της έλλειψης επαρκούς υποδομής. Για να υπερνικηθούν οι εν λόγω ανεπάρκειες, χρειάζονται νέες επενδύσεις (περίπου 200 δισ. ευρώ) σε γραμμές μεταφοράς, διασυνδέσεις, εγκαταστάσεις αποθήκευσης κλπ. μέχρι το 2020. Αυτό απαιτεί την αύξηση των επενδύσεων κατά περισσότερο από 50% για την ηλεκτρική ενέργεια και κατά περίπου 30% για το φυσικό αέριο από την περίοδο 2000- 2010 στην περίοδο 2010-2020. Ωστόσο, ο αντίκτυπος στο κόστος για τους καταναλωτές αναμένεται να παραμείνει πολύ περιορισμένος (περίπου 1% στην ηλεκτρική ενέργεια) και να αντισταθμιστεί κατά μεγάλο μέρος από τα οφέλη χάρη στη σύγκλιση των τιμών, την αύξηση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού, τις μικρότερες ανάγκες για εφεδρικά αποθέματα και τη μεγαλύτερη διείσδυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Μέχρι το 2020, σχεδόν το ένα πέμπτο της συνολικής ικανότητας της ΕΕ όσον αφορά τον άνθρακα, ανάλογη με την συνολική εγκατεστημένη ικανότητα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Πολωνία, αναμένεται να έχει αποσυρθεί.

3.4.2. Η στρατηγική – πλαίσιο για την Ενεργειακή Ένωση²⁵

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, επιχειρώντας την προσαρμογή της σε αυτές τις προκλήσεις, έχει αναλάβει τη δέσμευση να οικοδομήσει μια Ενεργειακή Ένωση με μακρόπνοη πολιτική για το κλίμα. Η δέσμη μέτρων για την ενεργειακή ένωση δημοσιεύθηκε από την Επιτροπή στις 25 Φεβρουαρίου 2015 και αποτελείται από τρεις ανακοινώσεις:

- μια στρατηγική - πλαίσιο για την ενεργειακή ένωση, με λεπτομερή αναφορά των στόχων της ενεργειακής ένωσης και τα συγκεκριμένα μέτρα που θα ληφθούν για την επίτευξή τους
- μια ανακοίνωση που προσδιόριζε τις προσδοκίες της ΕΕ σχετικά με τη νέα παγκόσμια συμφωνία για το κλίμα στο Παρίσι το Δεκέμβριο του 2015
- Μια ανακοίνωση που καθορίζει τα μέτρα που απαιτούνται για την επίτευξη του στόχου του 10% για τη διασύνδεση της ηλεκτρικής ενέργειας έως το 2020.

1. Στρατηγική - πλαίσιο για μια ανθεκτική ενεργειακή Ένωση - COM(2015)80

Το πλαίσιο στρατηγικής της Επιτροπής για την ενεργειακή ένωση βασίζεται στους τρεις μακροχρόνιους στόχους της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ:

- ασφάλεια εφοδιασμού
- βιωσιμότητα
- ανταγωνιστικότητα

Στηρίζεται δε στο πλαίσιο πολιτικών για το κλίμα και την ενέργεια με ορίζοντα το 2030 και στη στρατηγική για την ενεργειακή ασφάλεια του 2014, ενώ ενσωματώνει διάφορους τομείς πολιτικής σε μια ενιαία συνεκτική στρατηγική.

Η ενεργειακή στρατηγική της Ένωσης έχει πέντε αμοιβαίως ενισχυόμενες και στενά αλληλένδετες διαστάσεις με στόχο την εξασφάλιση μεγαλύτερης ενεργειακής ασφάλειας, βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητας:

- ενεργειακή ασφάλεια, αλληλεγγύη και εμπιστοσύνη,
- πλήρως ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας,
- ενεργειακή απόδοση που συμβάλλει στον μετριασμό της ζήτησης,
- απαλλαγή της οικονομίας από τις ανθρακούχες εκπομπές, και
- έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα.

➤ **Ενεργειακή ασφάλεια, αλληλεγγύη και αμοιβαία εμπιστοσύνη**

Η προτεραιότητα αυτή βασίζεται στη στρατηγική για την ενεργειακή ασφάλεια της Επιτροπής, που εγκρίθηκε τον Μάιο του 2014. Στόχος είναι να καταστεί η ΕΕ πιο ανθεκτική στις εξωτερικές ενεργειακές κρίσεις και να μειώσει την εξάρτηση από συγκεκριμένα καύσιμα, προμηθευτές ενέργειας και

διαδρομές. Τα προτεινόμενα μέτρα έχουν σκοπό να εξασφαλιστεί η διαφοροποίηση του εφοδιασμού (των πηγών ενέργειας, των προμηθευτών και των διαδρομών), να ενθαρρύνουν τα κράτη μέλη και τον ενεργειακό τομέα να συνεργαστούν για να εξασφαλίσουν την ασφάλεια του εφοδιασμού, και να αυξηθεί η διαφάνεια των προμηθειών φυσικού αερίου - ιδίως σχετικά με τις συμφωνίες για την αγορά ενέργειας από χώρες εκτός ΕΕ.

➤ **Η εσωτερική αγορά ενέργειας**

Στόχος είναι να δοθεί μια νέα ώθηση στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Ως εκ τούτου, οι προτεραιότητες περιλαμβάνουν τη βελτίωση των ενεργειακών διασυνδέσεων, τη διασφάλιση της πλήρους εφαρμογής και επιβολής της υφιστάμενης νομοθεσίας σχετικά με την ενέργεια, τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών κατά τη χάραξη πολιτικών για την ενέργεια καθώς και τη διευκόλυνση των πολιτών όταν επιλέγουν προμηθευτές ενέργειας.

➤ **Η ενεργειακή απόδοση ως συμβολή στη συγκράτηση της ζήτησης ενέργειας**

Η ΕΕ θα πρέπει να εργαστεί προς την κατεύθυνση του στόχου που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Οκτωβρίου του 2014 για βελτίωση τουλάχιστον κατά 27% της ενεργειακής απόδοσης έως το 2030. Τα μέτρα περιλαμβάνουν την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης στον τομέα των κτηρίων, ιδίως με τη βελτίωση των συστημάτων θέρμανσης και ψύξης, και τη βελτίωση των εκπομπών και της απόδοσης των καυσίμων στον τομέα των μεταφορών.

➤ **Οικονομία χωρίς εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα**

Η στρατηγική για την ενεργειακή ένωση στηρίζεται στη φιλόδοξη πολιτική της ΕΕ για το κλίμα, σύμφωνα με τη δέσμευση για τη μείωση των εγχώριων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 40% σε σύγκριση με το 1990. Το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ θα πρέπει επίσης να διαδραματίσει πλήρως το ρόλο του στην προώθηση των επενδύσεων σε τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Η στρατηγική θέτει ως στόχο της ΕΕ να ηγηθεί παγκοσμίως στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και να αποτελέσει παγκόσμιο κέντρο για την ανάπτυξη της επόμενης γενιάς τεχνολογικά προηγμένων και ανταγωνιστικών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

➤ **Έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα**

Στόχος είναι να τεθεί η έρευνα και η καινοτομία στο επίκεντρο της ενεργειακής ένωσης. Η ΕΕ θα πρέπει να είναι πρωτοπόρος στην τεχνολογία έξυπνου δικτύου και έξυπνου σπιτιού, των καθαρών μεταφορών, των καθαρών ορυκτών καυσίμων και της ασφαλέστερης παραγωγής πυρηνικής ενέργειας παγκοσμίως. Η νέα προσέγγιση της έρευνας και της καινοτομίας στον τομέα της ενέργειας θα βασιστεί

στο πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» και θα πρέπει να επιταχύνει το μετασχηματισμό του ενεργειακού συστήματος.

2. Το Πρωτόκολλο των Παρισίων — αντιμετώπιση της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής μετά το 2020 — COM(2015)81

Η ανακοίνωση προσδιορίζει το όραμα της ΕΕ σχετικά με τη νέα παγκόσμια συμφωνία για το κλίμα (το Πρωτόκολλο των Παρισίων στο Παρίσι το Δεκέμβριο του 2015. Ειδικότερα, επισημοποιείται ο στόχος της μείωσης κατά 40% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2030, τον οποίο ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Οκτωβρίου 2014, ως ο προτεινόμενος από την ΕΕ στόχος εκπομπών στο πλαίσιο του Πρωτοκόλλου των Παρισίων. Οι στόχοι, που είναι επίσης γνωστοί ως «οι εθνικά καθορισμένες προθέσεις συνεισφοράς» ή INDC, πρέπει να υποβληθούν στην UNFCCC έως τα τέλη Μαρτίου 2015.

Επίσης, η ανακοίνωση:

- περιγράφει τους στόχους, τους οποίους θα πρέπει να υλοποιήσει το Πρωτόκολλο των Παρισίων, μεταξύ άλλων τη μείωση των εκπομπών, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τις επενδύσεις στην ανθεκτική στην αλλαγή του κλίματος ανάπτυξη χαμηλών εκπομπών
- επισημαίνει την ανάγκη να καθιερωθεί διαδικασία για την επανεξέταση και την ενίσχυση των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν δυνάμει του Πρωτοκόλλου των Παρισίων
- υπογραμμίζει τη σημασία ισχυρών κανόνων για την παρακολούθηση, την υποβολή εκθέσεων, την επαλήθευση και τη λογοδοσία για όλα τα συμβαλλόμενα μέρη του Πρωτοκόλλου των Παρισίων
- αναλύει τους τρόπους για την προώθηση της υλοποίησης και της συνεργασίας, όπως η κινητοποίηση δημόσιων και ιδιωτικών χρηματοδοτικών πόρων, και την υποστήριξη της ανάπτυξης και εγκατάστασης τεχνολογιών για το κλίμα
- Επισημαίνει την ανάγκη κινητοποίησης της κλιματικής αλλαγής μέσω άλλων πολιτικών, όπως η πολιτική για την έρευνα και ανάπτυξη.

Η ανακοίνωση αναπτύσσει επίσης τα επόμενα βήματα της ΕΕ πριν από τη συνεδρίαση του Δεκεμβρίου 2015 στο Παρίσι.

3. Επίτευξη του στόχου διασύνδεσης ηλεκτρικής ενέργειας της τάξης του 10%-COM(2015)82

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τους τρόπους για την επίτευξη της διασύνδεσης της ηλεκτρικής ενέργειας της τάξης του 10% έως το 2020, στόχο που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Οκτώβριο του 2014. Η ανακοίνωση επικεντρώνεται ειδικότερα στα εξής:

- τη βελτίωση της κατάστασης στα 12 κράτη μέλη με ένα επίπεδο διασύνδεσης κάτω του 10% (Ιρλανδία, Ιταλία, Ρουμανία, Πορτογαλία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Πολωνία, Κύπρος και Μάλτα)

- τα σχέδια που προβλέπονται στο πλαίσιο του κανονισμού για το ΔΕΔ-Ε και του μηχανισμού «Συνδέοντας την Ευρώπη», που θα συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου της διασύνδεσης
- τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να αξιοποιηθούν πλήρως για τη στήριξη έργων διασύνδεσης ηλεκτρικής ενέργειας
- τους τρόπους για την ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας.

Το όραμα του στρατηγικού πλαισίου της Ενεργειακής Ένωσης μετουσιώθηκε σε συγκεκριμένες νομοθετικές και μη νομοθετικές πρωτοβουλίες, κυρίως με τη δέσμη μέτρων «Καθαρή Ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» που παρουσιάστηκε από την επιτροπή στις 30 Νοεμβρίου 2016.

Η νέα δέσμη μέτρων καλύπτει την ενεργειακή απόδοση, την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, τον σχεδιασμό της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, την ασφάλεια του εφοδιασμού και τους κανόνες διακυβέρνησης για την Ενεργειακή Ένωση. Επιπλέον, η Επιτροπή προτείνει έναν νέο δρόμο προς τον οικολογικό σχεδιασμό, καθώς και στρατηγική για συνδεδεμένη και αυτοματοποιημένη κινητικότητα. Περιλαμβάνει επίσης μέτρα με στόχο την επιτάχυνση της καινοτομίας σε θέματα καθαρής ενέργειας και την ανακαίνιση των κτιρίων της Ευρώπης. Προβλέπει επίσης μέτρα για την ενθάρρυνση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων, την προώθηση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας της ΕΕ και τον μετριασμό του αντίκτυπου στην κοινωνία από τη μετάβαση στις καθαρές μορφές ενέργειας. Διερευνά επίσης τρόπους για να επεκταθεί ο ηγετικός ρόλος της ΕΕ σε θέματα τεχνολογιών και υπηρεσιών στο πεδίο των καθαρών μορφών ενέργειας, ώστε να υποστηρίξουμε την προσπάθεια τρίτων χωρών για επίτευξη των στόχων πολιτικής που έχουν θέσει.

Οι προτάσεις της Επιτροπής «Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» αποσκοπούν να δείξουν ότι η μετάβαση προς την καθαρή ενέργεια αποτελεί τον αναπτυξιακό κλάδο του μέλλοντος με τις καλύτερες προοπτικές για «έξυπνο χρήμα». Ο τομέας των καθαρών μορφών ενέργειας προσέλκυσε το 2015 συνολικές επενδύσεις άνω των 300 δισ. ευρώ. Η ΕΕ είναι σε καλή θέση για να χρησιμοποιήσει τις πολιτικές της στο πεδίο της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας ώστε να η μετάβαση αυτή να προσφέρει απτά οφέλη για τη βιομηχανία. Με την κινητοποίηση έως 177 δισ. ευρώ δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων ετησίως από το 2021 και κατόπιν, η δέσμη αυτή μπορεί να δημιουργήσει έως 1% αύξηση του ΑΕΠ κατά την επόμενη δεκαετία και να δημιουργήσει 900 000 νέες θέσεις εργασίας.

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με τα λόγια του Μάρκος Σέφτσοβιτς αντιπροέδρου της Επιτροπής και επιτρόπου αρμοδίου για την Ενεργειακή Ένωση: *«Η Ενεργειακή Ένωση δεν περιορίζεται μόνο στην ενέργεια και το κλίμα. Αφορά την επιτάχυνση του ριζικού εκσυγχρονισμού ολόκληρης της ευρωπαϊκής οικονομίας, ώστε να καταστεί μια οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και αποτελεσματική ως προς τη χρήση ενέργειας και πόρων, με κοινωνικά δίκαιο τρόπο. Θα πρέπει επίσης να ενισχύσουμε την εξωτερική διάσταση της Ενεργειακής Ένωσης, ώστε να προωθήσουμε τον ηγετικό ρόλο της ΕΕ στην παγκόσμια σκηνή. Τώρα, που ένα μεγάλο μέρος των σχετικών νομοθετικών προτάσεων βρίσκονται ήδη στο τραπέζι, το 2017 πρέπει να είναι το έτος υλοποίησης».*²⁶

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Langsdorf, S., (2011). *EU Energy Policy: From the ECSC to the Energy Roadmap 2050*. Green European Foundation.
- Μούσης, Ν., (2011). «Η σημασία της ενέργειας για την Ευρώπη» στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
(<http://www.europedia.moussis.eu>)
- EUR-Lex: Access to European Union law. Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, Συνθήκη ΕΚΑΧ 2006». Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/?uri=URISERV:xy0022> (προσπελάστηκε 15/01/17).
- EUR-Lex: Access to European Union law. «Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, Συνθήκη Ευρατόμ, 2007». Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/?uri=URISERV:xy0024> (προσπελάστηκε 15/01/17).
- Μούσης, Ν., (2011). «Τομεακές πολιτικές» στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.(<http://www.europedia.moussis.eu>)
- European Commission. «Η Συνθήκη του Μάαστριχτ». Διαθέσιμο στο https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/.../treaty_on_european_union_el.pdf (προσπελάστηκε 20/01/17).
- European Central Bank. «Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, Συνθήκη Ευρατόμ, 2007». Διαθέσιμο στο https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/el_nice.pdf (προσπελάστηκε 15/01/17).
- EUR-Lex: Access to European Union law. «Συνθήκη της Λισσαβόνας, 2007». Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT> (προσπελάστηκε 20/01/17).
- Andoura, S., Hancher, L. and Van Der Woude, M. (2010). *Towards a European Energy Community: A T* (προσπελάστηκε 23/01/2017).
- Μούσης, Ν., (2011). «Η κρίση του 1973» στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση. (<http://www.europedia.moussis.eu>)
- The European House – Ambrosetti. (2015). *Building the European Energy Union: Proposals and policy recommendations to power European competitiveness*. Διαθέσιμο στο http://www.ambrosetti.eu/wp-content/uploads/Building-the-European-Energy-Union_Full-Report_ENG1.pdf (προσπελάστηκε 28/01/2017).
- EUR-Lex: Access to European Union law. «Ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη». Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0001&from=EL> (προσπελάστηκε 15/02/2017).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: COM(2011) 112 τελικό «Χάρτης πορείας για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050». Διαθέσιμο στο <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/EL/1-2011-112-EL-F1-1.Pdf> (προσπελάστηκε 20/02/2017).
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: Πολιτικές. Διαθέσιμο στο <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/climate-change/2030-climate-and-energy-framework> (προσπελάστηκε 26/02/2017).
- Μούσης, Ν., (2011). «Ευρωπαϊκή στρατηγική για βιώσιμη ανάπτυξη» στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.(<http://www.europedia.moussis.eu>).
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: COM(2015) 293 final «Renewable energy progress report». Διαθέσιμο στο <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/EN/1-2015-293-EN-F1-1.PDF> (προσπελάστηκε 26/02/2017).

16. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: COM(2011) 109 τελικό «Σχέδιο για την ενεργειακή απόδοση». Διαθέσιμο στο <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/EL/1-2011-109-EL-F1-1.Pdf> (προσπελάστηκε 26/02/2017).
17. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: «Οι τομεακές πολιτικές – Εσωτερική αγορά ενέργειας». Διαθέσιμο στο http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuid=FTU_5.7.2.html (Προσπελάστηκε 26/02/2017).
18. Kanellakis, M., Martinopoulos G. and Zachariadis T., (2013), European energy policy – A review, *Energy Policy*, vol.62 pp1020-1030. Διαθέσιμο στο https://www.researchgate.net/publication/256094618_European_energy_policy_-_A_review (Προσπελάστηκε 26/02/2017).
19. Μούσης, Ν., (2011). «Η εσωτερική αγορά ενέργειας της ΕΕ» στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.(<http://www.europedia.moussis.eu>).
20. Μούσης, Ν., (2011). «Ενεργειακός εφοδιασμός της ΕΕ» στο *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.(<http://www.europedia.moussis.eu>).
21. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: COM(2008) 781 τελικό «Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη». Διαθέσιμο στο <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/EL/1-2008-781-EL-F2-1.Pdf> (Προσπελάστηκε 26/02/2017).
22. EUR-Lex: Access to European Union law. «ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ – Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια». Διαθέσιμο στο <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006DC0105&from=EL> (προσπελάστηκε 6/02/2017).
23. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* - Εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 22ας Μαΐου 2013: Προκλήσεις και πολιτική στον τομέα της ενέργειας. Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/eurore2020/pdf/energy2_el.pdf (προσπελάστηκε 06/02/2017).
24. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: Πολιτικές - Ενεργειακή ένωση: ασφαλής, βιώσιμη, ανταγωνιστική και οικονομικά προσιτή ενέργεια για την Ευρώπη. Διαθέσιμο στο <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/energy-union> (προσπελάστηκε 06/02/2017).
25. Ευρωπαϊκή Επιτροπή -Δελτίο τύπου(01/02/2017): Η ενεργειακή μετάβαση της Ευρώπης προχωρά ικανοποιητικά. Διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-161_el.htm (προσπελάστηκε 26/02/2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

4.1. ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Όπως έχει ήδη αναλυθεί στα προηγούμενα κεφάλαια, το ενεργειακό τοπίο εντός και εκτός Ένωσης έχει αλλάξει σημαντικά τα τελευταία έτη και καθιστά τις επενδύσεις σε υποδομές καίριας σημασίας ζήτημα για τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης, τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και τη μετάβαση στο ενεργειακό σύστημα χαμηλών εκπομπών άνθρακα που έχει δρομολογηθεί. Η νέα κατάσταση στον ενεργειακό τομέα απαιτεί σημαντικές επενδύσεις σε παντός είδους υποδομή σε όλους τους κλάδους, καθώς και την ανάπτυξη νέων τύπων υποδομής και νέων τεχνολογιών που να αφομοιώνονται από την αγορά. Η απελευθέρωση του ενεργειακού τομέα και η περαιτέρω ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς καθιστούν σημαντικό τον ρόλο των οικονομικών φορέων στο θέμα των επενδύσεων. Παράλληλα, νέες απαιτήσεις άσκησης πολιτικής, όπως ο καθορισμός στόχων που επηρεάζουν το ενεργειακό μείγμα, θα στρέψουν τις πολιτικές που ασκούν τα κράτη μέλη προς νέα και εκσυγχρονισμένη ενεργειακή υποδομή. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στις επενδύσεις στην ενεργειακή υποδομή στην Ένωση, ιδίως για να προλαμβάνονται τα προβλήματα και να προωθούνται οι βέλτιστες πρακτικές, καθώς και για να καθιερωθεί μεγαλύτερη διαφάνεια όσον αφορά τη μελλοντική εξέλιξη του ενεργειακού συστήματος στην Ένωση. Δεδομένου ότι οι στόχοι αυτοί της ενεργειακής πολιτικής δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, λόγω των διαφορών στη δημοσιονομική ικανότητά τους να λάβουν μέτρα, η ανάληψη δράσης σε επίπεδο Ένωσης μπορεί να επιτύχει καλύτερα τους επιδιωκόμενους στόχους, λόγω της κλίμακας και των αποτελεσμάτων της, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, όπως ορίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.¹

Σύμφωνα με τους χάρτες πορείας της Επιτροπής για χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές και την ενέργεια για το 2050, η μετάβαση σε μια ασφαλή, ανταγωνιστική ενέργεια χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών απαιτεί τη συνεχή αύξηση των επενδύσεων σε εξοπλισμό, δίκτυα, τεχνολογίες μεταφορών, υποδομές και αποδοτικά κτίρια. Η εν λόγω αύξηση των επενδύσεων εκτιμάται στο 1,5% του ΑΕΠ σε ετήσια βάση κατά την περίοδο έως το 2050. Μέχρι το 2020, απαιτούνται στην ΕΕ επενδύσεις 1 τρισεκατομμυρίου ευρώ για τη διασφάλιση της ασφάλειας του εφοδιασμού, τη διαφοροποίηση των πηγών, καθαρότερες πηγές ενέργειας και ανταγωνιστικές τιμές εντός μιας ολοκληρωμένης ενεργειακής αγοράς. Ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθούν να βρίσκονται σε μια «ενεργειακή νησίδα» ως αποτέλεσμα ανεπαρκών συνδέσεων των υποδομών σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ. Η εξάρτηση από μία μόνο πηγή εισαγωγών φυσικού αερίου εξακολουθεί να αποτελεί τον κανόνα στη βόρεια και ανατολική Ευρώπη. Σε ορισμένες περιοχές της Ευρώπης, οι αυξανόμενες ποσότητες

ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές διαλείπουσας λειτουργίας δεν μπορούν να μεταφερθούν στους καταναλωτές λόγω της έλλειψης επαρκούς υποδομής. Για να υπερνικηθούν οι εν λόγω ανεπάρκειες, χρειάζονται νέες επενδύσεις (περίπου 200 δισ. ευρώ) σε γραμμές μεταφοράς, διασυνδέσεις, εγκαταστάσεις αποθήκευσης κλπ. μέχρι το 2020. Αυτό απαιτεί την αύξηση των επενδύσεων κατά περισσότερο από 50% για την ηλεκτρική ενέργεια και κατά περίπου 30% για το φυσικό αέριο από την περίοδο 2000- 2010 στην περίοδο 2010-2020.²

Ποιος, όμως, θα πληρώσει για αυτές τις επενδύσεις; Θα ήταν χρήσιμο εάν ο ιδιωτικός τομέας μπορούσε απλώς να το φροντίσει και η χρηματοδότηση των ενεργειακών υποδομών γινόταν από την αγορά και τα τέλη που καταβάλλουν οι χρήστες των δικτύων. Δυστυχώς, τα πράγματα είναι λίγο πιο περίπλοκα.

Η παγκόσμια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση οδήγησε σε μια έντονη μείωση των επενδύσεων σε ολόκληρη την Ευρώπη, λειτουργώντας ανασταλτικά για τις επενδύσεις θεμελιώδους σημασίας στις υποδομές. Σήμερα, οι επενδύσεις στην Ευρώπη βρίσκονται κατά 15% κάτω σε σχέση με το προ κρίσης επίπεδο. Οι επενδυτικές ανάγκες είναι σημαντικές και υπάρχει διαθέσιμη ρευστότητα, αλλά πολλές δυνητικές επενδύσεις δεν υλοποιούνται λόγω διαφόρων φραγμών οικονομικού και μη οικονομικού χαρακτήρα. Οι επενδυτές είναι επιφυλακτικοί λόγω της οικονομικής αστάθειας καθώς και κανονιστικών και άλλων αβεβαιοτήτων. Προφανώς υπάρχει διαφορετική διάθεση για τη λήψη μακροπρόθεσμου κινδύνου για εμπορικά βιώσιμα έργα στη Δυτική Ευρώπη, σε αντίθεση με την ανάληψη σημαντικού οικονομικού κινδύνου για έργα στην Ανατολική Ευρώπη εκτός της Ευρωζώνης. Επίσης υπάρχει ένα χρηματοδοτικό κενό μεταξύ των απαιτούμενων και των διαθέσιμων κεφαλαίων για τα λιγότερο βιώσιμα έργα, που παραδοσιακά μόνο οι τράπεζες θα μπορούσαν να καλύψουν. Ωστόσο, η μακροπρόθεσμη παγκόσμια ανάγκη για υποδομές έχει απλώς υπερβεί το διαθέσιμο κεφάλαιο από τις τράπεζες ταυτόχρονα με τη μείωση της ικανότητας των τραπεζών να παρέχουν δάνεια. Η πιστωτική κρίση έπληξε τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ιδιαίτερα στην Ευρώπη, αναγκάζοντας τα να μειώσουν δραστικά τις δραστηριότητές τους. Το εποπτικό πλαίσιο Βασιλεία III καθιστά όλο και πιο δύσκολη και δαπανηρή για τις τράπεζες τη χρηματοδότηση έργων με δάνεια διάρκειας είκοσι, τριάντα ή και σαράντα ετών, όπως είναι οι ενεργειακές υποδομές.³

Με δεδομένο αυτό το πλαίσιο λειτουργίας των χρηματαγορών, οι ευρωπαίοι συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο ότι η αγορά θα χρειαστεί λίγη περισσότερη βοήθεια από την ΕΕ, η οποία θα πρέπει να παράσχει κίνητρα τόσο για τις μεγάλες όσο και για τις μικρές επενδύσεις στην ενεργειακή υποδομή. Όπως, χαρακτηριστικά επεσήμανε ο Ευρωπαίος επίτροπος αρμόδιος για θέματα περιβάλλοντος και ενέργειας, Μιγκέλ Αριάς Κανιέτε, «η συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα έστειλε ένα σαφές μήνυμα. Η μετάβαση σε μια χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και περιβαλλοντικά ανθεκτική οικονομία είναι πλέον αναγκαιότητα. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία βρίσκεται στην πρώτη γραμμή, αλλά όταν η αγορά από μόνη της δεν

έχει τις επενδύσεις που χρειάζεται, τότε κοινοτικά κεφάλαια μπορούν να χρησιμοποιηθούν με σύνεση. Πρέπει να μοχλεύσουμε ιδιωτικές επενδύσεις μέσω δημόσιας στήριξης, ιδίως όταν πρόκειται για κτιριακές υποδομές, διασυνδέσεις, ενεργειακή απόδοση και ΑΠΕ».⁴

4.2. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Η εξασφάλιση λοιπόν ανταγωνιστικής, βιώσιμης και ασφαλούς ενέργειας κατά τα προσεχή έτη απαιτεί σημαντικές επενδύσεις. Η ΕΕ παρέχει ορισμένα προγράμματα χρηματοδότησης και προγράμματα δανεισμού για να βοηθήσει τις εταιρίες, τις περιφέρειες και τις χώρες να υλοποιήσουν με επιτυχία ενεργειακά έργα.

4.2.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ (ΕΕΠΑ)

Το Ευρωπαϊκό Ενεργειακό Πρόγραμμα Ανάκαμψης αποτελεί τμήμα του ευρωπαϊκού σχεδίου για την ανάκαμψη της οικονομίας, το οποίο καθιερώθηκε με στόχο την αποκατάσταση των επιπτώσεων της χρηματοπιστωτικής και ενεργειακής κρίσης που έπληξε την ευρωπαϊκή οικονομία το 2008. Μεριμνά για τη χορήγηση χρηματοδοτικής συνδρομής στον ενεργειακό τομέα, ιδιαίτερα για την εισαγωγή υποδομών διασύνδεσης, την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, τη δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα και την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης.

Το πρόγραμμα χρηματοδοτεί έργα υποδομής φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας με στόχους που διασφαλίζουν και διαφοροποιούν τις ενεργειακές πηγές και τα ενεργειακά αποθέματα, καθιστούν ασφαλή και αξιόπιστη τη διαλειτουργικότητα (δηλαδή τη διασύνδεση) των δικτύων, αναπτύσσουν και βελτιστοποιούν τη δυναμικότητα του δικτύου και συνδέουν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας με το ενεργειακό πλέγμα ή δίκτυο. Τα έργα υπεράκτιας αιολικής ενέργειας λαμβάνουν χρηματοδότηση όταν πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια που λαμβάνουν υπόψη την κατασκευή της υποδομής, τα καινοτόμα χαρακτηριστικά του έργου και τη συμβολή του έργου στο υφιστάμενο δίκτυο αιολικής ενέργειας. Τα έργα δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα λαμβάνουν χρηματοδότηση όταν το έργο αποδεικνύει ότι μπορεί να επιτύχει δέσμευση τουλάχιστον 80% του διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις.

Επίσης, το όργανο διαθέτει ένα χρηματοδοτικό μέσο το οποίο υποστηρίζει την ανάπτυξη έργων που σχετίζονται με την ενεργειακή απόδοση. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ενεργειακής Απόδοσης, το οποίο δημιουργήθηκε το 2011, έχει αναλάβει τον ρόλο της διανομής κονδυλίων σε έργα που υποστηρίζουν την ενεργειακή απόδοση.

Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται σε 3,98 δις ευρώ, εκ των οποίων περίπου 2,3 δις ευρώ διατίθενται σε έργα υποδομής φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας, 565 εκατομμύρια ευρώ σε έργα παράκτια αιολικής ενέργειας, 1 δις ευρώ σε έργα δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα και 146 εκατομμύρια ευρώ στο χρηματοδοτικό μέσο.⁵

Συνολικά, θα χρηματοδοτηθούν 59 έργα στον τομέα της ενέργειας. Η Επιτροπή έχει ήδη υιοθετήσει 44 αποφάσεις επιχορήγησης για έργα υποδομής στον τομέα του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας και έχει υπογράψει με τους δικαιούχους συμφωνίες επιχορήγησης στον τομέα της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα (6 έργα) και της υπεράκτιας αιολικής ενέργειας (9 έργα), συνολικού ποσού 3,8 δις ευρώ.⁶

4.2.2. ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ «ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ» (ΔΣΕ)

Η ΔΣΕ καθιστά δυνατή την προετοιμασία και την υλοποίηση έργων κοινού ενδιαφέροντος στο πλαίσιο της πολιτικής για τα διευρωπαϊκά δίκτυα στους τομείς των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και της ενέργειας. Ειδικότερα, με τη ΔΣΕ στηρίζεται η υλοποίηση έργων κοινού ενδιαφέροντος που στοχεύουν στην ανάπτυξη και κατασκευή νέων ή στην αναβάθμιση υφιστάμενων υποδομών και υπηρεσιών στους τομείς των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και της ενέργειας. Η ΔΣΕ δίνει προτεραιότητα στους ελλείποντες κρίκους, στον τομέα των μεταφορών. Η ΔΣΕ συμβάλλει επίσης στην υποστήριξη έργων με ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία και σημαντικά κοινωνικά οφέλη, τα οποία δεν λαμβάνουν επαρκή χρηματοδότηση από την αγορά. Οι ακόλουθοι γενικοί στόχοι εφαρμόζονται στους τομείς των μεταφορών, των τηλεπικοινωνιών και της ενέργειας.

Ειδικότερα στον τομέα της ενέργειας, η ΔΣΕ υποστηρίζει έργα κοινού ενδιαφέροντος που επιδιώκουν ένα ή περισσότερους από τους ακόλουθους στόχους:

- α) αύξηση της ανταγωνιστικότητας με την προώθηση της περαιτέρω ενοποίησης της εσωτερικής αγοράς ενέργειας και της διαλειτουργικότητας των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου διασυνοριακά,
- β) αύξηση της ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού της,
- γ) συμβολή στη βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος, μεταξύ άλλων με την ένταξη της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στο δίκτυο μεταφοράς και με την ανάπτυξη ευφυών ενεργειακών δικτύων και δικτύων διοξειδίου του άνθρακα.⁷

Το χρηματοδοτικό κονδύλι για την εκτέλεση της ΔΣΕ για την περίοδο 2014 έως 2020 ανέρχεται σε 29 992 259 000 EUR σε τρέχουσες τιμές. Το εν λόγω ποσό κατανέμεται ως εξής: α) τομέας μεταφορών: 23 895 582 000 EUR, από τα οποία 11 305 500 000 EUR μεταφέρονται από το Ταμείο Συνοχής για να διατεθούν

σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό αποκλειστικά σε κράτη μέλη επιλέξιμα για χρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής· β) τομέας τηλεπικοινωνιών: 1 091 602 000 EUR· γ) τομέας ενέργειας: 5 005 075 000 EUR.⁸

4.2.3 ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ 2020

Ο Ορίζοντας 2020 αποτελεί το μεγαλύτερο χρηματοδοτικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Έρευνα και την Καινοτομία με προϋπολογισμό περίπου 80 δισ. ευρώ διαθέσιμα σε διάστημα επτά χρόνων, από το 2014 μέχρι το 2020, χωρίς να υπολογίζονται οι ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις που θα προσελκύσουν αυτά τα χρήματα. Ο Ορίζοντας 2020, που αποτελεί τη συνέχεια του 7ου Προγράμματος Πλαίσιο, είναι το χρηματοδοτικό εργαλείο για την εφαρμογή της "Ένωσης Καινοτομίας", μία από τις βασικές πρωτοβουλίες της στρατηγικής "Ευρώπη 2020" που έχει ως στόχο τη διασφάλιση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης.⁹

Το Πρόγραμμα Έρευνας και Καινοτομίας της ΕΕ Ορίζοντας 2020 παρέχει χρηματοδότηση ύψους 5,931 δισ. Ευρώ για ενεργειακά έργα μεταξύ του 2014 και του 2020. Τα έργα αυτά συμβάλλουν στη δημιουργία και τη βελτίωση των τεχνολογιών καθαρής ενέργειας όπως τα έξυπνα ενεργειακά δίκτυα, η παλιρροϊκή ενέργεια και η αποθήκευση ενέργειας.¹⁰

4.2.4. NER 300

Το NER 300 είναι ένα από τα μεγαλύτερα χρηματοδοτικά προγράμματα για καινοτόμα έργα επίδειξης χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα παγκοσμίως. Υποστηρίζει περιβαλλοντικά ασφαλή συστήματα για τη δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα, καθώς και για την ανάπτυξη τεχνολογιών ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε εμπορική κλίμακα εντός της ΕΕ.¹¹

Το πρόγραμμα NER 300 χρησιμοποιεί χρήματα από την πώληση δικαιωμάτων εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα για τη χρηματοδότηση έργων επίδειξης για δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα (CCS) και για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην Ευρώπη. Τα έργα αυτά έχουν σχεδιαστεί για να αποδείξουν την εμπορική βιωσιμότητα τεχνολογιών όπως η συγκεντρωμένη ηλιακή ενέργεια, τα έξυπνα δίκτυα, η βιοενέργεια και η CCS μετά την καύση. Μέχρι στιγμής έχουν χορηγηθεί 2,2 δισ. ευρώ σε 38 έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και 1 έργο CCS. Το πρόγραμμα κατάφερε επίσης να αξιοποιήσει τη χρηματοδότησή του με ιδιωτικές επενδύσεις ύψους 2,86 δισ. ευρώ.¹²

4.2.5. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ) βρίσκεται στον πυρήνα του Επενδυτικού Σχεδίου για την Ευρώπη. Το ΕΤΣΕ δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον όμιλο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) για να βοηθήσει στην εξάλειψη του επενδυτικού κενού στην ΕΕ κινητοποιώντας ιδιωτική χρηματοδότηση για στρατηγικές επενδύσεις. Με τη στήριξη του ΕΤΣΕ, ο όμιλος της ΕΤΕπ παρέχει χρηματοδότηση για οικονομικά και τεχνικά βιώσιμα έργα, συμπεριλαμβανομένων έργων με προφίλ υψηλότερου κινδύνου απ' ό, τι οι συνήθεις δραστηριότητες της ΕΤΕπ. Η έμφαση δίνεται στους ακόλουθους κύριους τομείς:

- i) μεταφορές, ενέργεια και ψηφιακή οικονομία
- i) περιβάλλον και αποδοτικότητα των πόρων
- ii) ανθρώπινο κεφάλαιο, πολιτισμός και υγεία
- iii) έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία
- iv) στήριξη στις ΜΜΕ και στις εταιρείες μεσαίας κεφαλαιοποίησης (Mid-Caps).

Το ΕΤΣΕ μπορεί να χρηματοδοτεί επενδυτικές πλατφόρμες προκειμένου να διοχετεύει χρηματοδοτική συμβολή σε μια σειρά επενδυτικών έργων με θεματική ή γεωγραφική εστίαση και σε δραστηριότητες με εθνικές αναπτυξιακές τράπεζες (ΕΑΤ).¹³

Για την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2030 σχετικά με το κλίμα και την ενέργεια, απαιτούνται επενδύσεις ύψους περίπου 379 δισ. ευρώ ανά έτος κατά την περίοδο 2020-2030. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ) εξακολουθεί να διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στο θέμα αυτό με την παροχή βοήθειας για την αποδέσμευση της ιδιωτικής χρηματοδότησης. Μέχρι σήμερα, πάνω από το 20% των επενδύσεων που υποστηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων αφορούσε τον ενεργειακό τομέα. Παρότι προβλέπει την επέκταση του ταμείου, η πρόταση της Επιτροπής προβλέπει επίσης ότι τουλάχιστον το 40 % των έργων στη θυρίδα υποδομών και καινοτομίας του ταμείου θα πρέπει να συμβάλλει στη δράση για το κλίμα, την ενέργεια και το περιβάλλον, σύμφωνα με τους στόχους της συμφωνίας του Παρισιού. Ο συνδυασμός του Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων με άλλα ταμεία και χρηματοδοτικά μέσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα αυξήσει περαιτέρω τη δυνατότητα κινητοποίησης κεφαλαίων για επενδύσεις υψηλότερου κινδύνου στο μέλλον.¹⁴

4.2.6. ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ (ΕΔΕΤ)

Κατά την περίοδο προϋπολογισμού 2014-2020 η πολιτική συνοχής σε συντονισμό και με τις άλλες πολιτικές της ΕΕ που συμβάλλουν στην περιφερειακή ανάπτυξη, συγκεκριμένα την αγροτική πολιτική και την αλιευτική και θαλάσσια πολιτική θα παίξει σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της Ενεργειακής Ένωσης μέσω έργων που αποφέρουν οφέλη στους πολίτες όσον αφορά την ενέργεια. Πράγματι, χάρη στη σημαντική διαθέσιμη χρηματοδότηση για επενδύσεις που προωθούν τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, η πολιτική συνοχής θα βοηθήσει τα κράτη μέλη, τις περιφέρειες, την τοπική αυτοδιοίκηση και τις πόλεις να εφαρμόσουν τις τόσο αναγκαίες επενδύσεις στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, των έξυπνων δικτύων και των βιώσιμων αστικών μεταφορών. Σύμφωνα με ορισμένους από τους βασικούς στόχους της Ένωσης, οι επενδύσεις θα συμβάλουν, συνεπώς, στη μείωση των δαπανηρών εισαγωγών ενέργειας, στη διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας, στην αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας, στη μείωση των εκπομπών, καθώς και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και τη στήριξη μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.¹⁵ Οι χρηματοδοτήσεις για τις επενδύσεις αυτές θα γίνουν μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων.

Υπάρχουν πέντε Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ):

- το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
- το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
- το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)
- το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)
- το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ).

Τα εν λόγω ταμεία μοιράζονται ένα κοινό νομικό πλαίσιο (Κανονισμός Κοινών Διατάξεων Αριθ. 1303/2013), αλλά υπόκεινται επίσης σε ορισμένους ειδικούς κανονισμούς οι οποίοι καθορίζουν ειδικές διατάξεις για τα ΕΔΕΤ και ρυθμίζουν πρόσθετα ζητήματα που δεν καλύπτονται από τον ΚΚΔ, όπως το πεδίο εφαρμογής και οι επενδυτικές προτεραιότητες του κάθε Ταμείου ή κανόνες για την θεματική επικέντρωση. Οι ειδικοί κανονισμοί των ταμείων είναι:

- ο κανονισμός ΕΤΠΑ (Αριθ. 1301/2013),
- ο κανονισμός ΕΚΤ (Αριθ. 1304/2013),
- ο κανονισμός του Ταμείου Συνοχής (Αριθ. 1300/2013),
- ο κανονισμός ΕΓΤΑΑ (Αριθ. 1305/2013),

- ο κανονισμός ΕΤΘΑ (Αριθ. 508/2014).

Επιπρόσθετα αυτών, ο κανονισμός της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ) [Αριθ. 1299/2013] εφαρμόζεται σε προγράμματα συνεργασίας που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ.

Ο σκοπός των κοινών κανόνων είναι να καθοριστεί μια σαφής σύνδεση με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» για τη δημιουργία έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης στην ΕΕ, τη βελτίωση του συντονισμού, την εξασφάλιση της συνεκτικής εφαρμογής και την όσο το δυνατόν απλούστερη πρόσβαση στα ΕΔΕΤ για όσους θα μπορούσαν να επωφεληθούν από αυτά. Κατά την περίοδο 2014-2020, θα επενδυθούν 454 δις ευρώ σε 500 προγράμματα στοχευμένα σε στρατηγικές περιοχές και περιοχές που παράγουν ανάπτυξη, κυρίως στους τομείς της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας, της στήριξης προς τις ΜΜΕ, της οικονομίας χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών. Τα ΕΔΕΤ υλοποιούνται μέσω πολυετών προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων σε εθνικό επίπεδο, εγκρίνονται από την Επιτροπή και εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη και τις περιφέρειές τους υπό κοινή διαχείριση. Οι τοπικές αρχές είναι υπεύθυνες για την επιλογή, την υλοποίηση και την παρακολούθηση των έργων που στηρίζουν τα ΕΔΕΤ. Το αναθεωρημένο πλαίσιο των ΕΔΕΤ για την περίοδο 2014-2020 περιλαμβάνει ένα διευρυμένο πεδίο για τη χρήση χρηματοδοτικών μέσων, όπως ενισχύσεις, βραβεία, συμβόλαια, επιστρεπτέα ενίσχυση και χρηματοδοτικά εργαλεία.¹⁶

Τα ΕΔΕΤ βρίσκονται υπό την κοινή διαχείριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Κρατών Μελών σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας. Για να επωφεληθούν της χρηματοδότησης, υφίστανται διάφορα κριτήρια επιλεξιμότητας:

- Χρονική περίοδος: υπάρχουν όρια στην περίοδο κατά την οποία μπορούν να πραγματοποιηθούν οι ενέργειες και οι δαπάνες.
- Πεδίο παρέμβασης: υπάρχουν περιορισμοί στα είδη των δραστηριοτήτων που μπορούν να συγχρηματοδοτηθούν.
- Κατηγορίες δαπανών: ορισμένες κατηγορίες δαπανών εξαιρούνται.
- Γεωγραφική θέση των ενεργειών: μόνο ορισμένες θέσεις είναι επιλέξιμες.
- Ανθεκτικότητα των ενεργειών: ενδέχεται να χρειαστεί να διατηρηθούν οι επενδύσεις για μια ελάχιστη περίοδο μετά την ολοκλήρωση των ενεργειών.
- Ομάδες δικαιούχων: μόνο ορισμένες επιχειρήσεις, φορείς ή οικονομικοί παράγοντες είναι επιλέξιμοι για υποστήριξη.

Τα Κράτη Μέλη πρέπει να εκπονήσουν στρατηγικά σχέδια με τις επενδυτικές τους προτεραιότητες καλύπτοντας τα πέντε ΕΔΕΤ. Αυτά ονομάζονται συμβάσεις εταιρικής σχέσης (ΣΕΣ). Τα λεπτομερή στοιχεία των στόχων που σκοπεύουν να επιτύχουν με τους διαθέσιμους πόρους παρατίθενται στα εθνικά ή/και περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα (ΕΠ) (προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης (ΠΑΑ) για το ΕΓΤΑΑ). Τα ΕΠ είναι σχεδιασμένα για την αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων της εν λόγω χώρας ή περιφέρειας. Τα Κράτη Μέλη πρέπει να επικεντρώσουν τα ταμεία όπου είναι πιο απαραίτητα και όπου θα έχουν αντίκτυπο και δεν πρέπει να χρησιμοποιήσουν όλα τα δυνατά χρηματοδοτικά θέματα και πρότυπα που χορηγούνται στο πλαίσιο των κανονισμών. Διαχειριστικές/εθνικές αρχές διορισμένες από το κάθε Κράτος Μέλος έχουν την αρμοδιότητα για τη διαχείριση των σχετικών προγραμμάτων. Από κοινού με τις επιτροπές παρακολούθησης είναι υπεύθυνες για:

- την κατάρτιση και εφαρμογή των διαδικασιών επιλογής και των κριτηρίων επιλεξιμότητας,
- την παροχή πληροφόρησης σε δυνητικούς δικαιούχους, όπως είναι το ελάχιστο ή μέγιστο μέγεθος του έργου, το σχέδιο χρηματοδότησης και το χρονικό πλαίσιο,
- τη διασφάλιση ότι τα έργα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των σχετικών ταμείων,
- την οικονομική διαχείριση και τον έλεγχο των προγραμμάτων.

Με διαπραγματεύσεις μεταξύ των Κρατών Μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθορίζεται τι μπορεί να χρηματοδοτηθεί από τα ΕΔΕΤ. Οι προτεραιότητες καθορίζονται σε πλαίσια εθνικών ή περιφερειακών πολυετών προγραμμάτων. Στην πράξη, τα Κράτη Μέλη μπορεί να επιλέξουν να τονίσουν διαφορετικές δραστηριότητες σε διάφορες περιφέρειες της ΕΕ, επομένως η επιλεξιμότητα εξαρτάται από το πεδίο εφαρμογής του προγράμματος σε κάθε περιφέρεια ή χώρα. Με το σκοπό να μειώσει τις διαφορές μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων χωρών, η χρηματοδότηση της πολιτικής συνοχής στοχεύει τις φτωχότερες περιφέρειες και τα Κράτη Μέλη.¹⁷

4.2.6.1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΤΠΑ)

Το ΕΤΠΑ επιδιώκει την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση διορθώνοντας ανισορροπίες μεταξύ περιφερειών. Επικεντρώνει τις επενδύσεις του σε αρκετούς βασικούς τομείς προτεραιότητας. Αυτό είναι γνωστό ως «θεματική επικέντρωση»:

- έρευνα και καινοτομία,
- ψηφιακό θεματολόγιο,
- στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ),
- οικονομία με μειωμένη χρήση άνθρακα.

Οι πόροι του ΕΤΠΑ που κατανέμονται σε αυτές τις προτεραιότητες θα είναι ανάλογα με την κατηγορία της περιφέρειας.

- Στις πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες, τουλάχιστον το 80 % της χρηματοδότησης πρέπει να εστιάζει σε δυο, το λιγότερο, από αυτές τις προτεραιότητες.
- Στις περιφέρειες μετάβασης, αυτό ισχύει για 60 % της χρηματοδότησης.
- Σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, το ποσοστό είναι 50 %.¹⁸

Φαίνεται ο πιο σημαντικός στόχος για ενεργειακά έργα είναι ο στόχος να υποστηριχθεί η στροφή προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Για πρώτη φορά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθόρισε υποχρεωτική ελάχιστη δαπάνη για την περίοδο 2014-2020 από τα κονδύλια του ΕΤΠΑ για έργα που στηρίζουν μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απαιτεί 20 τοις εκατό των εθνικών κονδυλίων του ΕΤΠΑ να δαπανηθούν στον τομέα αυτό σε ανεπτυγμένες χώρες 15% στις περιφέρειες μετάβασης και 12% στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες.¹⁹ Με τον τρόπο αυτό θα εξασφαλιστεί ελάχιστη χρηματοδότηση τουλάχιστον 23 δισ. Ευρώ για το 2014-2020 από το ΕΤΠΑ, το οποίο θα πρέπει να στηρίζει τις επενδύσεις σε²⁰:

- **αυξανόμενη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας**

η χρηματοδότηση διοχετεύεται σε έργα που θα αυξήσουν την ποσότητα ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές και διανέμεται εντός της ΕΕ. Η χρηματοδότηση θα πάει επίσης προς τα έργα που συμβάλλουν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας τόσο στο πλαίσιο της Δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

- **μείωση της χρήσης ενέργειας**

θα χρηματοδοτηθούν περισσότερο τα έργα που συμβάλλουν στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας με την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και την έξυπνη διαχείριση της ενέργειας στα κτίρια (οικιστικά και βιομηχανικά). Τα χρήματα θα πάνε επίσης σε έργα που στοχεύουν στην ανάπτυξη τεχνολογίας για να βοηθήσουν τη μείωση των εκπομπών ρύπων και την προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.

- **την προώθηση έξυπνων ενεργειακών συστημάτων**

θα πραγματοποιηθούν επενδύσεις σε έργα που αναπτύσσουν "έξυπνα δίκτυα" για αποτελεσματικότερη χρήση διανομή ηλεκτρικής ενέργειας.

- **ενθάρρυνση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη χάραξη πολιτικής και την εφαρμογή της**

Τα κεφάλαια θα χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας σε τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και την προώθηση στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στις αστικές περιοχές.

4.2.6.2. ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ

Το ταμείο συνοχής στοχεύει Κράτη Μέλη των οποίων το Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ) ανά κάτοικο είναι λιγότερο από 90 % του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Έχει σκοπό να μειώσει τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες και να προωθήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη. Για την περίοδο 2014-2020, το ταμείο συνοχής αφορά τη Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρο, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία και Σλοβενία.

Η ΕΕ επενδύει σήμερα περίπου το 34% του συνολικού της προϋπολογισμού μέσω του Ταμείου Συνοχής για την οικονομική ανάπτυξη σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και διαθέτει το σύνολο των 63.4 δις EUR για δραστηριότητες των εξής κατηγοριών:

- **διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών**, ιδίως έργα προτεραιότητας ευρωπαϊκών ενδιαφερόντων ως καθορίζονται από την ΕΕ. Το ταμείο συνοχής θα στηρίξει έργα υποδομών κάτω από τη διευκόλυνση Συνδέοντας την Ευρώπη.

- **περιβάλλον**: εδώ, το ταμείο συνοχής μπορεί επίσης να στηρίξει έργα σχετικά με ενέργεια ή μεταφορές, εφόσον ωφελούν σαφώς το περιβάλλον σε όρους ενεργειακής απόδοσης, χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ανάπτυξης σιδηροδρομικών μεταφορών, στήριξης των συνδυασμένων μεταφορών, ενίσχυσης των δημοσίων μεταφορικών μέσων κ.λπ.²¹

4.2.6.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ (ΕΚΤ)

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο είναι το βασικό μέσο που χρησιμοποιεί η Ευρώπη για την υποστήριξη της απασχόλησης, τη στήριξη των πολιτών για την εξεύρεση καλύτερων θέσεων εργασίας και τη διασφάλιση πιο δίκαιων ευκαιριών απασχόλησης για όλους τους πολίτες της ΕΕ. Λειτουργεί επενδύοντας στο ανθρώπινο κεφάλαιο της Ευρώπης – τους εργαζόμενους, τους νέους και όλους όσους αναζητούν εργασία. Η χρηματοδότηση από το ΕΚΤ – ύψους 10 δις ευρώ το χρόνο – βελτιώνει τις προοπτικές απασχόλησης εκατομμυρίων Ευρωπαίων, και ιδιαίτερα αυτών που δυσκολεύονται στην εξεύρεση εργασίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύεται για τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας, και μιας κοινωνίας χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς. Οι στόχοι αυτοί βρίσκονται στο επίκεντρο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για την εξασφάλιση ευφυούς, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στην ΕΕ.²²

Για το σκοπό αυτό, το ΕΚΤ προωθεί:

- τα υψηλά επίπεδα απασχόλησης και ποιοτικής εργασίας,
- τη βελτιωμένη πρόσβαση στην αγορά εργασίας,
- τη γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα των εργαζομένων,
- την προσαρμογή των εργαζομένων στη βιομηχανική μεταλλαγή και στις αλλαγές των συστημάτων παραγωγής που είναι απαραίτητες για τη βιώσιμη ανάπτυξη,
- το υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης για όλους,
- τη μετάβαση από την εκπαίδευση στην απασχόληση για τους νέους,
- την καταπολέμηση της φτώχειας,
- την κοινωνική ένταξη,
- την ισότητα των φύλων, την έλλειψη διακρίσεων και τις ίσες ευκαιρίες,
- την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, ιδιαίτερα στους τομείς της απασχόλησης, εκπαίδευσης, κατάρτισης και των κοινωνικών πολιτικών.²³

Παρ' όλο που οι κύριες προτεραιότητες του ΕΚΤ φαίνεται να μην έχουν άμεση συνάφεια με τον τομέα της ενέργειας, το ΕΚΤ μπορεί να στηρίξει το θεματικό στόχο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για στροφή προς μια οικονομία με μειωμένη χρήση άνθρακα ευνοώντας τον έγκαιρο εντοπισμό των αναγκών και ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, τη μεταρρύθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, την προσαρμογή των δεξιοτήτων και προσόντων, την αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού για τη βελτίωση των δυνατοτήτων του επαγγελματικής ένταξης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στους τομείς της βιομηχανίας και ενέργειας χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Σύμφωνα με εκτιμήσεις τουλάχιστον 1,1 δισ. ευρώ θα διατεθούν από το ΕΚΤ για τη βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που είναι απαραίτητα για την προσαρμογή των δεξιοτήτων και των προσόντων και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε τομείς που σχετίζονται με την ενέργεια και το περιβάλλον το περιβάλλον.²⁴

4.2.6.4. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΓΤΑΑ)

Η αγροτική πολιτική της ΕΕ βοηθάει τις αγροτικές περιοχές να ανταποκριθούν στο ευρύ φάσμα των προκλήσεων και ευκαιριών που αντιμετωπίζουν στον 21ο αιώνα οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών.

Το ΕΓΤΑΑ είναι χρηματοδοτικός μηχανισμός στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ) και έχει προϋπολογισμό 95,57 δισεκατομμύρια ευρώ. Σε ευθυγράμμιση με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» και την συνολική ΚΓΠ, η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης περιστρέφεται γύρω από τρεις εγκάρσιους στόχους:

- ανταγωνιστικότητα της γεωργίας,
- εξασφάλιση της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων και της κλιματικής δράσης,

- ισορροπημένη εδαφική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

Προκειμένου να γίνει αποδοτική διαχείριση της αναπτυξιακής αγροτικής πολιτικής μέσω των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης (ΠΑΑ), αυτοί οι τρεις στόχοι στηρίζονται από έξι βασικές προτεραιότητες:

- μεταφορά γνώσης και καινοτομίας στη γεωργία, τη δασοκομία και τις αγροτικές περιοχές,
- ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας όλων των ειδών γεωργίας και ενίσχυση της βιωσιμότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων,
- προώθηση της οργάνωσης της διατροφικής αλυσίδας και διαχείριση κινδύνων στη γεωργία,
- αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση οικοσυστημάτων που εξαρτώνται από τη γεωργία και τη δασοκομία,
- προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων και στήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία μειωμένης χρήσης άνθρακα και ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, όσον αφορά τους τομείς της γεωργίας, της παραγωγής τροφίμων και της δασοκομίας,
- προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της μείωσης της φτώχειας και της οικονομικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές.²⁵

Από του παραπάνω στόχους αυτός που είναι πιο συναφής με ενεργειακά έργα είναι η προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων και η στήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία μειωμένης χρήσης άνθρακα. Το ΕΓΤΑΑ μπορεί να συμβάλει στην επιτάχυνση της εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ για τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση, ειδικότερα της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, της οδηγίας για τις ενεργειακές υπηρεσίες, της οδηγίας για τη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και του στρατηγικού σχεδίου ενεργειακών τεχνολογιών, εστιάζοντας στις παρακάτω δράσεις:

- μεγαλύτερη αποδοτικότητα στη χρήση ενέργειας στη γεωργία και τη μεταποίηση τροφίμων με επενδύσεις σε ενεργειακώς πιο αποδοτικά κτίρια και εγκαταστάσεις, μαζί με την παροχή συμβουλών για ενεργειακή απόδοση

- διευκόλυνση της προμήθειας και χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, υποπροϊόντων, αποβλήτων, υπολειμμάτων και λοιπών πρώτων υλών εκτός των τροφίμων για τους σκοπούς της βιοοικονομίας με: επενδύσεις για την παραγωγή στη γεωργική εκμετάλλευση και τη χρήση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας· πρότυπα σχέδια για τη βελτίωση τη χρήσης υποπροϊόντων· επενδύσεις σε νέες δασοκομικές τεχνολογίες για τη μεταποίηση της βιομάζας και επενδύσεις σε υποδομές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε αγροτικές περιοχές.²⁶

Σύμφωνα με τις τρέχουσες εκτιμήσεις το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) θα διοχετεύσει μέσω χρηματοδοτικών προγραμμάτων 430 εκατ. ευρώ, υποστηρίζοντας τις επενδύσεις χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στη γεωργία, τη δασοκομία και την αγροτικής οικονομία.²⁷

4.2.6.5. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΕΤΘΑ)

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας είναι ένα από τα πέντε Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) που αλληλοσυμπληρώνονται και στηρίζουν την ανάκαμψη στην Ευρώπη με βάση την ανάπτυξη και την απασχόληση.

Το Ταμείο:

- βοηθά τους αλιείς στη μετάβασή τους προς μια βιώσιμη αλιεία
- στηρίζει τις παράκτιες κοινότητες στη διαφοροποίηση των οικονομιών τους
- χρηματοδοτεί έργα που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας και βελτιώνουν την ποιότητα ζωής στις ευρωπαϊκές παράκτιες περιοχές
- διευκολύνει την πρόσβαση των αιτούντων στη χρηματοδότηση.²⁸

Το ΕΤΘΑ στηρίζει την ενεργειακή πολιτική της ΕΕ χρηματοδοτώντας προγράμματα για την ανάπτυξη τεχνολογιών και λύσεων χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των δραστηριοτήτων στους τομείς της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, περιλαμβανομένων των αλιευτικών σκαφών, των λιμένων, των εγκαταστάσεων υδατοκαλλιέργειας και της μεταποίησης προϊόντων της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας.²⁹

4.2.6.6. ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΕΔΕΤ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Η συμβολή των ΕΔΕΤ στην υλοποίηση της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ μεγιστοποιείται μέσω της συνέργειας και συμπληρωματικότητας τόσο μεταξύ των διαφόρων ταμείων όσο και μεταξύ των ΕΔΕΤ και των άλλων πηγών χρηματοδότησης.

Συγκεκριμένα, το ΕΤΠΑ, το Ταμείο Συνοχής και (στις αγροτικές περιοχές) το ΕΓΤΑΑ αναμένεται να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της ανανεώσιμης ενέργειας και της ενεργειακής απόδοσης στην ΕΕ. Το ΕΤΠΑ θα βοηθήσει στην υποστήριξη της έρευνας και της καινοτομίας σε τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Μετά την ανάπτυξη των τεχνολογιών, το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν στην υποστήριξη έργων που χρησιμοποιούν τέτοιες τεχνολογίες για τη βελτίωση της παραγωγής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης, των

ενεργειακά αποδοτικών δημόσιων κτιρίων και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, χαμηλών εκπομπών άνθρακα.

Το ΕΤΠΑ και το ΕΓΤΑΑ μπορούν επίσης να συνδυαστούν για την προώθηση της ανάπτυξης έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το ΕΓΤΑΑ επικεντρώνεται στη χρηματοδότηση αγροτικών περιοχών και, για παράδειγμα, μπορούν να αναπτυχθούν αγροτικά ενεργειακά έργα στα οποία το ΕΤΠΑ θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την εγκατάσταση εξοπλισμού όπως οι λέβητες βιομάζας και το ΕΓΤΑΑ θα μπορούσε παράλληλα να χρησιμοποιηθεί για τη στήριξη της αυξημένης γεωργικής παραγωγής βιομάζας.³⁰

Επίσης, κοινά έργα μεταξύ των ΕΔΕΤ και του προγράμματος Ορίζοντα 2020 μπορούν να πραγματοποιηθούν σε διάφορους τομείς οι οποίοι περιλαμβάνουν:

- διείσδυση ενεργειακών καινοτομιών στην αγορά σε έργα υλοποίησης της ενεργειακής πολιτικής,
- προετοιμασία του εδάφους για πραγματοποίηση επενδύσεων,
- ανάπτυξη ικανοτήτων,
- δράση με δημόσια αποδοχή,
- χρηματοδότηση σε πρωτεργάτες έργων, όπως τα ερευνητικά κέντρα.

Ο τομέας «Ενέργεια» της ΔΣΕ και τα ΕΔΕΤ είναι συμπληρωματικά καθώς το ΕΤΠΑ, το ΤΣ και το ΕΓΤΑΑ μπορούν να χρηματοδοτήσουν έξυπνα δίκτυα διανομής ηλεκτρισμού.³¹

Τέλος, τα ΕΔΕΤ και το ΕΤΣΕ μπορούν να κινητοποιήσουν πρόσθετες επενδύσεις μέσω της αλληλοσυμπλήρωσής τους και της κινητοποίησης των μέγιστων δυνατών ιδιωτικών κεφαλαίων. Τα εν λόγω ταμεία έχουν σχεδιαστεί με διαφορετικό τρόπο, αλλά είναι συμπληρωματικά όσον αφορά τη φιλοσοφία, τον σχεδιασμό και το νομοθετικό πλαίσιο. Ενισχύουν το ένα το άλλο. Μπορούν να συνδυαστούν με διάφορους τρόπους, ανάλογα με την εκάστοτε επένδυση. Ο συνδυασμός των ΕΔΕΤ με το ΕΤΣΕ μπορεί να είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρων σε ορισμένες χώρες ή τομείς, όπως ο ενεργειακός τομέας, όπου τα διαρθρωτικά ταμεία προσφέρουν ευρείες ευκαιρίες και όπου το ΕΤΣΕ από μόνο του δεν έχει ακόμη αξιοποιηθεί πλήρως.³²

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. Ευρωπαϊκή Επιτροπή - ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 256/2014 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με την κοινοποίηση στην Επιτροπή των επενδυτικών σχεδίων σε ενεργειακή υποδομή εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την αντικατάσταση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 617/2010 του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 736/96 του Συμβουλίου. Διαθέσιμο στο [http://www.depa.gr/uploads/files/euro_el/%CE%9A%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%20\(%CE%95%CE%95\)%20%CE%B1%CF%81%CE%B9%CE%B8_%20256_26%202%2014.pdf](http://www.depa.gr/uploads/files/euro_el/%CE%9A%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%20(%CE%95%CE%95)%20%CE%B1%CF%81%CE%B9%CE%B8_%20256_26%202%2014.pdf) (προσπελάστηκε 6/05/2017).

2. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* - Εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 22ας Μαΐου 2013: Προκλήσεις και πολιτική στον τομέα της ενέργειας. Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/energy2_el.pdf (προσπελάστηκε 06/05/2017).
3. *European energy infrastructure opportunities Connecting the dots*, Norton Rose Fulbright – September 2015. Διαθέσιμο στο <http://www.nortonrosefulbright.com/files/european-energy-infrastructure-opportunities-connecting-the-dots-131696.pdf> (προσπελάστηκε 15/05/2017).
4. <https://ec.europa.eu/energy/en/news/investment-plan-europe-and-energy-making-energy-union-reality> (προσπελάστηκε 15/05/2017).
5. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:en0012&from=EN> (προσπελάστηκε 15/05/2017).
6. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: COM(2016) 743 final ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Σχετικά με την υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Ενεργειακού Προγράμματος Ανάκαμψης και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ενεργειακής Απόδοσης.
7. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1316/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2013 για τη σύσταση της διευκόλυνσης «Συνδέοντας την Ευρώπη», την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 913/2010 και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 680/2007 και (ΕΚ) αριθ. 67/2010
8. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: COM(2016) 597 final 2016/0276 (COD) Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1316/2013 και (ΕΕ) 2015/1017 όσον αφορά την παράταση της λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων, καθώς και τη θέσπιση τεχνικών βελτιώσεων για το εν λόγω Ταμείο και τον Ευρωπαϊκό Κόμβο Επενδυτικών Συμβουλών . Διαθέσιμο στο <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EL/1-2016-597-EL-F1-1.PDF> (προσπελάστηκε 15/05/2017).
9. <http://www.ekt.gr/el/magazines/features/17910> (προσπελάστηκε 15/05/2017).
10. <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>(προσπελάστηκε 15/05/2017).
11. http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:200106_1&from=EL(προσπελάστηκε 15/05/2017).
12. <https://ec.europa.eu/energy/en/funding-and-contracts> (προσπελάστηκε 15/05/2017).
13. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2015/1017 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 25ης Ιουνίου 2015 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, τον Ευρωπαϊκό Κόμβο Επενδυτικών Συμβουλών και την Ευρωπαϊκή Πύλη Επενδυτικών Έργων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1291/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1316/2013 — το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων
14. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: COM(2017) 53 final ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ Δεύτερη έκθεση για την κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης.
15. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* - Εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 22ας Μαΐου 2013: Προκλήσεις και πολιτική στον τομέα της ενέργειας. Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/energy2_el.pdf (προσπελάστηκε 06/06/2017).

16. Ευρωπαϊκή επιτροπή: ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ (ΕΔΕΤ) ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (ΕΤΣΕ) ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ, ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, Μάρτιος 2016 Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/thefunds/fin_inst/pdf/efsi_esif_summary_el.pdf (προσπελάστηκε 10/06/2017).
17. Ευρωπαϊκή επιτροπή: ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ των Ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων και συναφών εργαλείων της ΕΕ. Διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/synergies_beneficiaries_el.pdf (προσπελάστηκε 10/06/2017).
18. http://ec.europa.eu/regional_policy/el/funding/erdf/(προσπελάστηκε 10/06/2017).
19. Ibid
20. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/fiche_low_carbon_en.pdf (προσπελάστηκε 10/06/2017).
21. http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/el/funding/cohesion-fund/ (προσπελάστηκε 10/06/2017).
22. <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=35&langId=el> (προσπελάστηκε 10/09/2017).
23. Ευρωπαϊκή επιτροπή: ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ (ΕΔΕΤ) ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (ΕΤΣΕ) ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ, ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, Μάρτιος 2016 Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/thefunds/fin_inst/pdf/efsi_esif_summary_el.pdf (προσπελάστηκε 10/06/2017).
24. Ευρωπαϊκή επιτροπή : CONTRIBUTION OF THE EUROPEAN STRUCTURAL AND INVESTMENT FUNDS TO THE 10 COMMISSION PRIORITIES ENERGY UNION AND CLIMATE, December 2015. Διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/key-energy-union-climate_en.pdf (προσπελάστηκε 15/06/2017).
25. Ευρωπαϊκή επιτροπή: ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ των Ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων και συναφών εργαλείων της ΕΕ. Διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/synergies_beneficiaries_el.pdf (προσπελάστηκε 10/06/2017).
26. Ευρωπαϊκή επιτροπή: SWD(2012) 61 τελικό Μέρος Ι ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Στοιχεία για κοινό στρατηγικό πλαίσιο 2014-2020 μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, του Ταμείου Συνοχής, του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας. Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/strategic_framework/csf_part2_el.pdf (προσπελάστηκε στις 15/06/2017).
27. Ευρωπαϊκή επιτροπή : CONTRIBUTION OF THE EUROPEAN STRUCTURAL AND INVESTMENT FUNDS TO THE 10 COMMISSION PRIORITIES ENERGY UNION AND CLIMATE, December 2015. Διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/key-energy-union-climate_en.pdf (προσπελάστηκε 15/06/2017)
28. https://ec.europa.eu/fisheries/cfr/emff_el (προσπελάστηκε 15/06/2017).

29. Ευρωπαϊκή επιτροπή: SWD(2012) 61 τελικό Μέρος Ι ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Στοιχεία για κοινό στρατηγικό πλαίσιο 2014-2020 μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, του Ταμείου Συνοχής, του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας. Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/strategic_framework/csf_part2_el.pdf (προσπελάστηκε στις 15/06/2017).
30. European energy infrastructure opportunities Connecting the dots, Norton Rose Fulbright – September 2015. Διαθέσιμο στο <http://www.nortonrosefulbright.com/files/european-energy-infrastructure-opportunities-connecting-the-dots-131696.pdf> (προσπελάστηκε 15/05/2017).
31. Ευρωπαϊκή επιτροπή: ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ των Ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων και συναφών εργαλείων της ΕΕ. Διαθέσιμο στο https://www.espa.gr/elibrary/synergies_beneficiaries_el.pdf (προσπελάστηκε 10/06/2017).
32. Ευρωπαϊκή επιτροπή: ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ (ΕΔΕΤ) ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (ΕΤΣΕ) ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ, ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, Μάρτιος 2016 Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/thefunds/fin_inst/pdf/efsi_esif_summary_el.pdf (προσπελάστηκε 10/06/2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Ο ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο ενεργειακός τομέας της Ελλάδας αποτελεί βασικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας με ανοδικές τάσεις και σημαντική συμμετοχή στο εθνικό προϊόν, όπως φαίνεται από την εξέλιξη των δύο βασικών ενεργειακών κλάδων που καταγράφονται στους Εθνικούς Λογαριασμούς. Η δραστηριότητα στον τομέα αυτό αντιπροσωπεύει περίπου στο 6% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της, σε σύγκριση με τη συνολική συμβολή της τουριστικής βιομηχανίας στο ΑΕΠ της χώρας, που ανήλθε σε 18,5% το 2016 (Πηγή: Eurobank). Με εκατοντάδες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον ευρύ τομέα της ενέργειας και απασχολούν άμεσα και έμμεσα περίπου 100.000 εργαζόμενους, η ενέργεια, μαζί με τον τουρισμό και τη βιομηχανία, θεωρείται μια από τις πιο δυναμικές συνιστώσες της οικονομίας της χώρας σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά.¹

Η βαθειά και παρατεταμένη ύφεση της ελληνικής οικονομίας από το 2008, με συρρίκνωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) κατά περίπου το ένα τέταρτο του μεγέθους του, αναδεικνύει ως κεντρικό ζήτημα το αναπτυξιακό πρότυπο που μπορεί να οδηγήσει τη χώρα σε διατηρήσιμη ανάπτυξη. Υπό το πρίσμα της μετάβασης σε ένα νέο πρότυπο ανάπτυξης, ο τομέας Ενέργειας μπορεί να αναδειχθεί ως ένας από τους πλέον σημαντικούς τομείς για τις οικονομικές προοπτικές της Ελλάδας. Ειδικότερα, εκτός από την άμεση συνεισφορά του στην παραγωγή και την απασχόληση, αυτό ισχύει για τουλάχιστον δύο επιπλέον λόγους. Πρώτον, σχετίζεται με το ρόλο του κόστους ενέργειας και της ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού για την ανταγωνιστικότητα συνολικά της οικονομίας και για τον προσδιορισμό του επιπέδου ευημερίας των πολιτών. Δεύτερον, σχετίζεται με την προσέλκυση επενδύσεων για την αξιοποίηση των εγχώριων ενεργειακών πόρων και τον εκσυγχρονισμό των ενεργειακών υποδομών.²

5.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

5.2.1 Η Σημερινή κατάσταση του Ελληνικού Ενεργειακού Συστήματος

Κατά την τελευταία 20ετία, το εθνικό ενεργειακό σύστημα εξελίχθηκε σύμφωνα τόσο με τα μεγέθη της οικονομικής ανάπτυξης όσο και με τις νέες καταναλωτικές συνήθειες που υιοθετήθηκαν. Παρατηρήθηκε μια τάση για διαρκή αύξηση της ζήτησης ενέργειας σε όλους τους τομείς κατανάλωσης, η οποία επηρέασε την ανάπτυξη του ενεργειακού συστήματος. Το υψηλό επίπεδο χρήσης συμβατικών καυσίμων τόσο για την παραγωγή

ηλεκτρισμού όσο και για την κατανάλωση σε όλους ανεξαιρέτως τους τομείς αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό του ελληνικού ενεργειακού μίγματος. Η αξιοποίηση του λιγνίτη, αποτέλεσε στρατηγική επιλογή, παρά τις περιβαλλοντικές του επιπτώσεις, καθώς μέχρι σήμερα αποτελεί το βασικό μας εγχώριο καύσιμο. Το ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας κυριαρχείται επίσης, από εισαγόμενους υδρογονάνθρακες και κυρίως πετρελαϊκά προϊόντα και λιγότερο φυσικό αέριο. Η μεγάλη εξάρτηση της χώρας από τις εισαγωγές καυσίμων και οι μη προβλέψιμες και κυρίως μη ελεγχόμενες μεταβολές στην τιμή τους, επιφέρουν ένα σημαντικό παράγοντα αβεβαιότητας στο σχεδιασμό ενεργειακών πολιτικών αλλά και στην ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού.³

Η αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης στην Ελλάδα αναδεικνύει πολλές από τις ιδιαιτερότητες, τις δυσκολίες και τα εμπόδια για την υλοποίηση της εθνικής ενεργειακής πολιτικής. Ταυτόχρονα ο εντοπισμός των τομέων στους οποίους υστερεί η χώρα, αλλά και εκείνων στους οποίους αναγνωρίζεται υψηλό δυναμικό μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στην κατάρτιση ενός οδικού χάρτη για την προσέγγιση των εθνικών στόχων και την ενδυνάμωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Η τελική κατανάλωση ενέργειας στην Ελλάδα βασίζεται, όπως προαναφέρθηκε, σχεδόν εξολοκλήρου σε συμβατικά καύσιμα και μάλιστα ρυπογόνα, ενώ οι συνήθειες τεχνολογίες που εφαρμόζονται στους περισσότερους τομείς επιτυγχάνουν σχετικά χαμηλή ενεργειακή απόδοση. Παράλληλα, αν και η διείσδυση του φυσικού αερίου στην τελική κατανάλωση στην Ελλάδα παρουσίασε αξιόλογη δυναμική, εξακολουθεί να αφορά μόνο σε μικρό μερίδιο της συνολικής κατανάλωσης και βρίσκεται αρκετά μακριά από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Τέλος, ενώ η διείσδυση ΑΠΕ παρουσίασε αξιοσημείωτη αύξηση τα τελευταία χρόνια, μέσω της εφαρμογής ισχυρών μέτρων πολιτικής, εξακολουθεί να υπάρχει υψηλό αναξιοποίητο δυναμικό, αλλά και μεγάλα περιθώρια τόσο βελτίωσης του θεσμικού πλαισίου, όσο και ενίσχυσης των υποδομών για τη διασφάλιση της ασφαλούς λειτουργίας του Συστήματος σε συνθήκες υψηλής διείσδυσης ΑΠΕ. Η υιοθέτηση κοινών ευρωπαϊκών πολιτικών στον τομέα της ενέργειας και κυρίως σε σχέση με τις απαιτήσεις για περιορισμό των εκπομπών αέριων ρύπων του θερμοκηπίου έχει ήδη επηρεάσει τις αποφάσεις που αφορούν το σχεδιασμό και τη διαμόρφωση του εθνικού ενεργειακού συστήματος. Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια επιτυγχάνεται μια ολοένα αυξανόμενη διείσδυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας τόσο στην ηλεκτροπαραγωγή, όσο και στην τελική χρήση ενέργειας, ενώ ήδη έχουν εφαρμοστεί μέτρα και πολιτικές για την επίτευξη εξοικονόμησης ενέργειας.⁴

5.2.2 Οι Στόχοι της Ελληνικής Ενεργειακής Πολιτικής

Η Ελληνική ενεργειακή αγορά βρίσκεται σήμερα σε πορεία ραγδαίων και ριζικών εξελίξεων. Οι νέες εξελιγμένες ενεργειακές τεχνολογίες και οι διαχρονικές περιβαλλοντικές επιταγές, τα διεθνή και ευρωπαϊκά πλαίσια συνεργασίας αλλά και άλλες διακρατικές συμφωνίες και πρωτόκολλα, επιτάσσουν την προσαρμογή και την εναρμόνιση της ελληνικής ενεργειακής αγοράς και του θεσμικού της πλαισίου με τις σύγχρονες διεθνείς τάσεις, αντιλήψεις και επιταγές. Οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα κατά το σχεδιασμό της ενεργειακής της πολιτικής μεγεθύνονται αν συνυπολογιστούν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και η αβεβαιότητα των μελλοντικών οικονομικών συγκυριών. Παράλληλα, πρέπει να συνυπολογιστεί το γεγονός ότι σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν συμφωνηθεί δεσμευτικοί ενεργειακοί στόχοι για τα Κ-Μ μέχρι το 2050. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τον οδικό χάρτη, ο οποίος έχει ως στόχο την επίτευξη μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών CO₂ και βιώσιμη ανάπτυξη έως το 2050. Το κοινό Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης, βασίζεται στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μια «Ενεργειακή Πολιτική για την Ευρώπη», και καθορίζει ένα μελλοντικό πολιτικό πρόγραμμα προτείνοντας παράλληλα και το αντίστοιχο πλαίσιο δράσεων για την επίτευξη των κύριων ενεργειακών στόχων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε ό,τι αφορά την αειφορία, την ανταγωνιστικότητα και την ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού.

Με βάση, λοιπόν, την Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Πολιτική και τα χαρακτηριστικά του εθνικού ενεργειακού συστήματος, οι κύριοι άξονες της εθνικής ενεργειακής πολιτικής είναι :

1. Η εξεύρεση, η εξασφάλιση και η διαχείριση ενεργειακών πόρων, με τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η ασφαλής, ομαλή, αδιάλειπτη και αξιόπιστη κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της χώρας, σε όλη της την επικράτεια, και με τους καλύτερους δυνατούς όρους για τους πολίτες.
2. Η δημιουργία ενεργειακών αποθεμάτων, συμμαχιών και εναλλακτικών οδών για την κάλυψη των αναγκών της εγχώριας ενεργειακής αγοράς σε περιόδους ενεργειακών κρίσεων και η προστασία των καταναλωτών μέσω εφαρμογής μηχανισμών εξομάλυνσης εξωγενών, έκτακτων αποσταθεροποιητικών φαινομένων και τάσεων.
3. Η βιώσιμη και αειφόρος ανάπτυξη του φάσματος του ενεργειακού τομέα, σε όλες του τις μορφές, από την παραγωγή μέχρι την τελική χρήση, μέσα από το πρίσμα της προστασίας της φύσης και της διαφύλαξης του περιβάλλοντος.⁵

Η στρατηγική για την ικανοποίηση των ενεργειακών αναγκών και την επίλυση του ενεργειακού ζητήματος στην Ελλάδα, επιτυγχάνεται με τη διαμόρφωση του αναγκαίου ρυθμιστικού και νομικού καθεστώτος, το οποίο επικεντρώνεται σήμερα στις εξής γενικές κατευθύνσεις:

1. Προστασία του περιβάλλοντος και μείωση εκπομπών αέριων ρύπων - διοξειδίου του άνθρακα μέχρι το 2050 σε σχέση με τις αντίστοιχες εκπομπές του 2005.
2. Προστασία της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας και βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.
3. Μείωση της εξάρτησης από εισαγόμενη ενέργεια και πετρέλαιο, κυρίως μέσω της μεγιστοποίησης της διείσδυσης των ΑΠΕ και της βέλτιστης αξιοποίησης των εγχώριων ενεργειακών πόρων.
4. Ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και διαφοροποίηση του ενεργειακού μίγματος μέσω της βέλτιστης αξιοποίησης του εγχώριου δυναμικού, ειδικά για την ανάπτυξη τεχνολογιών ΑΠΕ.
5. Ενίσχυση των ηλεκτρικών δικτύων τόσο μέσω των διασυνοριακών διασυνδέσεων όσο και στο εσωτερικό της χώρας, καθώς και ανάπτυξη έξυπνων δικτύων και μετρητών, με έμφαση στην ανάπτυξη και διεύρυνση συστημάτων αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας (λ.χ. ανάπτυξη μεγάλων αντλητικών υδροηλεκτρικών σταθμών).
6. Αξιόπιστη, προσιτή και επαρκής παροχή ενέργειας και ενεργειακών υπηρεσιών σε κάθε καταναλωτή και επιχείρηση.
7. Αύξηση της συμμετοχής των ΜΜΜ στο μεταφορικό έργο των επιβατικών και εμπορευματικών μεταφορών, εκσυγχρονισμός των υποδομών και των οχημάτων.
8. Αξιοποίηση της διάδοσης νέων τεχνολογιών στους τομείς της ζήτησης και προσφοράς ενέργειας με σκοπό την ενίσχυση της εγχώριας επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης.⁶

5.2.3 Μέτρα για την επίτευξη των εθνικών ενεργειακών στόχων⁷

Η επίτευξη των εθνικών ενεργειακών στόχων τόσο για το 2020 όσο και σε πιο μακροχρόνιο ορίζοντα, όπως το 2050, απαιτεί το σχεδιασμό, την υιοθέτηση, καθώς και την παρακολούθηση εφαρμογής και αξιολόγηση μέτρων ενεργειακής πολιτικής, ικανών να δημιουργούν το πλαίσιο για την εξέλιξη του μίγματος της ηλεκτροπαραγωγής και των

τάσεων στους τομείς τελικής κατανάλωσης ενέργειας, σύμφωνα με τους άξονες του εθνικού ενεργειακού σχεδιασμού. Τα μέτρα αυτά αφορούν σε:

- παρεμβάσεις/αλλαγές κυρίως στο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο,
- έργα υποδομών,
- ανάπτυξη μηχανισμών της αγοράς καθώς και χρηματοδοτικών εργαλείων ή/και κινήτρων,
- υιοθέτηση και προώθηση νέων ενεργειακών τεχνολογιών με προστιθέμενη αξία,
- εκπαίδευση και επιμόρφωση επαγγελματικών ή/και κοινωνικών ομάδων,
- δράσεις ενημέρωσης και προώθησης για την αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς,
- ανάπτυξη ενός μηχανισμού για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων αυτών των μέτρων ενεργειακής πολιτικής.

Προφανώς σε κάθε περίπτωση, η υιοθέτηση και εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου και δεσμευτικού ρυθμιστικού πλαισίου για την επίτευξη περιβαλλοντικών και ενεργειακών στόχων, έχει και θα συνεχίσει να έχει καταλυτικό ρόλο ως προς την ανάπτυξη και διείσδυση τόσο των τεχνολογιών ΑΠΕ όσο και των τεχνολογιών βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης.

5.2.3.1. Μέτρα πολιτικής στην τελική κατανάλωση ενέργειας

Σύμφωνα με την παρ. 1 του Άρθρου 7 της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ, ο υπολογισμός του στόχου εξοικονόμησης ενέργειας *«ισοδυναμεί τουλάχιστον με την πραγματοποίηση νέων εξοικονομήσεων κάθε χρόνο από την 1η Ιανουαρίου 2014 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2020 ίσων με το 1,5% των κατ' όγκον ετήσιων πωλήσεων ενέργειας στους τελικούς καταναλωτές όλων των διανομέων ενέργειας είτε όλων των εταιρειών λιανικής πώλησης ενέργειας, του μέσου όρου των τριών τελευταίων ετών πριν από την 1η Ιανουαρίου 2013. Οι κατ' όγκον πωλήσεις ενέργειας που χρησιμοποιούνται στις μεταφορές μπορούν να εξαιρούνται εν όλω ή εν μέρει από αυτόν τον υπολογισμό»*.

Σύμφωνα με το 3ο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση (Δεκέμβριος 2014), για την πλήρωση του στόχου εξοικονόμησης ενέργειας επιλέχθηκε αποκλειστικά η υιοθέτηση κατάλληλων ισοδύναμων μέτρων πολιτικής για την εξασφάλιση εξοικονόμησης ενέργειας στους τελικούς καταναλωτές χωρίς τη θέσπιση καθεστώτος επιβολής υποχρέωσης

ενεργειακής απόδοσης σε υπόχρεα μέρη (εταιρείες λιανικής πώλησης ενέργειας και διανομείς ενέργειας).

Τα μέτρα πολιτικής για την εξασφάλιση εξοικονόμησης ενέργειας στους τελικούς καταναλωτές υλοποιούνται από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές, ενώ οι τελικοί αποδέκτες αυτών, είναι ο στενός και ευρύτερος δημόσιος τομέας, οι επιχειρήσεις του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, καθώς και οι τελικοί καταναλωτές.

Τα μέτρα πολιτικής που επιλέχθηκαν καλύπτουν στο σύνολό τους όλους τους τομείς τελικής κατανάλωσης ενέργειας περιλαμβανομένων του οικιακού, του τριτογενούς τομέα, των μεταφορών, καθώς επίσης και των βιομηχανιών που εμπίπτουν στην Οδηγία 2003/87/ΕΚ σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της Οδηγίας 1996/61/ΕΚ του Συμβουλίου. Στον παρακάτω Πίνακα παρατίθενται τα εναλλακτικά μέτρα πολιτικής που επιλέχθηκαν ώστε να καλύψουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Άρθρο 7.

Πίνακας 5.1: Επιλεγμένα εναλλακτικά μέτρα πολιτικής⁸

A/A	Μέτρο πολιτικής για την εξοικονόμηση ενέργειας	Αριθμός παρεμβάσεων	Διάρκεια υλοποίησης μέτρου	Διάρκεια ζωής μέτρου	Υπολογιζόμενη εξοικονόμηση τελικής ενέργειας (ktoe)
M1	Πρόγραμμα “Εξοικονόμηση Κατ’Οίκον”	70.000 κατοικίες	2011-2015	2014-2024+	83,8
M2	Πρόγραμμα “Εξοικοονομώ” στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης	104 δήμοι	2011-2015	2014-2024+	3,7
M3	Πρόγραμμα “Εξοικοονομώ II” στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης	139 δήμοι	2011-2015	2014-2024+	8,3
M4	Ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών	200.000 κατοικίες	2015-2020	2014-2024+	239,5
M5	Ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων	280 δημόσια κτίρια	2015-2020	2014-2024+	12,8
M6	Ενεργειακή αναβάθμιση σε κτίρια επαγγελματικής χρήσης	3.500 κτίρια	2015-2020	2014-2024+	31,6
M7	Εφαρμογή συστήματος ενεργειακής διαχείρισης με βάση το πρότυπο ISO 50001 σε φορείς του Δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα	4.000 κτίρια	2015-2020	2014-2024+	28,1
M8	Ενεργειακή αναβάθμιση σε κτίρια επαγγελματικής χρήσης μέσω Επιχειρήσεων Ενεργειακών Υπηρεσιών	3.000 κτίρια	2015-2020	2014-2024+	50,8
M9	Δράσεις εκπαίδευσης και επιμόρφωσης σε στελέχη του τριτογενούς τομέα	40.000 άτομα	2015-2020	2014-2024+	76,8
M10	Ανάπτυξη ευφυών συστημάτων μέτρησης	60.000 μετρητές	2014-2015	2014-2024+	96,8

	ενέργειας	160.000 μετρητές	2014-2016		
		5.540.000 μετρητές	2016-2020		
M11	Αντικατάσταση παλαιών ελαφριών φορτηγών δημοσίου και ιδιωτικού τομέα	10.000 οχήματα	2015-2020	2014-2024+	11,3
M12	Αντικατάσταση παλαιών επιβατικών οχημάτων ιδιωτικού τομέα	50.000 οχήματα	2011-2015	2014-2024+	22,7
M13	Πρώθηση αεριοκίνησης-υγραεριοκίνησης επιβατικών οχημάτων ιδιωτικού τομέα	35.000 οχήματα	2015-2020	2014-2024+	10,4
M14	Πράξεις ΕΠΠΕΡΑΑ		2011-2015	2014-2024+	14,2
M15	Ανάπτυξη μετρό Θεσσαλονίκης		2017-2020	2017-2024+	21,4
M16	Επέκταση μετρό Αθήνας		2013-2020	2013-2024+	29,3
M17	Συμψηφισμός προστίμων αυθαιρέτων με εργασίες ενεργειακής αναβάθμισης	90.000 κατοικίες	2014-2020	2014-2024+	107,8
M18	Ενεργειακοί υπεύθυνοι σε κτίρια του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα	15.000 κτίρια	2014-2020	2014-2024+	52,6
Συνολική ποσότητα τελικής ενέργειας που εξοικονομείται από τα μέτρα πολιτικής (ktoe)					902,1

5.2.3.2. Μέτρα πολιτικής στον τομέα του ηλεκτρισμού

Τα μέτρα στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της εθνικής ενεργειακής πολιτικής σχετίζονται με τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού, την εξασφάλιση λειτουργικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά και τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στον τομέα ηλεκτροπαραγωγής. Τα μέτρα αφορούν σε έργα υποδομών (επεκτάσεις δικτύων και διασυνδέσεις), στην κατάλληλη τροποποίηση του ηλεκτρικού μίγματος, στην ευέλικτη και στην αποκεντρωμένη παραγωγή, στην εξάπλωση της τεχνολογίας των έξυπνων δικτύων, καθώς και στη συνέχιση και ενίσχυση θεσμικών, κανονιστικών και οικονομικών μέτρων για την προώθηση της εθνικής στρατηγικής.

5.2.3.3. Μέτρα πολιτικής για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Ειδικά για τη διείσδυση των τεχνολογιών ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή, έμφαση δίνεται στον εξορθολογισμό και επιτάχυνση της αδειοδοτικής διαδικασίας, στο χωροταξικό σχεδιασμό και προγραμματισμό για την άρση των εμποδίων στην εγκατάσταση μονάδων ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ, καθώς και στην ύπαρξη των κατάλληλων μηχανισμών στήριξης των επενδύσεων των έργων αυτών και την μακροπρόθεσμη ένταξή τους στην

ανταγωνιστική αγορά. Σημαντική παράμετρος για την υποστήριξη αυτών των έργων είναι και τα χρηματοδοτικά εργαλεία, όπως η επιδότηση της παραγόμενης ενέργειας από τις τεχνολογίες ΑΠΕ, όπου όμως πρέπει να προσαρμόζονται λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη του κόστους των τεχνολογιών. Μακροπρόθεσμα, η χρηματοδοτική στήριξη της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές είναι δυνατόν να καταργηθεί σταδιακά εφόσον μειωθεί περαιτέρω το κόστος της και επιλυθούν οι αδυναμίες της ενιαίας ηλεκτρικής αγοράς ώστε να καταστεί δυνατή η εκμετάλλευσή της ενέργειας από ΑΠΕ σε συνθήκες ανταγωνιστικής αγοράς.

5.2.3.4. Μέτρα πολιτικής για τα Δίκτυα Μεταφοράς και Διανομής Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου

Όσον αφορά στα δίκτυα, τα προγραμματιζόμενα έργα περιλαμβάνουν την ενίσχυση και επέκταση γραμμών μεταφοράς και διανομής, τη βελτίωση της λειτουργίας και της οικονομικότητας του συστήματος καθώς και έργα ενίσχυσης υφιστάμενων και κατασκευής νέων διασυνδέσεων με γειτονικές χώρες. Παράλληλα περιλαμβάνονται και τα έργα επέκτασης του Συστήματος για την Διασύνδεση των νησιών του Αιγαίου. Η εκτιμώμενη ανάπτυξη των δικτύων, μέχρι το 2030, γίνεται με βάση τις υφιστάμενες προοπτικές ανάπτυξης της ζήτησης καθώς και της συμβατικής παραγωγής και των ΑΠΕ, όπως προβλέπονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τις ΑΠΕ. Όσον αφορά στον τομέα του φυσικού αερίου, η θέση της χώρας, η σημασία της ανάπτυξης νέων αγωγών διαμετακόμισης για τη διαφοροποίηση των πηγών προμήθειας φυσικού αερίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η επέκταση του δικτύου σε ευρύτερες περιοχές της χώρας και οι εξελίξεις σχετικά με νέα κοιτάσματα φυσικού αερίου από χώρες της Κασπίας, της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, προδιαγράφουν ένα πλαίσιο ενεργούς συμμετοχής της Ελλάδας στα μεγάλα έργα των διεθνών διασυνδέσεων της ευρύτερης περιοχής.

5.2.4 Η Εξέλιξη του Θεσμικού Πλαισίου της Ενεργειακής Πολιτικής⁹

Βασικό εργαλείο για την υιοθέτηση και εφαρμογή των στόχων της εθνικής ενεργειακής πολιτικής αποτελεί το νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο συνοπτικά παρουσιάζεται παρακάτω:

Με τον **N.2244/1994**: *“Ρύθμιση θεμάτων ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και από συμβατικά καύσιμα και άλλες διατάξεις”* το ελληνικό κράτος κάνει το πρώτο βήμα για τη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τρίτους εκτός της ΔΕΗ, δίνοντας

τη δυνατότητα και σε ανεξάρτητους παραγωγούς να διεισδύσουν στον χώρο αυτόν και ιδιαίτερα στην ηλεκτροπαραγωγή από ΑΠΕ.

Με τον **N.2773/1999**: *“Απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας – Ρύθμιση θεμάτων ενεργειακής πολιτικής και άλλες διατάξεις”*, το θεσμικό πλαίσιο της Ελλάδας εναρμονίζεται σύμφωνα με την Οδηγία 96/92/ΕΚ, L.0092 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με στόχο την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Έτσι δημιουργείται ένα ευνοϊκό καθεστώς για τους σταθμούς παραγωγής από ΑΠΕ, δίνοντας προτεραιότητα στην απορρόφηση της παραγόμενης ενέργειας από αυτούς έναντι των συμβατικών μονάδων (άρθρα 35-37) αλλά και ορίζοντας ιδιαίτερο τρόπο τιμολόγησής της (άρθρα 38-39).

Επιπλέον, με τον **N.3468/2006**: *“Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης και λοιπές διατάξεις”*, αφ’ ενός υιοθετείται από την εθνική νομοθεσία η Οδηγία 2001/77/ΕΚ, L.283 και αφ’ ετέρου προωθείται κατά προτεραιότητα, με κανόνες και αρχές, η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από μονάδες ΑΠΕ και μονάδες Συμπαραγωγής.

Με τον **N.3734/2009**: *“Ρύθμιση θεμάτων ΑΠΕ”* α) εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2004/8/ΕΚ για την προώθηση της Συμπαραγωγής ενέργειας βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα στην εσωτερική αγορά και συμπληρώνεται το σχετικό νομικό πλαίσιο και β) αναπροσαρμόζονται τα τιμολόγια απορρόφησης της ενέργειας που παράγεται από Φωτοβολταϊκούς σταθμούς. Τον Ιούνιο του 2009, με Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ Β’1079), που εκδόθηκε κατ’ εξουσιοδότηση του Ν.3468 (όπως τροποποιήθηκε με τον Ν.3734), καταρτίζεται ειδικό πρόγραμμα ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών μονάδων, προβλέποντας την κτιριακή εγκατάσταση μικρών συστημάτων.

Στόχος του **N. 3851/2010**: *“Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.”* είναι η επίτευξη συγκεκριμένων στόχων για τη διείσδυση των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση. Ο νόμος αυτός θέτει συνολικά τις βάσεις και την πορεία εξέλιξης του ενεργειακού τομέα μέχρι το 2020. Ειδικά για την Ελλάδα, ο στόχος για τις εκπομπές αερίων ρύπων του θερμοκηπίου είναι μείωση κατά 4% στους τομείς εκτός εμπορίας σε σχέση με τα επίπεδα του 2005 και 18% διείσδυση των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση .

Με τις διατάξεις του Ν. 3855/2010: *“Μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση, ενεργειακές υπηρεσίες και άλλες διατάξεις”*

εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2006/32/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2006 «για την ενεργειακή απόδοση κατά την τελική χρήση και τις ενεργειακές υπηρεσίες και για την κατάργηση της Οδηγίας 93/76/ΕΟΚ του Συμβουλίου» (ΕΕ L 114/64), που αποσκοπεί στην οικονομικά αποτελεσματική βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση ενέργειας και στην ανάπτυξη αγοράς ενεργειακών υπηρεσιών. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού:

α) καθορίζονται εθνικοί στόχοι εξοικονόμησης ενέργειας, θεσπίζεται το απαραίτητο θεσμικό και νομικό πλαίσιο και προβλέπονται τα αντίστοιχα χρηματοοικονομικά μέσα για την επίτευξη των στόχων αυτών, παρέχονται τα κατάλληλα κίνητρα και προβλέπονται οι αναγκαίοι μηχανισμοί ενεργειακής απόδοσης για την άρση των φραγμών και των ατελειών της αγοράς που παρεμποδίζουν την αποδοτική τελική χρήση της ενέργειας και

β) δημιουργούνται οι συνθήκες για την ανάπτυξη και την προώθηση της αγοράς ενεργειακών υπηρεσιών και άλλων μέτρων βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης στον τελικό καταναλωτή.

Με τον **N. 4001/2011**: *“Για τη Λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις”* , εναρμονίζεται η εθνική νομοθεσία με τις Οδηγίες 2009/72/ΕΚ και 2009/73/ΕΚ, με στόχο την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας & φυσικού αερίου, την ανάπτυξη μιας πιο λειτουργικής και ανταγωνιστικής αγοράς ενέργειας προς όφελος του καταναλωτή.

Με τον **N. 4062/2012**: *“Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού – Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ – Προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/28/ΕΚ) – Κριτήρια Αειφορίας Βιοκαυσίμων και Βιορευστών (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/30/ΕΚ)”* , το εθνικό πρόγραμμα αξιοποίησης του ηλιακού ενεργειακού δυναμικού μέσω του Προγράμματος Ήλιος αποσκοπεί στην ανάπτυξη, παραγωγή και εξαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ηλιακή ακτινοβολία στην Ελληνική Επικράτεια στο πλαίσιο υλοποίησης συνεργασίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και ενός ή περισσότερων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτων χωρών σύμφωνα με τις διατάξεις της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ (ΕΕ L 140/2009) και ιδιαίτερα των άρθρων 6,7,9 και 11, όπως αυτά ενσωματώνονται με την παράγραφο 2 του άρθρου 16 του Ν 4062/2012, στην προώθηση και υποστήριξη σχεδίων ανάπτυξης υποδομών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας σε εθνικό και διευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με τη στρατηγική της ΕΕ για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας και τη διείσδυση των ΑΠΕ, και στην

αξιοποίηση του ηλιακού δυναμικού των δημοσίων ακινήτων προς όφελος της εθνικής οικονομίας και προς εξυπηρέτηση του εθνικού στόχου της αποπληρωμής του δημοσίου χρέους. Επιπλέον, με τις διατάξεις του Ν 4062/2012, εναρμονίζεται η εθνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου (L 140). Σε ό,τι αφορά τα βιοκαύσιμα και τα βιορευστά (Άρθρο 7β της Οδηγίας 98/70/ΕΚ όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 περίπτωση 6 της Οδηγίας 2009/30/ΕΚ) αυτά δεν πρέπει να παράγονται από πρώτες ύλες προερχόμενες από εδάφη με υψηλή αξία βιοποικιλότητας και ειδικό καθεστώς προστασίας.

Σκοπός του **Ν. 4414/2016**: *“Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης - Διατάξεις για το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των κλάδων προμήθειας και διανομής στην αγορά του φυσικού αερίου και άλλες διατάξεις”*

είναι:

α. Η ανάπτυξη νέου καθεστώτος στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Α. Π. Ε) και από Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (Σ.Η.Θ.Υ.Α.) συμβατού με τις «Κατευθυντήριες Γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας (2014-2020)» (ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ΕΕ C200/28.6.2014).

β. Η αναμόρφωση του καθεστώτος στήριξης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. προκειμένου να επιτευχθεί η σταδιακή ενσωμάτωση και συμμετοχή των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε και Σ.Η.Θ.Υ.Α. στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας με τον βέλτιστο τρόπο σε επίπεδο κόστους-οφέλους για την κοινωνία.

γ. Η αξιοποίηση του εγχώριου δυναμικού ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε., κατά προτεραιότητα, με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος, τη διαφοροποίηση του εθνικού ενεργειακού μίγματος, την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και την ενίσχυση και ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας.

δ. Η επίτευξη των εθνικών ενεργειακών στόχων, που προβλέπονται στο ν. 3468/2006 (Α' 129), όπως τροποποιήθηκε με το ν. 3851/2010 (Α' 85) με τον οποίο εναρμονίστηκε η ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2009/28/ΕΚ, ως προς τη συμμετοχή της ενέργειας που παράγεται από Α.Π.Ε. στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας στη χώρα μέχρι το έτος 2020.

ε. Η ανάπτυξη και εφαρμογή του καθεστώτος στήριξης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. στο πλαίσιο της ενιαίας πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, και την επίτευξη του στόχου συμμετοχής των Α.Π.Ε. στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας.

στ. Η υποστήριξη της λειτουργίας των σταθμών Σ. Η.Θ. Υ. Α., η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και η εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο ν. 3734/2009 (Α'8) και στο ν. 4342/2015 (Α' 143), με τις διατάξεις των οποίων εναρμονίσθηκε η ελληνική νομοθεσία με τις Οδηγίες 2004/8/ΕΚ και 2012/27/ΕΕ, αντίστοιχα.

5.2.5 Φορείς υλοποίησης ενεργειακής πολιτικής¹⁰

Η ενεργειακή πολιτική διεξάγεται υπό κρατική εποπτεία, η οποία υλοποιείται από το **Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής** και τη **Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ)** στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους (Νόμος 4001/2011).

Άλλοι δημόσιοι φορείς που ασχολούνται με θέματα ενέργειας είναι:

- **ΔΕΣΦΑ**, ο εθνικός διαχειριστής δικτύου που ιδρύθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3428/2005 για την απελευθέρωση της εθνικής αγοράς φυσικού αερίου με στόχο την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία της ΕΕ 2003/55 / ΕΚ. Ο ΔΕΣΦΑ ιδρύθηκε ως θυγατρική εταιρεία της ΔΕΠΑ Α.Ε. (Δημόσια Εταιρεία Αερίου). Ο τομέας του Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου (ΕΣΦΑ) μεταφέρθηκε από τη ΔΕΠΑ στον ΔΕΣΦΑ με τη βοήθεια ενός spin off. Στο πλαίσιο του νέου νομικού πλαισίου ο ΔΕΣΦΑ αναλαμβάνει τον πλήρη έλεγχο του ΕΣΦΑ. Σκοπός της εταιρείας είναι η λειτουργία, διαχείριση, εκμετάλλευση και ανάπτυξη του ΕΣΦΑ προκειμένου να καταστεί οικονομικά αποδοτικό, τεχνικά υγιές και αναπόσπαστο για την εξυπηρέτηση των αναγκών των χρηστών του φυσικού αερίου με ασφαλή, επαρκή, αξιόπιστο και οικονομικά αποδοτικό τρόπο.
- **ΛΑΓΗΕ** (φορέας εκμετάλλευσης της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας) που δημιουργήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 4001/2011 που ενσωματώνει το τρίτο ενεργειακό πακέτο. Η ΛΑΓΗΕ λειτουργεί την καθημερινή αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και μπορεί να αναλάβει δράση που είναι απαραίτητη για την επαρκή και συντονισμένη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω της μετάβασης μέχρι το Δεκέμβριο του 2014, στο μοντέλο ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς (μοντέλο-στόχος).

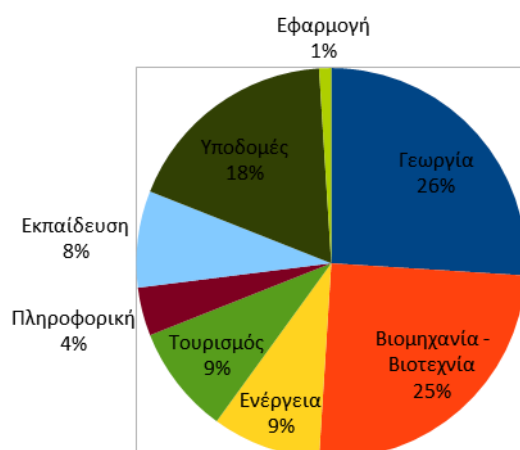
- **ΑΔΜΗΕ** (Ο Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας) ιδρύθηκε επίσης σύμφωνα με το νόμο 4001/2011 και την Οδηγία 2009/72 / ΕΚ της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την υιοθέτηση κοινών κανόνων για την οργάνωση των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΕ και είναι 100% θυγατρική της ΔΕΗ ή της ΔΕΗ και αναλαμβάνει το ρόλο του διευθυντή του ελληνικού συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Τα καθήκοντά του περιλαμβάνουν την κυριότητα, τη συντήρηση, τη διαχείριση, τη λειτουργία και την ανάπτυξη του συστήματος μεταφοράς και τη συνεργασία με άλλους φορείς εκμετάλλευσης και άλλους συμμετέχοντες στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Στόχος είναι να συμβάλει στην εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενσωματώνοντας τα καθήκοντα που μέχρι τώρα εφαρμόζονταν από τον ΔΕΣΜΗΕ.
- Τέλος, οι **περιφερειακές και τοπικές αρχές** έχουν αποφασιστική αρμοδιότητα όσον αφορά την έκδοση περιβαλλοντικών αδειών καθώς και τις άδειες εγκατάστασης και λειτουργίας μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

5.3. ΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.3.1. 1986-1988 Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα

Από τον πρώτο κιόλας χρόνο ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι περιφέρειες της χώρας επωφελήθηκαν από σημαντικές εισροές κοινοτικών πόρων. Σταθμός, όμως, για τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσαν τα **Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα** (Μ.Ο.Π.) που ξεκίνησαν το 1986 και ολοκληρώθηκαν το 1993 και θεωρούνται από πολλούς ως η αφετηρία άσκησης ουσιαστικής Ευρωπαϊκής Περιφερειακής πολιτικής. Τα Μ.Ο.Π. είχαν ενταχθεί στα πλαίσια που καθόρισε ο Κανονισμός 1787/84 του **Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)**.¹¹

Οι δράσεις των Μ.Ο.Π. αφορούσαν στους τομείς της γεωργίας, της αλιείας, της βιομηχανίας – βιοτεχνίας - ΜΜΕ, των υπηρεσιών και του ανθρώπινου δυναμικού. Στην Ελλάδα για την υλοποίηση των στόχων καταρτίστηκαν 7 Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα: Κρήτης, Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, Νήσων Αιγαίου Πελάγους, Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδος, Αττικής και τέλος ένα θεματικό, το Μ.Ο.Π. Πληροφορικής. Το συνολικό κόστος των προγραμμάτων έφτασε περίπου τα 3,2 δις ECU με κοινοτική συμμετοχή 57%. Η κατανομή των ποσών αυτών ανά τομέα είναι ως εξής:

Διάγραμμα 5.1: Δαπάνες ΜΟΠ ανά τομέα¹²

Οι δράσεις για την ενέργεια, όπως φαίνεται και στο παραπάνω διάγραμμα, είχαν ποσοστό συμμετοχής στους συνολικούς κοινοτικούς πόρους των Μ.Ο.Π. 9% και αφορούσαν στην ενθάρρυνση καινοτομιών στις ΜΜΕ με έμφαση στις *ανανεώσιμες πηγές ενέργειας* και στην ενίσχυση των *ενεργειακών υποδομών*.¹³

5.3.2 1989-1993 Πρώτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Το 1988, η Ελλάδα υπέβαλλε στην Επιτροπή ένα νέο Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το οποίο αφορούσε την περίοδο 1989 – 1993 και το οποίο καθόριζε το συνολικό ποσό των επενδύσεων για την ανάπτυξη της οικονομίας από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους. Έτσι, δεσμευόταν ότι θα χρηματοδοτήσει επενδυτικά προγράμματα συγκεκριμένου ποσού. Έπειτα από διαπραγμάτευση, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών ενέκρινε το **Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης**, το γνωστό ως Α΄ Πακέτο Ντελόρ. Το σχέδιο περιελάμβανε προτάσεις για τροποποιήσεις στην χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, τον περιορισμό των δαπανών της κοινής γεωργικής πολιτικής, την θέσπιση νέων κανόνων για την εκτέλεση του προϋπολογισμού, τον διπλασιασμό των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, καθώς επίσης και την δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Συνοχής. Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, που αφορούσε την Ελλάδα, περιελάμβανε 12 τομεακά και 13 περιφερειακά προγράμματα.

Το κόστος του Α΄ Κ.Π.Σ. ήταν 12,1 δις. € με τη συμμετοχή της Ε.Ε. να ανέρχεται στα 7,5 δις €, την εθνική συμμετοχή στα 3,93 δις και τον ιδιωτικό τομέα να συμμετέχει με 0,67

δισ €. Αν στο ποσό αυτό προστεθούν και οι πόροι των Μ.Ο.Π. που μεταφέρθηκαν (1,78 δισ €), τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες (1,2 δισ €) και από το 1993 το Ταμείο Συνοχής (0,32 δισ €), το σύνολο των διατιθέμενων πόρων ανέρχεται σε 15,4 δισ €. Η ποσοστιαία κατανομή του ποσού αυτού στις έξι προτεραιότητες – σκοπούς έχει ως εξής:

Πίνακας 5.2: Κατανομή πόρων Α' Κ.Π.Σ.¹⁴

	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ Α' ΚΠΣ (%)	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α' ΚΠΣ (%)
1η	Βελτίωση των βασικών υποδομών	37,4	28,8
2η	Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και αγροτική ανάπτυξη	5,8	6,1
3η	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων	7	3,8
4η	Ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού	1,3	0,8
5η	Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού	7,5	10,2
6η	Μείωση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων	40,9	50,3
	ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0

Στα πλαίσια της πρώτης προτεραιότητας, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην 1Η ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ 1989, οι ενεργειακές υποδομές θεωρήθηκαν ιδιαίτερα σημαντικές για την Ελλάδα και την Ιταλία, όπου τα κοινοτικά κονδύλια αφορούσαν στη χρηματοδότηση μεγάλων έργων για την προμήθεια και διανομή φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας. Η κοινοτική βοήθεια δόθηκε εν μέρει μέσω του Προγράμματος Valoren που εγκρίθηκε για την περίοδο 1987-1997. Σκοπός του προγράμματος Valoren ήταν να συμβάλλει στην ανάπτυξη ορισμένων μειονεκτικών περιοχών στην περιοχή Κοινότητα με την ενίσχυση του εγχώριου ενεργειακού εφοδιασμού. Επιπλέον, η Επιτροπή αποφάσισε να εγκρίνει μια κοινοτική πρωτοβουλία με την ονομασία Regen, ύψους 300 εκατομμυρίων Ecu, για την υποστήριξη των δικτύων διανομής του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας, με στόχο να επιταχύνει την ευρύτερη διαθεσιμότητα του φυσικού αερίου στα κράτη μέλη, βοηθώντας έτσι στη μείωση της εξάρτησή τους από το πετρέλαιο.¹⁵

Στην Ελλάδα περισσότεροι από τους μισούς πόρους του Α' ΚΠΣ τελικά διατέθηκαν στην «Ανάπτυξη του εγχώριου δυναμικού των 13 περιφερειών», με τα κεφάλαια να κατακερματίζονται σε μικρά έργα τοπικής εμβέλειας. Το γεγονός αυτό μπορεί να

υποστηριχθεί ως αποτελεσματικό στην απορρόφηση των κονδυλίων, αλλά δεν μπορούμε να πούμε ότι εξυπρέτησε την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη μέσω μεγάλων έργων υποδομής γενικότερα και στον τομέα της ενέργειας ειδικότερα.¹⁶

5.3.3. 1994-1999 Δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Η Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση, συνέχισαν από κοινού την προσπάθεια για την ανάπτυξη της χώρας με το **Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης** (Β' ΚΠΣ 1994 - 1999). Οι στόχοι του, περισσότερο διευρυμένοι από το προηγούμενο Α' ΚΠΣ, ήταν οι εξής:

- Βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και της επαγγελματικής κατάρτισης για την ανάπτυξη και καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.
- Αύξηση των επενδύσεων υποδομής όσον αφορά τις τηλεπικοινωνίες, την ενέργεια και τις μεταφορές.
- Ενίσχυση του παραγωγικού τομέα με σκοπό την αύξηση των επενδύσεων.

Η περίοδος 1994-1999 χαρακτηρίστηκε από μεγαλύτερη έμφαση σε έργα υποδομής εθνικής σημασίας που ενισχύουν την εξωστρέφεια της οικονομίας και τη γενικότερη διασύνδεση της χώρας με το εξωτερικό. Χωρίς να εγκαταλείπεται η εφαρμογή μέτρων ισόρροπης ανάπτυξης της χώρας, δόθηκε προτεραιότητα στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μέσα από ένα ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων και με κύριο στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την αναβάθμιση του περιβάλλοντος και τη δημιουργία καλύτερων συνθηκών διαβίωσης στα αστικά κέντρα. Κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι η προετοιμασία της χώρας για την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση καθώς και η υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής σε ολόκληρη την χώρα: Οδικοί άξονες (ΠΑΘΕ, Εγνατία Οδός), λιμενικά έργα, εκσυγχρονισμός του Ελληνικού Σιδηροδρομικού Δικτύου, μετρό της Αθήνας, ενεργειακά έργα (αιολικά πάρκα, φυσικό αέριο), τηλεπικοινωνίες, νοσοκομεία, κ.ο.κ.¹⁷

Οι αναπτυξιακοί άξονες και μορφές παρέμβασης του Β' ΚΠΣ καθώς και η κατανομή των πόρων απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 5.3 : Κατανομή πόρων στο Β' ΚΠΣ¹⁸

	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ Β' ΚΠΣ (%)	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β' ΚΠΣ (%)
1η	Μείωση του βαθμού περιφερειακότητας και προώθηση της εσωτερικής συνοχής, μέσω της ανάπτυξης των μεγάλων δικτύων υποδομής	27,80	22,30

2η	Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης	9,05	11,70
3η	Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα του οικονομικού ιστού	25,30	21,90
4η	Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης	12,50	15,40
5η	Μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και άρση της απομόνωσης των νησιωτικών περιοχών, μέσω της αξιοποίησης του τοπικού τους δυναμικού.	25,00	28,50
	Τεχνική βοήθεια	0,35	0,20
	ΣΥΝΟΛΑ	100,00	100,00

Οι παρεμβάσεις που σχετίζονται με την ενέργεια εντάχθηκαν στην προτεραιότητα 1 του Β' ΚΠΣ και διαρθρώθηκαν ως εξής ¹⁹:

1. Το **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ενέργειας** με συνολικό προϋπολογισμό 1.298,4 εκατ. Ευρώ και κοινοτική συμμετοχή σε ποσοστό 37,21%, η οποία καλύφθηκε από το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης**. Οι κύριοι στόχοι του προγράμματος ήταν:

- Υποστήριξη της ΔΕΗ για την αύξηση της ηλεκτρικής ενεργειακής δυναμικότητας και την εισαγωγή φυσικού αερίου στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας,
- Ανάπτυξη κινήτρων που απευθύνονται σε βιομηχανίες και υπηρεσίες για την προώθηση επενδύσεων που διευκολύνουν την ορθολογική χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας,
- Αξιοποίηση και διεύθυνση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με την ενίσχυση των σχετικών επενδύσεων,
- Υποστήριξη του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών Ιδρύματος για την επέκταση των ερευνητικών δραστηριοτήτων για τις ενεργειακές πρώτες ύλες και το υπέδαφος.

2. Το **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Φυσικού Αερίου** με συνολικό προϋπολογισμό 825,4 εκατ. Ευρώ. Η κοινοτική συμμετοχή ήταν ποσοστό 43% της συνολικής επένδυσης και καλύφθηκε από το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης**.

3. Η **Κοινοτική Πρωτοβουλία Interreg II-Φυσικό Αέριο**, με συνολικό προϋπολογισμό 450 εκατ. Ευρώ. Η κοινοτική συμμετοχή ήταν ποσοστό 40% της συνολικής επένδυσης και καλύφθηκε από το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης**.

Οι κύριοι στόχοι των προγραμμάτων 2 και 3 ήταν η εισαγωγή φυσικού αερίου στα δίκτυα ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας, ιδίως για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, με στόχο τη μείωση των επιπέδων της εξάρτησης από το πετρέλαιο και την προστασία του περιβάλλοντος.

4. Η Κοινοτική Πρωτοβουλία Interreg II - Ηλεκτρική διασύνδεση μεταξύ Ιταλίας και Ελλάδας, με συνολικό προϋπολογισμό για το ελληνικό τμήμα 50 εκατ. Ευρώ. Η κοινοτική συμμετοχή ήταν ποσοστό 40% της συνολικής επένδυσης και καλύφθηκε από το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης**. Το πρόγραμμα αυτό είχε ως στόχο να βοηθήσει τις παραμεθόριες περιοχές να προετοιμαστούν για μια Κοινότητα χωρίς εσωτερικά σύνορα. Περιελάμβανε τη διασύνδεση ιταλικών και ελληνικών δικτύων διανομής ηλεκτρικής ενέργειας.

Τα σημαντικότερα αποτελέσματα των προαναφερόμενων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ήταν τα εξής²⁰:

- Στο φάσμα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ολοκληρώθηκαν τρεις μεγάλες μονάδες (100% αποτελεσματικότητα).
- 333 επενδυτικά σχέδια για την εξοικονόμηση ενέργειας, την συμπαραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ολοκληρώθηκαν. Σημειώθηκαν μεγάλες καθυστερήσεις που προκλήθηκαν κυρίως από το μη κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο, τον χρόνο που απαιτούνταν για την ενημέρωση των επενδυτών και την προσαρμογή τους στις διαδικασίες αδειοδότησης. Αν και η ζήτηση για συγχρηματοδότηση ενεργειακών επενδύσεων ήταν απροσδόκητα υψηλή, η αποτελεσματικότητα είναι μάλλον χαμηλή λόγω υπερεκτίμησης των αρχικών στόχων.
- Οι περισσότεροι από τους στόχους που τέθηκαν για το φυσικό αέριο επιτεύχθηκαν και ιδιαίτερα ο αγωγός μεταφοράς υψηλής πίεσης από ελληνοβουλγαρικά σύνορα, η βασική μεταφορά στα κέντρα κατανάλωσης, εγκαταστάσεις αποθήκευσης υγρού φυσικού αερίου και δίκτυο διανομής χαμηλής πίεσης 1000 χιλιομέτρων σε τρεις περιοχές.

Αν και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα για την Ενέργεια και το Φυσικό Αέριο χαρακτηρίστηκαν από σοβαρές δυσχέρειες εφαρμογής και καθυστερήσεις που συνδέονταν, μεταξύ άλλων με προβλήματα προσαρμογής του νομικού πλαισίου, οι παρεμβάσεις του 2ου ΚΠΣ συνέβαλαν αποφασιστικά σε σημαντικές αλλαγές στην ενεργειακή πολιτική της Ελλάδας που συνδέονται με την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και το

σεβασμό για το περιβάλλον μέσω της χρήσης του φυσικού αερίου και εναλλακτικών πηγών ενέργειας. Πράγματι στο σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο (οδηγία 96/92), η αγορά ηλεκτρικής ενέργειας απελευθερώθηκε μέσω του Ν. 2773/99 και νέων θεσμών όπως η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας και ο Διαχειριστής του Ελληνικού Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας. Οι παρεμβάσεις του ΚΠΣ συνέβαλαν στη διαμόρφωση αυτής της πολιτικής μέσω της ανάπτυξης εξειδικευμένης υποδομής στο σύστημα ενέργειας και των κινήτρων για επενδύσεις σε ενέργεια από ιδιωτικούς φορείς εκμετάλλευσης. Ήταν η πρώτη φορά που υπήρχαν διαθέσιμα ιδιωτικά κεφάλαια για τόσο μεγάλης κλίμακας επενδύσεις στον ελληνικό ενεργειακό τομέα, ανοίγοντας το δρόμο για την ιδιωτικοποίηση της αγοράς ενέργειας.²¹

Μια ισχυρή πολιτική επιλογή για τον ελληνικό ενεργειακό τομέα ήταν η ανάπτυξη των υποδομών για την εισαγωγή φυσικού αερίου. Ο αγωγός φυσικού αερίου ήταν το αντικείμενο ενός από τα επιχειρησιακά σχέδια του 2ου ΚΠΣ και αναλογικά σημαντικό μέρος των δράσεων της κοινοτικής πρωτοβουλίας INTERREG II. Στα πλαίσια της νέας ενεργειακής πολιτικής θεσπίστηκε ένα νέο νομικό πλαίσιο (νόμος 2364/95 και νόμος 2522/97) για την εισαγωγή, τη μεταφορά και την εμπορία του φυσικού αερίου, το οποίο αργότερα επέτρεψε τη δημιουργία εταιρειών παροχής φυσικού αερίου. Η εκμετάλλευση αυτού του ενεργειακού πόρου προσέφερε πρόσθετες ευκαιρίες ανάπτυξης για τις τοπικές αρχές και είχε ευεργετικές επιπτώσεις στην ελληνική βιομηχανία και την προστασία του περιβάλλοντος.²²

Τέλος, αν και τα έργα που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του 2ου ΚΠΣ δεν οδήγησαν στην ικανοποιητική χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η έμφαση που δόθηκε παρείχε τις πρώτες οι ευκαιρίες για επενδύσεις στον τομέα αυτό και δημιούργησε το υπόβαθρο για την περαιτέρω ανάπτυξή τους και την εφαρμογή της πρώτης εθνικής στρατηγικής για την εισαγωγή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την πολιτική εξοικονόμησης ενέργειας.²³

5.3.4 2000-2006 Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Την περίοδο 2000-2006, η Ελλάδα ενισχύθηκε με σημαντικούς πόρους από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής. Οι πόροι αυτοί αναμενόταν να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για υψηλότερη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, να οδηγήσουν σε πραγματική σύγκλιση με τις υπόλοιπες οικονομίες των κρατών μελών και να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των βασικών ελλείψεων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, κυρίως στους τομείς των υποδομών, της ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων και της παραγωγικότητας. Η στήριξη που παρείχε στην

Ελλάδα η Ευρωπαϊκή Ένωση πραγματοποιήθηκε μέσω α) του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης β) των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και γ) του Ταμείου Συνοχής. Οι συνολικοί χρηματοδοτικοί πόροι του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και του Ταμείου Συνοχής ανήλθαν σε 48,30 δις ευρώ. Η συνολική δημόσια δαπάνη ανήλθε σε 37,67 δις ευρώ και η εκτιμώμενη ιδιωτική συμμετοχή σε 10,63 δις ευρώ, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 5.4: Το χρηματοδοτικό πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ

(σε δισεκατομμύρια ευρώ)

	ΚΠΣ 2000 - 2006	Ταμείο Συνοχής	
		Ταμείο Συνοχής	ΣΥΝΟΛΟ
Κοινοτική Συμμετοχή	22,70	3,24	25,94
Εθνική Συμμετοχή	9,72	2,01	11,73
Σύνολο Δημόσιας Δαπάνης	32,42	5,25	37,67
Ενδεικτική Ιδιωτική Συμμετοχή	9,53	1,10	10,63
ΣΥΝΟΛΟ	41,95	6,35	48,30

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών

Παράλληλα σημαντικοί πόροι αντλήθηκαν μέσω των 4 Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, η συνολική δημόσια δαπάνη των οποίων ήταν 1,28 δις ευρώ (εκ των οποίων η κοινοτική συμμετοχή είναι 918 εκατ. ευρώ) για την περίοδο 2000- 2006. Συνολικά το Γ' ΚΠΣ είχε οικονομικό μέγεθος 42,3 δις. ευρώ και προστιθέμενων των ενισχύσεων κοινοτικών πρωτοβουλιών και του Ταμείου Συνοχής ανήλθε σε 52,4 δις. ευρώ ή 18 τρισ. Δρχ. για επενδύσεις στη χώρα μας για την 7ετία 2000-2006, εκ των οποίων περίπου 42 δις. ευρώ δημόσια δαπάνη, Κοινοτικής (27 δις. ευρώ) και Εθνικής συμμετοχής (15 δις. Ευρώ).²⁴

Οι στόχοι - προτεραιότητες του ΚΠΣ 2000-2006 αφορούσαν σε επενδύσεις στο φυσικό, ανθρώπινο και γνωστικό κεφάλαιο, με σκοπό να συμβάλουν περισσότερο στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην εμβάθυνση της ανάπτυξης στην Ελλάδα. Για την αποτελεσματικότερη υλοποίηση των παραπάνω στόχων, το Γ' ΚΠΣ ήταν δομημένο σε 11 Εθνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα και 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Οι παρεμβάσεις στον τομέα ενέργειας υλοποιήθηκαν κυρίως μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» (ΕΠΑΝ Ι) . Κύριος στόχος των δράσεων στον τομέα Ενέργειας του ΕΠΑΝ ήταν να βελτιωθεί η συνεισφορά της ενέργειας ως εργαλείου αύξησης της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας με ταυτόχρονο σεβασμό των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων της χώρας. Οι προτεραιότητες του τομέα ήταν οι εξής:

1. Η ενίσχυση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, λαμβάνοντας υπόψη και την προοπτική της διεύρυνσης,
2. Η διευκόλυνση της προσαρμογής του ενεργειακού συστήματος στις Οδηγίες της Ε.Ε., που αφορούν την απελευθέρωση του ενεργειακού τομέα,

3. Η στήριξη της Ελληνικής οικονομίας να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων του Κιότο, όσον αφορά τις εκπομπές αερίων στην ατμόσφαιρα και η προσπάθεια να ληφθεί υπόψη το περιβάλλον με ουσιαστικότερο τρόπο στην ενεργειακή πολιτική.²⁵

Συγκεκριμένα οι δράσεις για την ενέργεια καλύφθηκαν από τους άξονες προτεραιότητας 2, 6 και 7 του ΕΠΑΝ Ι:

- **Άξονας Προτεραιότητας 2: «Στήριξη και Ενθάρρυνση της Επιχειρηματικότητας».**
Στο πλαίσιο του ΑΠ 2 χρηματοδοτήθηκαν ιδιωτικές επενδύσεις σε συστήματα συμπαραγωγής, ΑΠΕ και εξοικονόμησης ενέργειας.
- **Άξονας Προτεραιότητας 6: «Ασφάλεια Ενεργειακού Εφοδιασμού και προώθηση της Απελευθέρωσης της Αγοράς Ενέργειας».**
Στο πλαίσιο του ΑΠ 6 υλοποιήθηκαν έργα και επενδύσεις που αφορούσαν σε υποδομές φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού, προώθηση συστημάτων ΑΠΕ και Συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας, Εξοικονόμηση Ενέργειας, καθώς και υποστηρικτικά έργα για τη λειτουργία της απελευθερωμένης αγοράς ενέργειας.
- **Άξονας Προτεραιότητας 7: «Ενέργεια και Αειφόρος Ανάπτυξη».**
Στο πλαίσιο του ΑΠ 7 υλοποιήθηκαν έργα που αφορούσαν στη διείσδυση του φυσικού αερίου στον οικιακό και τριτογενή τομέα, σε νέους βιομηχανικούς καταναλωτές και στον τομέα των μεταφορών, σε υποδομές ασφάλειας της διακίνησης πετρελαιοειδών και σε αξιοποίηση φυσικών πόρων και υποστήριξη τήρησης περιβαλλοντικών δεσμεύσεων.
Τα επιτεύγματα από την υλοποίηση των ανωτέρω έργων, ανά τομέα, ήταν ιδιαίτερα σημαντικά:

➤ ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ

- διασυνδέθηκε το ελληνικό σύστημα φυσικού αερίου με νέες πηγές τροφοδοσίας στην Ασία (Αγωγός υψηλής πίεσης Κομοτηνή - Αλεξανδρούπολη – ελληνοτουρκικά σύνορα),
- επεκτάθηκε το εθνικό σύστημα μεταφοράς φυσικού αερίου στη Δυτική Θεσσαλία,

- αναβαθμίστηκε ο Σταθμός υγροποιημένου φυσικού αερίου της Ρεβυθούσας με βασική συνέπεια την ενίσχυση της ευελιξίας, ευστάθειας και αξιοπιστίας του δικτύου φυσικού αερίου στην χώρα,
- προσαρμόστηκε η λειτουργία του συστήματος μεταφοράς και παρακολούθησης σε τεχνολογικές απαιτήσεις (τηλεχειρισμός, Supervisory Control & Data Acquisition – SCADA) του Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου,
- επεκτάθηκε το δίκτυο φυσικού αερίου σε δίκτυα χαμηλής πίεσης μήκους 2.024,9 χλμ για οικιακούς καταναλωτές στις περιοχές της Αττικής, Θεσσαλονίκης και Θεσσαλίας και ο συνδεδεμένος πληθυσμός ανέρχεται σε 488.700 άτομα,
- ολοκληρώθηκαν έργα της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας, όπως έργα προετοιμασίας για την απελευθέρωση της Αγοράς Φυσικού Αερίου στην Ελλάδα.

Αποτελέσματα και εκροές έργων

1. ετήσια δυναμικότητα τροφοδοσίας χώρας μέσω σταθμού LNG Ρεβυθούσας (εκ. Nm³): 4.700
2. αύξηση ετήσιων πωλήσεων αερίου (εκατ. Nm³) σε καταναλωτές οικιακού και τριτογενή τομέα με την ολοκλήρωση των δικτύων: 298,8
3. αύξηση ετήσιων πωλήσεων φυσικού αερίου σε νέες πόλεις (εκ Nm³): 157,1
4. νέες συνδέσεις (μμετρητές) για διασύνδεση καταναλωτών με δίκτυα διανομής σε περιοχές ΕΠΑ (αριθμός): 122.175
5. σύνδεση ελληνικού συστήματος με νέες πηγές τροφοδοσίας στην Ασία (χλμ): 85
6. επεκτάσεις δικτύων χαμηλής πίεσης περιοχών ΕΠΑ (χλμ.): 2.024,9
7. μήκος νέων αγωγών υψηλής πίεσης σε νέους βιομηχανικούς καταναλωτές (χλμ.): 71
8. δίκτυα μέσης και χαμηλής πίεσης σε νέες πόλεις για βιομηχανικούς καταναλωτές (χλμ.): 378,4

➤ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ

- ολοκληρώθηκαν υποβρύχιες διασυνδέσεις Υψηλής / Μέσης Τάσης Αλεξανδρούπολης – Σαμοθράκης, Πάρου – Ίου, Ζακύνθου – Κυλλήνης, Κέρκυρας – Ηγουμενίτσας, Πάρου – Νάξου,
- ολοκληρώθηκαν έργα του Διαχειριστή Ελληνικού Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΔΕΣΜΗΕ), όπως παροχή υπηρεσιών συμβούλου για θέματα

σχετικά με τη λειτουργία του, εγκαταστάσεις λειτουργίας & εξοπλισμός πληροφορικής, ανανέωση εξοπλισμού Συστήματος Ελέγχου Ενέργειας, τηλεχειρισμοί δικτύου μεταφοράς, εξοπλισμός & υπηρεσίες μετρήσεων ΔΕΣΜΗΕ και Διαχειριστή Δικτύου Διανομής, κλπ.,

- ολοκληρώθηκαν έργα της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας, όπως έργα οργάνωσης & λειτουργίας και έργα προετοιμασίας για την απελευθέρωση της Αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας στην Ελλάδα.

Αποτελέσματα και εκροές έργων

1. Νέες διασυνδέσεις υψηλής τάσης νησιών (χλμ.): 86,99
2. Νέες διασυνδέσεις μέσης τάσης νησιών (χλμ.): 159,9
3. Αριθμός νησιών που διασυνδέονται ηλεκτρικά μεταξύ τους ή με το ηπειρωτικό δίκτυο ή των οποίων ενισχύεται η υφιστάμενη διασύνδεση: 6
4. Αριθμός επιλεγέντων καταναλωτών Μέσης Τάσης: 7.942

➤ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, ΑΠΕ, ΣΥΜΠΑΡΑΓΩΓΗ

- δημιουργήθηκαν 34 αιολικά πάρκα, 22 μικρά υδροηλεκτρικά, 49 φωτοβολταϊκά συστήματα, 17 συστήματα αξιοποίησης βιομάζας, 2 εφαρμογές γεωθερμικής ενέργειας, 22 κεντρικά ενεργητικά ηλιακά συστήματα και 5 παθητικά συστήματα,
- υλοποιήθηκαν 137 έργα εξοικονόμησης ενέργειας, 32 έργα υποκατάστασης ηλεκτρικής ενέργειας ή/και συμβατικών καυσίμων με φυσικό αέριο ή υγραέριο,
- υλοποιήθηκαν 14 έργα συμπαραγωγής ηλεκτρισμού-θερμότητας-ψύξης,
- υλοποιήθηκαν 46 έργα διασύνδεσης με το δίκτυο.

Αποτελέσματα και εκροές έργων

1. αύξηση εγκατεστημένης ηλεκτρικής ισχύος ΑΠΕ και ΣΗΘ (MWe): 674,85
2. αύξηση εγκατεστημένης θερμικής ισχύος ΑΠΕ και ΣΗΘ (MWth): 295,61
3. ετήσια παραγόμενη τελική ηλεκτρική ενέργεια από ΑΠΕ και ΣΗΘ (Gwhe): 1.568
4. ετήσια παραγόμενη τελική θερμική ενέργεια από ΑΠΕ και ΣΗΘ (Gwhth): 1.172
5. διείσδυση ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ στο ενεργειακό σύστημα χώρας (MWe): 326,55

6. καταγεγραμμένο ετήσιο δυναμικό γεωθερμικής ενέργειας χαμηλής ενθαλπίας (χιλ ΤΙΠ): 45

➤ **ΛΟΙΠΑ ΕΡΓΑ**

- κατασκευάστηκε αγωγός 53 χλμ. για την τροφοδοσία του αεροδρομίου Σπάτων με καύσιμα από τα διυλιστήρια Ελευσίνας – Κορίνθου, για εξασφάλιση τεχνικά και περιβαλλοντικά ορθής πρακτικής για τη μεταφορά των καυσίμων των αεροσκαφών,
- έγιναν μελέτες καταγραφής - αποτίμησης υδατικών πόρων, ορυκτών πρώτων υλών, γεωθερμικής ενέργειας και υλοποιήθηκαν υποστηρικτικές δράσεις για την παρακολούθηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και τον σχεδιασμό συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών.

Αποτελέσματα και εκροές έργων

1. ετήσια ποσότητα πετρελαίου (διακίνηση μέσω αγωγών) προς αεροδρόμιο (μ3/έτος): 680.000.²⁶

Στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» (ΕΠΑΝ Ι), ο προϋπολογισμός για την υλοποίηση των μέτρων και δράσεων στον Τομέα Ενέργειας & Φυσικού Πλούτου ήταν 1,78 δις ευρώ (Δημόσια Δαπάνη 834,9 εκατ. ευρώ) που αντιστοιχεί στο 29,45% του συνολικού προϋπολογισμού του ΕΠΑΝ. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Ανάπτυξης το ποσοστό απορρόφησης κοινοτικών πόρων ανήλθε σε 48,4% (Απρίλιος 2007).²⁷ Το ποσοστό αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί μάλλον χαμηλό και, σύμφωνα με την υφιστάμενη βιβλιογραφία σχετικά με την αξιολόγηση των δράσεων του Γ' ΚΠΣ, οφείλεται στο γεγονός ότι κατά την υλοποίηση των παρεμβάσεων εμφανίζονταν προβλήματα, τα βασικότερα από τα οποία ήταν η καθυστερημένη έναρξη του σχεδιασμού (αρκετές φορές παράλληλα με την υλοποίηση), οι διαφοροποιήσεις ανάμεσα στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή των προγραμμάτων, οι καθυστερήσεις σε λήψεις αποφάσεων, η υποστελέχωση των υπηρεσιών σχεδιασμού, οι ελλείψεις και το υψηλό κόστος της Δημόσιας Διοίκησης, οι αδυναμίες στο θεσμικό πλαίσιο, η έλλειψη ελκυστικού περιβάλλοντος για τη προσέλκυση των επενδύσεων, οι τεχνικές αδυναμίες και η ανεπαρκής στήριξη των Τελικών Δικαιούχων, η δυσκολία στην αξιοποίηση των νεοδημιουργηθέντων υποδομών και η μη αποτελεσματική ανταπόκριση των διαχειριστικών αρχών στην παρακολούθηση των έργων.²⁸

5.3.5. 2007-2013 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007 - 2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013. Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «..εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου».²⁹

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2007-2013, η συνολική χρηματοδότηση της πολιτικής συνοχής για την Ελλάδα προϋπολογίστηκε σε €20,4 δισ.: €19,6 δισ. στα πλαίσια του Στόχου Σύγκλιση, €635 εκατ. στα πλαίσια του Στόχου Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση και €210 εκατ. στα πλαίσια του Στόχου Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία. Στην Ελλάδα χρηματοδοτήθηκαν 5 περιφερειακά προγράμματα από το ΕΤΠΑ και 8 θεματικά προγράμματα από το ΕΤΠΑ, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΚΤ. Ένα άλλο πρόγραμμα καλύπτει το εθνικό «έκτακτο αποθεματικό» στα πλαίσια του Στόχου Σύγκλιση.

Σημαντική θέση κατείχε η εξυγίανση του περιβάλλοντος, η προαγωγή της βιώσιμης ενέργειας και η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, με τις προγραμματισμένες επενδύσεις από την πολιτική συνοχής να ανέρχονται στα €5,5 δισ. Από το ποσό αυτό, τα €2,6 δισ. προβλεπόταν να διατεθούν σε δραστηριότητες που καταπολεμούν τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και €625,2 εκατ. για την προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της ενεργειακής απόδοσης.³⁰

Σύμφωνα με την *εκ των υστέρων (ex-post)* αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα για την περίοδο 2007-2016, η χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ για την υλοποίηση δράσεων στον τομέα της ενέργειας ανήλθε σε €861,3 εκατ. έναντι των €625,2 του αρχικού προϋπολογισμού, αυξάνοντας το ποσοστό συμμετοχής στη συνολική χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ και του Ταμείου Συνοχής από 3,9% σε 5,4 %.³¹

Οι παρεμβάσεις στον ενεργειακό τομέα κατά την περίοδο 2007-2013 υλοποιήθηκαν κυρίως μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων **«Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»** και **«Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»** και αφορούσαν σε τρεις βασικές κατηγορίες παρεμβάσεων:

- Δράσεις υποδομής στους τομείς του φυσικού αερίου και του ηλεκτρισμού, που συμβάλλουν στους βασικούς στρατηγικούς στόχους του τομέα και στο μεγαλύτερο βαθμό τους έχουν διαπεριφερειακή διάσταση. Σε αυτά περιλαμβάνονται και 6 μεγάλα έργα (εγκατάσταση σταθμού συμπίεσης Νέας Μεσημβρίας, δυο αγωγοί φυσικού αερίου υψηλής πίεσης προς Αλιβέρι και προς Μεγαλόπολη, διασύνδεση Κυκλάδων, αναβάθμιση τερματικού σταθμού υγροποιημένου φυσικού αερίου στη Ρεβυθούσα-ΣΗΘ & 3η δεξαμενή Ρεβυθούσας).
- Δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας (Εξοικονόμηση κατ'Οίκον, Αντικατάσταση και ανακύκλωση παλαιών και ενεργοβόρων οικιακών συσκευών κλιματισμού, εξοικονόμηση ενέργειας από τους ΟΤΑ, κλπ.), στις οποίες κατευθύνθηκε από το 2010 μεγάλο μέρος των πόρων του Άξονα, σε συνέχεια και των εξελίξεων της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.
- Δράσεις κρατικών ενισχύσεων στον τομέα της ενέργειας που χρηματοδοτούνται μέσω του Αναπτυξιακού Νόμου 3299/2004 και του 3908/2011.³²

Οι άξονες προτεραιότητας 1 και 6 του ΕΠ "**Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη**" αφορούσαν στην Προστασία του Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος, στις Αστικές Μεταφορές, στην Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής και στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Ο γενικός στόχος των ΑΠ 1 και 6 είναι η συμβολή στη μείωση της ρύπανσης του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής με την υλοποίηση έργων Εξοικονόμησης Ενέργειας και Αξιοποίησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό χρηματοδοτήθηκαν παρεμβάσεις που αφορούσαν:

- Στην ενεργειακή απόδοση, διαχείριση και εξοικονόμηση ενέργειας, αλλά και σε ανάπτυξη υποδομών, όπως:
 - Εγκατάσταση μονάδων συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Αποδοτικότητας σε συνδυασμό με συστήματα ψύξης, με χρήση φυσικού αερίου ή βιομάζας
 - Έργα τηλεθέρμανσης με αξιοποίηση του τοπικού ενεργειακού δυναμικού, κυρίως στον τομέα των κτιρίων, αλλά και σε άλλες δραστηριότητες τοπικού χαρακτήρα
 - Προγράμματα βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης κτιρίων (κατοικίες, δημόσια και δημοτικά κτίρια, σχολεία).
- Στην αξιοποίηση των ΑΠΕ, όπως:
 - Μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ
 - Έργα αξιοποίησης ΑΠΕ από φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και πρότυπα έργα αξιοποίησης ΑΠΕ σε δημόσια κτίρια

- Τεχνικά έργα εγκατάστασης συστημάτων ΑΠΕ, όπως ηλιακή, υδροηλεκτρική, γεωθερμική ενέργεια και βιομάζα
- Πρότυπα προγράμματα ενεργειακής αναβάθμισης του κτιριακού αποθέματος, με τη χρήση ανανεώσιμων και ήπιων μορφών ενέργειας.

5.3.6. 2014-2020 Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης ³⁴

Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020 αποτελεί το βασικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη της χώρας με τη συνδρομή σημαντικών πόρων που προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μέσω της υλοποίησης του ΕΣΠΑ επιδιώκεται η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της χώρας που συνετέλεσαν στην εμφάνιση της οικονομικής κρίσης αλλά και των προβλημάτων, οικονομικών και κοινωνικών, που αυτή δημιούργησε. Επίσης, το ΕΣΠΑ 2014-2020 καλείται να συνδράμει στην επίτευξη των εθνικών στόχων έναντι της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Στόχος της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι η προαγωγή μιας ανάπτυξης:

- έξυπνης, με αποτελεσματικότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία,
- βιώσιμης, χάρη στην αποφασιστική μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, και
- χωρίς αποκλεισμούς, με ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη μείωση της φτώχειας.

Οι κύριες αναπτυξιακές ανάγκες που καλείται να καλύψει η Ελλάδα κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 και μέσω του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης 2014-2020 καθώς και οι δυνατότητες που της παρουσιάζονται, αναπτύσσονται σε 11 Θεματικούς Στόχους. Ο ενεργειακός τομέας εντάσσεται στον **ΘΣ4: Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς**. Η επιλογή του ΘΣ 4 αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των προκλήσεων και στην επίτευξη των στόχων της χώρας στο πλαίσιο της Στρατηγικής Ευρώπη 2020. Ιδιαίτερη προτεραιότητα θα δοθεί στα εξής:

➤ Εξοικονόμηση ενέργειας και βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης

- Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των κτηρίων και χρήση ΑΠΕ (π.χ. θερμικά ηλιακά), με έμφαση στα δημόσια κτήρια.
- Υλοποίηση παρεμβάσεων για εξοικονόμηση ενέργειας, ενεργειακή αποδοτικότητα και χρήση ΑΠΕ στις κατοικίες.
- Υποβοήθηση της παροχής ενεργειακών υπηρεσιών (ESCOs)
- Προώθηση της συμπαραγωγής ηλεκτρισμού θερμότητας υψηλής απόδοσης
- Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις ΜΜΕ, τη γεωργία και τη δασοπονία.
- Ενίσχυση των ευφυών συστημάτων διανομής ενέργειας στη χαμηλή και μέση τάση
ο Παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας στη γεωργία, τη δασοπονία και την επεξεργασία τροφίμων, με επενδύσεις σε κτίρια και εγκαταστάσεις μεγαλύτερης ενεργειακής απόδοσης.

➤ Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

- Ενίσχυση επιχειρήσεων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ, με ταυτόχρονη ενίσχυση των δικτύων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και την προώθηση της διασύνδεσης των νησιών.
- Ανάπτυξη φιλικής προς το περιβάλλον παραγωγής ενέργειας σε όλους τους τομείς και ειδικότερα στη γεωργία, τη δασοπονία και την επεξεργασία τροφίμων και ενθάρρυνση, σε συλλογικό επίπεδο, της χρησιμοποίησης οικονομικά αποδοτικότερων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως η βιομάζα.

➤ Βιώσιμη αστική κινητικότητα

- Κατασκευή – ολοκλήρωση έργων καθαρών αστικών και προαστιακών μεταφορών στα κύρια αστικά κέντρα της χώρας (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), με επέκταση των δικτύων ηλεκτροκίνητων μέσων μεταφορών σταθερής τροχιάς (METRO, TRAM και Προαστιακό σε συνέργεια με το Θεματικό Στόχο 7), με στόχο τη σημαντική αύξηση της χρήσης περιβαλλοντικά φιλικών Μέσων Μεταφοράς.
- Προαγωγή της βιώσιμης αστικής κινητικότητας με τη διασύνδεση μεταξύ των μέσων μαζικής μεταφοράς και την ενίσχυση ήπιων τρόπων μεταφοράς (πεζή, ποδήλατο κλπ.)

- Προώθηση ολοκληρωμένων πολεοδομικών/αστικών παρεμβάσεων για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και την προώθηση ευρύτερης αστικής αναζωογόνησης ο Κατασκευή – ολοκλήρωση έργων καθαρών αστικών και προαστιακών μεταφορών στα κύρια αστικά κέντρα της χώρας με επέκταση των δικτύων ηλεκτροκίνητων μέσων μεταφορών σταθερής τροχιάς.

➤ Οριζόντιες και λοιπές δράσεις

- Αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων για ενεργειακές εφαρμογές λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.
- Ενίσχυση της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης σε τεχνολογίες σχετικές με ΑΠΕ, εξοικονόμηση ενέργειας κλπ.
- Βελτίωση της ικανότητας δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα με παρεμβάσεις αποκατάστασης και επέκτασης των δασικών πόρων. Η αποκατάσταση στο συγκεκριμένο Θ.Σ. εστιάζεται κυρίως σε δράσεις αναδάσωσης περιοχών προσβληθέντων από πυρκαγιές, ασθένειες και άλλες φυσικές καταστροφές.
- Μείωση των αερίων του θερμοκηπίου από τη γεωργία μέσω κατάλληλων γεωργοπεριβαλλοντικών δράσεων, βιολογικής γεωργίας αλλά και επενδύσεων για αυτό το σκοπό.
- Δράσεις όπως η δημιουργία μονάδων επεξεργασίας βιοαποβλήτων σε αστικές περιοχές που συμβάλλουν στη μείωση εκπομπών CO₂.

Στην ηλεκτροπαραγωγή με χρήση ΑΠΕ θα συμβάλλει και η ενίσχυση των δικτύων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και η προώθηση της διασύνδεσης των νησιών καθώς επίσης και η ανάπτυξη και εφαρμογή ευφυών ηλεκτρικών δικτύων, κυρίως στην αποκεντρωμένη ηλεκτροπαραγωγή, δεδομένου ότι τα συστήματα αυτά επιτρέπουν την αποτελεσματικότερη διαχείριση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας, αξιοποιώντας καλύτερα την ενέργεια που παράγεται από ΑΠΕ, με παράλληλη διαφύλαξη της διαθεσιμότητας της συμβατικής ηλεκτροπαραγωγής και της επάρκειας του συστήματος. Η παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας συμπεριλαμβάνεται στον τομέα των ΑΠΕ και θα εξειδικευτεί σε επίπεδο Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Πλέον των ανωτέρω, η μεταρρύθμιση του υποστηρικτικού μηχανισμού ανάπτυξης των ΑΠΕ ώστε να είναι συμβατός με την εξέλιξη των τεχνολογιών και τις πραγματικές συνθήκες της αγοράς, θα αποκαταστήσει την ομαλή λειτουργία του εν λόγω μηχανισμού και

θα λειτουργήσει προωθητικά στην περαιτέρω ανάπτυξη των ΑΠΕ. Η διαμόρφωση των μηχανισμών της αγοράς και των τιμών αποζημίωσης της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ, έγινε με γνώμονα την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των επενδύσεων, τόσο στο διασυνδεδεμένο σύστημα όσο και στα νησιά, και την ανάπτυξη συνθηκών ομαλοποίησης του επενδυτικού περιβάλλοντος. Παράλληλα, ο εξορθολογισμός του συστήματος πληρωμής των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ θα συμβάλλει στην ομαλή λειτουργία της αγοράς.

Από τις σημαντικότερες συνέργειες που είναι δυνατό να αναπτυχθούν με άλλους τομείς στο πλαίσιο των ανωτέρω προτεραιοτήτων είναι αυτές με τον τομέα έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομίας, δεδομένης και της σημασίας που αποδίδεται στην ενέργεια ως τομέα με μεγάλες δυνατότητες επενδύσεων και ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό η συμμετοχή της Ελλάδας στο SET-Plan (European Strategic Energy Technology Plan) αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

Από τις παραπάνω τρεις βασικές προτεραιότητες – ενεργειακή αποδοτικότητα, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και βιώσιμη αστική κινητικότητα – οι δύο πρώτες εκτιμάται ότι θα επωφεληθούν μόχλευσης ιδιωτικών πόρων, δανείων καθώς και ειδικών κινήτρων (π.χ. φορολογικών). Συνεκτιμάται συνεπώς ότι το σύνολο των πόρων για τις δύο αυτές προτεραιότητες θα υπερβαίνει τους πόρους που θα διατεθούν συνολικά για την τρίτη που αφορά στη βιώσιμη αστική κινητικότητα.

Η ισορροπημένη κατανομή των Ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών πόρων ανάμεσα στις τρεις προτεραιότητες (ΑΠΕ, ενεργειακή αποδοτικότητα, βιώσιμες αστικές μεταφορές) θα προσδιοριστεί στο επίπεδο του ΕΠ, λαμβάνοντας υπόψη ειδικότερα μεταξύ των άλλων:

- την σχέση κόστους – αποτελεσματικότητας ως προς τη μείωση εκπομπών, μεταξύ των τριών προτεραιοτήτων
- την ενδελεχή ανάλυση της προσδοκώμενης ιδιωτικής μόχλευσης στις τρεις προτεραιότητες (προτεραιότητες οι οποίες έχουν τη δυνατότητα σημαντικής μόχλευσης ιδιωτικών πόρων απαιτούν λιγότερη δημόσια δαπάνη).

Τα αναμενόμενα κύρια αποτελέσματα του ΘΣ 4 ανά Ταμείο είναι:

ΕΤΠΑ ή/και Ταμείο Συνοχής

- Αύξηση της συμμετοχής των ΑΠΕ (ως ποσοστό επί της μεικτής τελικής κατανάλωσης από 13,83% το 2013 στο 20% το 2020.
- Συμβολή στη μείωση της κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας κατά 2,85 Mtoe το 2020 σε σχέση με την κατανάλωση του 2005.
- Αύξηση της χρήσης συστημάτων βιώσιμης αστικής κινητικότητας και μέσων μαζικής μεταφοράς.
- Αύξηση εγκατεστημένης ισχύος μονάδων ΣΗΘΥΑ.
- Μείωση των ετήσιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα .

ΕΓΤΑΑ

- Αύξηση των δασών και δασικών εκτάσεων και μέσω της αύξησης των μέτρων πρόληψης και αποκατάστασης από πυρκαγιές, ασθένειες και φυσικές καταστροφές των δασών και δασικών εκτάσεων
- Αύξηση της αποδοτικότερης χρήσης και εξοικονόμησης ενέργειας στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης, της γεωργίας και της δασοπονίας
- Αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, υποπροϊόντων, αποβλήτων, υπολειμμάτων και λοιπών πρώτων υλών εκτός των τροφίμων στους τομείς αγροτικής ανάπτυξης
- Μείωση των εκπομπών υποξειδίου του αζώτου και μεθανίου από τη γεωργία.

ΕΤΘΑ

- Αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση της εκπομπής ρύπων των αλιευτικών σκαφών.
- Αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από τις επιχειρήσεις αλιείας και υδατοκαλλιέργειας και συναφούς μεταποίησης.

Για την επίτευξη των παραπάνω αποτελεσμάτων την περίοδο 2014-2020 η πολιτική συνοχής μέσω των διαρθρωτικών ταμείων επενδύει περίπου 918 εκατ. ευρώ σε βελτιώσεις ενεργειακής απόδοσης σε κτίρια δημόσιων και οικιστικών κτιρίων και σε ΜΜΕ, καθώς και

σε συμπαραγωγή υψηλής απόδοσης και τηλεθέρμανση, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και έξυπνη ενεργειακή υποδομή στην Ελλάδα. Επίσης επενδύει σημαντικά στην έρευνα και την καινοτομία και στην ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ στην Ελλάδα, βάσει της εθνικής στρατηγικής για έξυπνη εξειδίκευση. Η στρατηγική εστιάζει στην αειφόρο ενέργεια και στην οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Στο στάδιο αυτό προβλέπονται τουλάχιστον 102 εκατ. Ευρώ για επενδύσεις στην Ε & Α και υιοθέτηση τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στην Ελλάδα, αλλά αυτό μπορεί να αυξηθεί περαιτέρω σύμφωνα με το εξελισσόμενο περιεχόμενο της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης. Επίσης επενδύονται 1.935 εκατ. για τη στήριξη της μετάβασης προς έναν ενεργειακά αποδοτικό και χωρίς άνθρακα τομέα μεταφορών.³⁵

Είναι φανερό, λοιπόν, ότι η συμβολή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην επίτευξη των στόχων της ενεργειακής πολιτικής της χώρας στο πλαίσιο της Στρατηγικής Ευρώπη 2020 θα αποτελέσει προοπτική και ευκαιρία για σημαντικές επενδυτικές πρωτοβουλίες, ικανές να οδηγήσουν σε νέες θέσεις απασχόλησης και ανάπτυξη του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και τελικά να καταστήσουν τον ενεργειακό τομέα αναπτυξιακό μοχλό της ελληνικής οικονομίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών (2017). *Ενέργεια: Επενδύσεις, Απασχόληση και Εξαγωγές στην Ελλάδα* - Μία παρουσίαση των κ. Κ. Ν. Σταμπολή, Εκτελεστικού Διευθυντή του Ινστιτούτου Ενέργειας ΝΑ Ευρώπης (ΙΕΝΕ) και κ. Δημήτρη Μεζαρτάσογλου, Επιστημονικού Συνεργάτη ΙΕΝΕ.
2. IOBE (2016). Οι ενεργειακές δυνατότητες της Ελλάδας ως αναπτυξιακός Παράγοντας Ο ρόλος των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Διαθέσιμο στο http://iobe.gr/docs/pub/ARTICLE_01012016_PUB_GR.pdf (προσπελάστηκε 22/11/2017).
3. Υ.Π.Ε.Κ.Α., (2012). *ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - Οδικός Χάρτης για το 2050*. Διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=Xm5Lg9NOeKg%3D&tabid=367&> (προσπελάστηκε 22/11/2017).
4. IEA, (2017). *ENERGY POLICIES OF IEA COUNTRIES Greece 2017 Review*, International Energy Agency, Paris . Διαθέσιμο στο <https://www.iea.org/publications/freepublications/publication/EnergyPoliciesofIEACountriesGreeceReview2017.pdf> .
5. <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=272>(προσπελάστηκε 27/11/2017)
6. ibid

7. Υ.Π.Ε.Κ.Α.,(2012). *Αναπτυξιακός Προγραμματισμός Τομέα Ενέργειας – Περίοδος 2014-2020*. Διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=JmX4VnJ1zYA%3D&tabid=759&language=el-GR> (προσπελάστηκε 27/11/2017).
8. ΚΑΠΕ CRES, (2014). *ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ -Σύμφωνα με την παρ.2 του Άρθρου 24 της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ*. Διαθέσιμο στο http://www.cres.gr/energyhubforall/files/3o_ESDEA_2014.pdf (προσπελάστηκε 27/11/2017).
9. <https://www.e-nomothesia.gr/energeia/>
10. Souladaki, V., (2012). Energy as an Opportunity for Tackling the Greek Economic Crisis, *Journal of Energy Security*.
11. <http://www.3kps.gr/1986-1999.htm> (προσπελάστηκε 27/11/2017).
12. Μπρούνης, Α., (2006). Η σημασία της Περιφερειακής Πολιτικής για την Ελλάδα, *Στρατιωτική Επιθεώρηση*, Ιούλιος - Αύγουστος 2006.
13. Commission of the European Communities, (1989). *The integrated Mediterranean programmes*. Διαθέσιμο στο <http://aei.pitt.edu/4624/1/4624.pdf> (προσπελάστηκε 29/11/2017).
14. Ψυχάρης, Γ.,(2004).Περιφερειακή πολιτική και περιφερειακά προγράμματα των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης της Ελλάδας: Αποτίμηση και προοπτικές, *Αειχώρος*, Τεύχος 17 ,ΤΟΜΟΣ 3, ΤΕΥΧΟΣ 1, ΜΑΙΟΣ 2004.
15. Commission of the European Communities, (1990). *[First] Annual report on the implementation of the reform of the structural funds 1989. COM (90) 516 final, 15 November 1990*. Διαθέσιμο στο <http://aei.pitt.edu/4851/> (προσπελάστηκε 29/11/2017).
16. Ψυχάρης, Γ.,(2004).Περιφερειακή πολιτική και περιφερειακά προγράμματα των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης της Ελλάδας: Αποτίμηση και προοπτικές, *Αειχώρος*, Τεύχος 17 ,ΤΟΜΟΣ 3, ΤΕΥΧΟΣ 1, ΜΑΙΟΣ 2004.
17. <http://www.hellaskps.gr/1986-1999.htm> (προσπελάστηκε 29/11/2017).
18. Ψυχάρης, Γ.,(2004).Περιφερειακή πολιτική και περιφερειακά προγράμματα των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης της Ελλάδας: Αποτίμηση και προοπτικές, *Αειχώρος*, Τεύχος 17 ,ΤΟΜΟΣ 3, ΤΕΥΧΟΣ 1, ΜΑΙΟΣ 2004.
19. http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/funds/prord/prorda/prordagr.htm (προσπελάστηκε 29/11/2017).
20. European Enterprise Organisation, (2003). *Ex Post Evaluation of the Objective 1 1994-1999 National Report GREECE*. Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/doc/obj1/greece.pdf (προσπελάστηκε 29/11/2017).
21. *ibid.*
22. *ibid.*
23. *ibid.*
24. <http://www.3kps.gr> (προσπελάστηκε 3/12/2017).
25. http://www.3kps.antagonistikotita.gr/epan/site/Topics/t_section?topic=ts_Energy (προσπελάστηκε 3/12/2017).
26. Υ.Π.Ε.Κ.Α.,(2012). *Αναπτυξιακός Προγραμματισμός Τομέα Ενέργειας – Περίοδος 2014-2020*. Διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=JmX4VnJ1zYA%3D&tabid=759&language=el-GR> (προσπελάστηκε 27/11/2017).

27. Υπουργείο Ανάπτυξης, (2007). *1η Έκθεση για το Μακροχρόνιο Ενεργειακό Σχεδιασμό της Ελλάδας 2008-2020, Μέρος Ι*.
28. Εξάρχου Τ., (2016). Διδακτορική Διατριβή: *Η αξιολόγηση των δράσεων και η αποτίμηση των αποτελεσμάτων του 3ου Κοινοτικού Πλαισίου στην Ελλάδα*.
29. <http://2007-2013.espa.gr/el/Pages/staticWhatIsESPA.aspx> (προσπελάστηκε 03/12/2017).
30. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/el_el.pdf (προσπελάστηκε 04/12/2017).
31. European Commission, (2016). Ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF) Task 3 Country Report Greece September 2016. Διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/evaluations/2016/country-report-greece-work-package-1-ex-post-evaluation-of-cohesion-policy-programmes-2007-2013-focusing-on-the-european-regional-development-fund-erdf-and-the-cohesion-fund-cf (προσπελάστηκε 04/12/2017).
32. Υ.Π.Ε.Κ.Α.,(2012). Αναπτυξιακός Προγραμματισμός Τομέα Ενέργειας – Περίοδος 2014-2020. Διαθέσιμο στο <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=JmX4VnJ1zYA%3D&tabid=759&language=el-GR> (προσπελάστηκε 27/11/2017).
33. *ibid.*
34. Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, (2014) . *Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020 (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020*, Αθήνα. Διαθέσιμο https://www.espa.gr/elibrary/PA_ESPA_2014_2020.pdf (Προσπελάστηκε 4/12/2017).
35. European Commission, (2017). *SWD(2017) 392 final COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Energy Union Factsheet Greece*, Brussels. Διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/energy-union-factsheet-greece_en.pdf (Προσπελάστηκε 4/12/2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Η ενέργεια αποτελεί βασικό παραγωγικό συντελεστή σε κάθε οικονομική δραστηριότητα που αναπτύσσεται στο πλαίσιο μιας κοινωνίας και σήμερα, παρά ποτέ, η ενεργειακή πολιτική αναδεικνύεται σε ένα από τα πιο κρίσιμα θέματα σε διεθνές επίπεδο. Τόσο οι πραγματικές ενεργειακές προκλήσεις, όσο και οι πιθανές λύσεις τους χαρακτηρίζονται από μια τεράστια πολυπλοκότητα και έναν εξαιρετικά επείγοντα χαρακτήρα. Τα ζητήματα αυτά απαιτούν μια κάθετη και οριζόντια ολοκληρωμένη πολιτική απάντηση. Κάθετη, επειδή η ενεργειακή πολιτική λαμβάνει χώρα σε διαφορετικά πεδία χάραξης πολιτικής: σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Οριζόντια, επειδή η αντιμετώπιση των ενεργειακών προκλήσεων απαιτεί μια ποικιλία μέτρων πολιτικής σε διάφορους τομείς πολιτικής, όπως η γεωργία, το κλίμα, η ανάπτυξη, η οικονομία, το περιβάλλον, η εξωτερική πολιτική και η δημόσια υγεία.

2. Τα τελευταία χρόνια, ο τομέας της ενέργειας αποτελεί ένα πεδίο στο οποίο λαμβάνει χώρα ένα σύνολο δραματικών μεταβάσεων που εντάσσονται σε τρεις κεντρικές τάσεις:

- *Την παγκόσμια κλιματική αλλαγή και την ανάγκη μείωσης της χρήσης ορυκτών καυσίμων.* Κατά τη διεθνή διάσκεψη για το κλίμα στο Παρίσι το 2015, για πρώτη φορά, σχεδόν όλες οι χώρες του κόσμου έχουν δεσμευθεί να μειώσουν ή να ελέγξουν τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου. Προβλέπεται ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα αντιπροσωπεύουν έως το 2035 σχεδόν το ήμισυ της παγκόσμιας αύξησης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από διάφορες πηγές, κυρίως όμως από αιολική και ηλιακή ενέργεια.

- *Τις γεωπολιτικές αλλαγές και τη μετατόπιση του κέντρου βάρους της παγκόσμιας αγοράς ενέργειας στην Ασία.* Το 2035, ο κόσμος προβλέπεται να καταναλώνει περίπου 40% περισσότερη ενέργεια από ό, τι σήμερα. Το σύνολο σχεδόν της μελλοντικής αύξησης της ενεργειακής ζήτησης αναμένεται να προέλθει από μη μέλη του ΟΟΣΑ – και κυρίως της χώρας της Ασίας.

- *Την αυξανόμενη αστάθεια στις αγορές πετρελαίου και φυσικού αερίου, ακόμη και εν απουσία των αλλαγών που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή.*

3. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, επιχειρώντας την προσαρμογή στις παγκόσμιες προκλήσεις, έχει αναλάβει τη δέσμευση να οικοδομήσει μια Ενεργειακή Ένωση με μακρόπνοη πολιτική για το κλίμα. Το πλαίσιο στρατηγικής της Επιτροπής για την ενεργειακή ένωση βασίζεται στους τρεις μακροχρόνιους στόχους της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ: την ασφάλεια εφοδιασμού, τη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητα. Στηρίζεται δε στο πλαίσιο πολιτικών για το

κλίμα και την ενέργεια με ορίζοντα το 2030 και στη στρατηγική για την ενεργειακή ασφάλεια του 2014, ενώ ενσωματώνει διάφορους τομείς πολιτικής σε μια ενιαία συνεκτική στρατηγική. Η ενεργειακή στρατηγική της Ένωσης έχει πέντε αμοιβαίως ενισχυόμενες και στενά αλληλένδετες διαστάσεις με στόχο την εξασφάλιση μεγαλύτερης ενεργειακής ασφάλειας, βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητας:

- ενεργειακή ασφάλεια, αλληλεγγύη και εμπιστοσύνη,
- πλήρως ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας,
- ενεργειακή απόδοση που συμβάλλει στον μετριασμό της ζήτησης,
- απαλλαγή της οικονομίας από τις ανθρακούχες εκπομπές, και
- έρευνα, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα.

4. Η νέα κατάσταση στον ενεργειακό τομέα απαιτεί σημαντικές επενδύσεις σε παντός είδους υποδομές και νέες τεχνολογίες. Παρ' όλα αυτά, μετά την παγκόσμια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση, οι επενδυτές εμφανίζονται επιφυλακτικοί να διαθέσουν κεφάλαια σε ενεργειακές επενδύσεις, οι οποίες είναι εντάσεως κεφαλαίου και ο χρόνος ζωής τους εκτείνεται σε ορίζοντα δεκαετιών, λόγω της οικονομικής αστάθειας καθώς και κανονιστικών και άλλων αβεβαιοτήτων. Στο σημείο αυτό η ΕΕ καλείται να βοηθήσει στην εξάλειψη του επενδυτικού κενού με προγράμματα χρηματοδότησης και προγράμματα δανεισμού ώστε οι εταιρίες, οι περιφέρειες και οι χώρες να υλοποιήσουν με επιτυχία ενεργειακά έργα.

5. Κατά την περίοδο 2014-2020, για την υλοποίηση της στρατηγικής για την ενεργειακή ένωση η ΕΕ διαθέτει σημαντικού ύψους πόρους μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων. Με το διπλασιασμό των διαθέσιμων πόρων για τη στήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα - σε 45 δις ευρώ για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 - τα ΕΔΕΤ αντιπροσωπεύουν τη μεγαλύτερη κατανομή του προϋπολογισμού της ΕΕ που διοχετεύεται σε επενδύσεις χαμηλών εκπομπών άνθρακα, οι οποίες αφορούν ιδίως στην ενεργειακή απόδοση, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τη βιώσιμη αστική κινητικότητα. Περαιτέρω χρηματοδότηση ύψους 24 δις ευρώ διατίθεται σε έναν ενεργειακώς αποδοτικό, χωρίς άνθρακα τομέα μεταφορών και περίπου 2 δις ευρώ διατίθενται για μεγάλες, έξυπνες ενεργειακές υποδομές. Όλα αυτά τα ευρωπαϊκά κεφάλαια συμπληρώνονται από σημαντική δημόσια και ιδιωτική συγχρηματοδότηση. Με λίγα λόγια, τα ΕΔΕΤ παίζουν κεντρικό ρόλο στην υλοποίηση της στρατηγικής Ενεργειακής Ένωσης και παράλληλα συμβάλλουν στην περιφερειακή και αγροτική ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση και την ανάπτυξη, τη βιοποικιλότητα, αντιμετωπίζοντας ταυτόχρονα την ενεργειακή φτώχεια και ενισχύοντας την ενεργειακή ασφάλεια.

6. Ο ενεργειακός τομέας αποτελεί βασικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας με ανοδικές τάσεις και σημαντική συμμετοχή στο εθνικό προϊόν (περίπου στο 6% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος το 2016). Η βαθιά και παρατεταμένη ύφεση της ελληνικής οικονομίας από το 2008, με συρρίκνωση του ΑΕΠ κατά περίπου το ένα τέταρτο του μεγέθους του, αναδεικνύει ως κεντρικό ζήτημα το αναπτυξιακό πρότυπο που μπορεί να οδηγήσει τη χώρα σε διατηρήσιμη ανάπτυξη. Υπό το πρίσμα της μετάβασης σε ένα νέο πρότυπο ανάπτυξης, ο τομέας Ενέργειας μπορεί να αναδειχθεί ως ένας από τους πλέον σημαντικούς τομείς για τις οικονομικές προοπτικές της Ελλάδας. Ειδικότερα, εκτός από την άμεση συνεισφορά του στην παραγωγή και την απασχόληση, αυτό ισχύει για τουλάχιστον δύο επιπλέον λόγους. Πρώτον, σχετίζεται με το ρόλο του κόστους ενέργειας και της ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού για την ανταγωνιστικότητα συνολικά της οικονομίας και για τον προσδιορισμό του επιπέδου ευημερίας των πολιτών. Δεύτερον, σχετίζεται με την προσέλκυση επενδύσεων για την αξιοποίηση των εγχώριων ενεργειακών πόρων και τον εκσυγχρονισμό των ενεργειακών υποδομών.

7. Ο ενεργειακός τομέας στην Ελλάδα προσαρμόζεται νομοτελειακά στα πλαίσια που υπαγορεύονται από την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις περιβαλλοντικές επιταγές, τα διεθνή πλαίσια συνεργασίας αλλά και άλλες διακρατικές συμφωνίες και πρωτόκολλα, πάντα όμως υπό το πρίσμα των ιδιαιτεροτήτων του εθνικού ενεργειακού συστήματος και των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης και της αβεβαιότητας των μελλοντικών οικονομικών συγκυριών.

8. Επιχειρώντας έναν απολογισμό των ευρωπαϊκών παρεμβάσεων στον ενεργειακό τομέα από την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΕ μέχρι σήμερα σημειώνονται τα εξής:

➤ **1986-1988 Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα**

Οι δράσεις για την ενέργεια είχαν ποσοστό συμμετοχής στους συνολικούς κοινοτικούς πόρους των Μ.Ο.Π. 9% και αφορούσαν στην ενθάρρυνση καινοτομιών στις ΜΜΕ με έμφαση στις *ανανεώσιμες πηγές ενέργειας* και στην ενίσχυση των *ενεργειακών υποδομών*.

➤ **1989-1993 Πρώτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης**

Οι ενεργειακές υποδομές θεωρήθηκαν ιδιαίτερα σημαντικές για την Ελλάδα, όπου τα κοινοτικά κονδύλια αφορούσαν στη χρηματοδότηση μεγάλων έργων για την προμήθεια και διανομή φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας. Παρ'όλα αυτά το μεγαλύτερο ποσοστό των κεφαλαίων του Α'ΚΠΣ διατέθηκε σε μικρά έργα τοπικής εμβέλειας, γεγονός το οποίο δεν μπορούμε να πούμε ότι εξυπηρέτησε την

περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη μέσω μεγάλων έργων υποδομής γενικότερα και ενεργειακών έργων ειδικότερα.

➤ **1994-1999 Δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης**

Αν και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα για την Ενέργεια και το Φυσικό Αέριο χαρακτηρίστηκαν από σοβαρές δυσχέρειες εφαρμογής και καθυστερήσεις που συνδέονταν, μεταξύ άλλων με προβλήματα προσαρμογής του νομικού πλαισίου, οι παρεμβάσεις του 2ου ΚΠΣ συνέβαλαν αποφασιστικά σε σημαντικές αλλαγές στην ενεργειακή πολιτική της Ελλάδας που συνδέονται με την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και το σεβασμό για το περιβάλλον μέσω της χρήσης του φυσικού αερίου και εναλλακτικών πηγών ενέργειας.

➤ **2000-2006 Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης**

Στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» (ΕΠΑΝ Ι), ο προϋπολογισμός για την υλοποίηση των μέτρων και δράσεων στον Τομέα Ενέργειας & Φυσικού Πλούτου ήταν 1,78 δις ευρώ (Δημόσια Δαπάνη 834,9 εκατ. ευρώ) που αντιστοιχεί στο 29,45% του συνολικού προϋπολογισμού του ΕΠΑΝ. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Ανάπτυξης το ποσοστό απορρόφησης κοινοτικών πόρων ανήλθε σε 48,4% (Απρίλιος 2007). Το ποσοστό αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί μάλλον χαμηλό και, σύμφωνα με την υφιστάμενη βιβλιογραφία σχετικά με την αξιολόγηση των δράσεων του Γ' ΚΠΣ, οφείλεται στο γεγονός ότι κατά την υλοποίηση των παρεμβάσεων εμφανίζονταν προβλήματα, τα βασικότερα από τα οποία ήταν η καθυστερημένη έναρξη του σχεδιασμού (αρκετές φορές παράλληλα με την υλοποίηση), οι διαφοροποιήσεις ανάμεσα στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή των προγραμμάτων, οι καθυστερήσεις σε λήψεις αποφάσεων, η υποστελέχωση των υπηρεσιών σχεδιασμού, οι ελλείψεις και το υψηλό κόστος της Δημόσιας Διοίκησης, οι αδυναμίες στο θεσμικό πλαίσιο, η έλλειψη ελκυστικού περιβάλλοντος για τη προσέλκυση των επενδύσεων, οι τεχνικές αδυναμίες και η ανεπαρκής στήριξη των Τελικών Δικαιούχων, η δυσκολία στην αξιοποίηση των νεοδημιουργηθέντων υποδομών και η μη αποτελεσματική ανταπόκριση των διαχειριστικών αρχών στην παρακολούθηση των έργων.

➤ **2007-2013 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς**

Οι παρεμβάσεις στον ενεργειακό τομέα κατά την περίοδο 2007-2013 υλοποιήθηκαν κυρίως μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» και «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη». Σύμφωνα με την εκ

των υστέρων (*ex-post*) αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα για την περίοδο 2007-2016, η χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ για την υλοποίηση δράσεων στον τομέα της ενέργειας ανήλθε σε €861,3 εκατ. έναντι των €625,2 του αρχικού προϋπολογισμού, αυξάνοντας το ποσοστό συμμετοχής στη συνολική χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ και του Ταμείου Συνοχής από 3,9% σε 5,4 %. Με στοιχεία Μαρτίου 2016, το συνολικό ποσοστό απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων που διατέθηκαν στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2007-2013 ανήλθε σε 97,3%, γεγονός που οφείλεται στην εναρμόνιση του εθνικού θεσμικού πλαισίου με τους ευρωπαϊκούς κανόνες και στη βελτίωση του γενικότερου οργανωτικού πλαισίου και την εξάλειψη των γραφειοκρατικών εμποδίων στην υλοποίηση του ΕΣΠΑ.

➤ 2014-2020 ΕΣΠΑ

Για την υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής της Ενεργειακής Ένωσης την περίοδο 2014-2020 η πολιτική συνοχής μέσω των ΕΔΕΤ επενδύει περίπου 918 εκατ. ευρώ σε βελτιώσεις ενεργειακής απόδοσης σε κτίρια δημόσιων και οικιστικών κτιρίων και σε ΜΜΕ, καθώς και σε συμπαραγωγή υψηλής απόδοσης και τηλεθέρμανση, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και έξυπνη ενεργειακή υποδομή στην Ελλάδα. Επίσης επενδύει σημαντικά στην έρευνα και την καινοτομία και στην ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ στην Ελλάδα, βάσει της εθνικής στρατηγικής για έξυπνη εξειδίκευση. Η στρατηγική εστιάζει στην αειφόρο ενέργεια και στην οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Στο στάδιο αυτό προβλέπονται τουλάχιστον 102 εκατ. Ευρώ για επενδύσεις στην Ε & Α και υιοθέτηση τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στην Ελλάδα, αλλά αυτό μπορεί να αυξηθεί περαιτέρω σύμφωνα με το εξελισσόμενο περιεχόμενο της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης. Επίσης επενδύονται 1.935 εκατ. για τη στήριξη της μετάβασης προς έναν ενεργειακώς αποδοτικό και χωρίς άνθρακα τομέα μεταφορών.

9. Παρ' όλο που, η Ελλάδα παρουσίασε αξιοσημείωτη πρόοδο στις μεταρρυθμίσεις στον ενεργειακό τομέα τα τελευταία χρόνια, οι τρέχουσες πολιτικές δεν επαρκούν για την καθοδήγηση του ελληνικού ενεργειακού τομέα στην κατεύθυνση της μακροπρόθεσμης ενεργειακής μετάβασης. Λαμβάνοντας υπόψη ότι, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι ενεργειακές επενδύσεις είναι εντάσεως κεφαλαίου και ο χρόνος ζωής τους εκτείνεται σε ορίζοντα δεκαετιών, είναι προφανές ότι οι σχετικές πολιτικές θα πρέπει να τύχουν ενδεδειγμένης διερεύνησης και εξαντλητικής διαβούλευσης μεταξύ της κυβέρνησης, των

ρυθμιστικών αρχών ενέργειας και των συμμετεχόντων στην αγορά ενέργειας. Η εκπόνηση ενός μακροχρόνιου ενεργειακού σχεδιασμού, που ανά τακτά χρονικά διαστήματα θα αξιολογείται και θα επικαιροποιείται, είναι απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου να διασφαλιστεί η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

10. Στο πλαίσιο της μακροπρόθεσμης ενεργειακής μετάβασης στην Ελλάδα, η συμβολή των ΕΔΕΤ μεγιστοποιείται μέσω της συνέργειας και συμπληρωματικότητας τόσο μεταξύ των διαφόρων ταμείων όσο και μεταξύ των ΕΔΕΤ και των άλλων πηγών χρηματοδότησης. Ειδικότερα, τα ΕΔΕΤ και το ΕΤΣΕ μπορούν να κινητοποιήσουν πρόσθετες επενδύσεις μέσω της αλληλοσυμπλήρωσής τους και της κινητοποίησης των μέγιστων δυνατών ιδιωτικών κεφαλαίων. Τα εν λόγω ταμεία έχουν σχεδιαστεί με διαφορετικό τρόπο, αλλά είναι συμπληρωματικά όσον αφορά τη φιλοσοφία, τον σχεδιασμό και το νομοθετικό πλαίσιο. Ενισχύουν το ένα το άλλο. Μπορούν να συνδυαστούν με διάφορους τρόπους, ανάλογα με την εκάστοτε επένδυση. Ο συνδυασμός των ΕΔΕΤ με το ΕΤΣΕ είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρων όσον αφορά τον ενεργειακό τομέα στην Ελλάδα, όπου τα διαρθρωτικά ταμεία προσφέρουν ευρείες ευκαιρίες και όπου το ΕΤΣΕ από μόνο του δεν έχει ακόμη αξιοποιηθεί πλήρως. Θα προσφέρουν προοπτική και ευκαιρίες για σημαντικές επενδυτικές πρωτοβουλίες. Επενδύσεις σε ολόκληρο το εύρος των ενεργειακών υποδομών. Επενδύσεις στα δίκτυα, στους έξυπνους μετρητές. Επενδύσεις στα συστήματα διανομής, στα δίκτυα υποστήριξης εγκαταστάσεων για αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας και για φόρτιση οχημάτων. Επενδύσεις στις διασυνδέσεις των νησιών και τις διασυνδέσεις για την πλήρη σύζευξη των αγορών στην περιοχή της Ελλάδας. Επενδύσεις για μεγάλης έκτασης ενεργειακές αναβαθμίσεις κτιρίων, οικιών και ενεργοβόρων εγκαταστάσεων. Οι επενδύσεις αυτές είναι ικανές να οδηγήσουν σε νέες θέσεις απασχόλησης και ανάπτυξη του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και τελικά να καταστήσουν τον ενεργειακό τομέα αναπτυξιακό μοχλό της ελληνικής οικονομίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών (2017). *Ενέργεια: Επενδύσεις, Απασχόληση και Εξαγωγές στην Ελλάδα* - Μία παρουσίαση των κ. Κ. Ν. Σταμπολή, Εκτελεστικού Διευθυντή του Ινστιτούτου Ενέργειας ΝΑ Ευρώπης (IENE) και κ. Δημήτρη Μεζαρτάσογλου, Επιστημονικού Συνεργάτη IENE.
2. Εξάρχου Τ., (2016). Διδακτορική Διατριβή: *Η αξιολόγηση των δράσεων και η αποτίμηση των αποτελεσμάτων του 3ου Κοινοτικού Πλαισίου στην Ελλάδα*.
3. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* - Εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 22ας Μαΐου 2013: Προκλήσεις και πολιτική στον τομέα της ενέργειας.
4. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*: COM(2011) 112 τελικό «Χάρτης πορείας για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050».
5. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*: COM(2011) 109 τελικό «Σχέδιο για την ενεργειακή απόδοση».
6. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*: COM(2008) 781 τελικό «Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη».
7. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* - ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 256/2014 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με την κοινοποίηση στην Επιτροπή των επενδυτικών σχεδίων σε ενεργειακή υποδομή εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την αντικατάσταση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 617/2010 του Συμβουλίου και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 736/96 του Συμβουλίου. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* - Εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 22ας Μαΐου 2013: Προκλήσεις και πολιτική στον τομέα της ενέργειας.
8. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*: COM(2016) 743 final ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Σχετικά με την υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Ενεργειακού Προγράμματος Ανάκαμψης και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ενεργειακής Απόδοσης.
9. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*: ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1316/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 11ης Δεκεμβρίου 2013 για τη σύσταση της διευκόλυνσης «Συνδέοντας την Ευρώπη», την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 913/2010 και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 680/2007 και (ΕΚ) αριθ. 67/2010
10. *Ευρωπαϊκή Επιτροπή*: COM(2016) 597 final 2016/0276 (COD) Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1316/2013 και (ΕΕ) 2015/1017 όσον αφορά την παράταση της

λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων, καθώς και τη θέσπιση τεχνικών βελτιώσεων για το εν λόγω Ταμείο και τον Ευρωπαϊκό Κόμβο Επενδυτικών Συμβουλών

11. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: COM(2017) 53 final ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ Δεύτερη έκθεση για την κατάσταση της Ενεργειακής Ένωσης.

12. Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 22ας Μαΐου 2013: Προκλήσεις και πολιτική στον τομέα της ενέργειας.

13. Ευρωπαϊκή επιτροπή: ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ (ΕΔΕΤ) ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (ΕΤΣΕ) ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ, ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, Μάρτιος 2016

14. Ευρωπαϊκή επιτροπή: ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ των Ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων και συναφών εργαλείων της ΕΕ

15. Ευρωπαϊκή επιτροπή: SWD(2012) 61 τελικό Μέρος I ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Στοιχεία για κοινό στρατηγικό πλαίσιο 2014-2020 μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, του Ταμείου Συνοχής, του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας.

16. EUR-Lex: Access to European Union law. «ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ – Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια».

17. EUR-Lex: Access to European Union law. Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, Συνθήκη ΕΚΑΧ 2006».

18. EUR-Lex: Access to European Union law. «Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, Συνθήκη Ευρατόμ, 2007».

19. EUR-Lex: Access to European Union law. «Συνθήκη της Λισσαβόνας, 2007».

20. EUR-Lex: Access to European Union law. «Ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη».

21. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: «Οι τομεακές πολιτικές – Εσωτερική αγορά ενέργειας».

22. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: Πολιτικές - Ενεργειακή ένωση: ασφαλής, βιώσιμη, ανταγωνιστική και οικονομικά προσιτή ενέργεια για την Ευρώπη.

23. IOBE (2016). Οι ενεργειακές δυνατότητες της Ελλάδας ως αναπτυξιακός Παράγοντας Ο ρόλος των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας.

24. ΚΑΠΕ CRES, (2014). ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ -Σύμφωνα με την παρ.2 του Άρθρου 24 της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ.

25. Μπρούνης, Α., (2006). Η σημασία της Περιφερειακής Πολιτικής για την Ελλάδα, *Στρατιωτική Επιθεώρηση*, Ιούλιος - Αύγουστος 2006.
26. Μούσης, Ν., (2011). *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
27. Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, (2014) . *Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020 (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020*, Αθήνα.
28. Υ.Π.Ε.Κ.Α., (2012). *ΕΘΝΙΚΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - Οδικός Χάρτης για το 2050*. Υ.Π.Ε.Κ.Α.,(2012). *Αναπτυξιακός Προγραμματισμός Τομέα Ενέργειας – Περίοδος 2014-2020*.
29. Υπουργείο Ανάπτυξης, (2007). *1η Έκθεση για το Μακροχρόνιο Ενεργειακό Σχεδιασμό της Ελλάδας 2008-2020, Μέρος Ι*.
30. Ψυχάρης, Γ.,(2004).*Περιφερειακή πολιτική και περιφερειακά προγράμματα των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης της Ελλάδας: Αποτίμηση και προοπτικές*, Αειχώρος, Τεύχος 17,ΤΟΜΟΣ 3, ΤΕΥΧΟΣ 1, ΜΑΙΟΣ 2004.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. Andoura, S., Hancher, L. and Van Der Woude, M. (2010). *Towards a European Energy Community: A T* (προσπελάστηκε 23/01/2017).
2. Cherp A., Jewell J., and Goldthau A., (2011). *Governing Global Energy: Systems,Transitions, Complexity. Global Policy* vol.2 , no. 1, pp. 75-88
3. Chevalier J.M., (2004). *Les grandes batailles de l'énergie: Petit traite d'une economieviolente*. Paris: Gallimard.
4. European Enterprise Organisation, (2003). *Ex Post Evaluation of the Objective 1 1994-1999 National Report GREECE*.
5. *European energy infrastructure opportunities Connecting the dots*, Norton Rose Fulbright – September 2015.
6. *Godzimirski, J., (2016). EU Leadership in Energy and Environment Governance – Global and Local Challenges and Responses. London: Palgrave Macmillan*.
7. IEA, (2017). *ENERGY POLICIES OF IEA COUNTRIES Greece 2017 Review* ,International Energy Agency, Paris .
8. Kanellakis, M., Martinopoulos G. and Zachariadis T., (2013), *European energy policy – A review, Energy Policy*, vol.62 pp1020-1030.
9. Kottari M., (2014). *A new era for global energy governance? The environmental imperatives and the EU perspective*.

10. Langsdorf, S., (2011). *EU Energy Policy: From the ECSC to the Energy Roadmap 2050*. Green European Foundation.
11. Lesage D., Van de Graaf, T. and Westphal K., (2010). *Global Energy Governance in a Multipolar World*. Farnham: Ashgate Publishing.
12. Souladaki, V., (2012). Energy as an Opportunity for Tackling the Greek Economic Crisis, *Journal of Energy Security*.
13. Tosun J., (2016), *Energy Policy*, Oxford Research Encyclopedia of Politics.
14. Van de Graaf, T. and Colgan J., (2016). *Global energy governance: review and research agenda*. Palgrave Communications.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

1. https://www.espa.gr/elibrary/synergies_beneficiaries_el.pdf
2. http://ec.europa.eu/regional_policy/el/funding/erdf
3. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/fiche_low_car_bon_en.pdf
4. http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/el/funding/cohesion-fund
5. <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=35&langId=el>
6. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/thefunds/fin_inst/pdf/efsi_esif_summary_el.pdf
7. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/key-energy-union-climate_en.pdf
8. https://www.espa.gr/elibrary/synergies_beneficiaries_el.pdf
9. http://www.cres.gr/energyhubforall/files/3o_ESDEA_2014.pdf
10. <https://www.e-nomothesia.gr/energeia/>
11. <http://www.3kps.gr/>